

ИЗДАТЕЛСТВО КАМЕЯ

ИЗДАТЕЛСТВО ОРФИЯ

ФАНТАСТИКА

РОБЪРТ ШЕКЛИ

ИЗМЕРЕНИЯТА
НА ЧУДЕСАТА

РОБЪРТ ШЕКЛИ

ИЗМЕРЕНИЯ НА ЧУДЕСАТА

Превод: Владимир Зарков, Иван Мадански

chitanka.info

Какво може да направи човек, на когото се е паднала Печалбата от Междугалактическа Лотария? Най-логично е да си я прибере. Обаче това решение се оказва съдбоносно за Кармоди. Защото Печалбата е доста своенравна, а освен това не знае със сигурност къде се намира Земята. Нещо повече — не знае дори коя е Земята, да не говорим за това кога е Земята...

ПЪРВА ЧАСТ
ОТПЪТУВАНЕТО ОТ ЗЕМЯТА

ПЪРВА ГЛАВА

Беше един типично незадоволителен ден. Кармоди отиде в службата, пофлиртува леко с мис Гибън, учтиво изрази несъгласието си с мистър Уейнбок и прекара петнадесет минути с мистър Блекуел в обсъждане какви са изгледите за футболните успехи на „Джайънтс“. Към края на деня влезе в спор с мистър Зайдлиц — страстно и с пълна липса на компетентност — за изчерпването на природните ресурси в страната и за безмилостното настъпление на разрушителните сили, сред които компанията „Кон Ед“, армейските инженерни части, туристите, гигантските мравки и производителите на хартия за жълтите вестничета. Всички те, твърдеше той, са отговорни в различна степен за грабителското унищожаване на естествената красота и за неуморното заличаване на съхранилата се тук-там природна прелест.

— Е, Том — с унищожителната ирония на язваджия промълви Зайдлиц, — доста си размишлявал по въпроса, а?

Въобщо не бе размишлявал!

А мис Гибън, привлекателна млада дама с не особено изпъкваща брадичка, възкликна:

— О, мистър Кармоди, според мен не бива да казвате това.

Какво ли беше казал и защо не биваше да го казва? Кармоди не можа да си спомни, така че не се разкая, макар и смътно да се почувства гузен.

Неговият началник, тлъстичкият любезен мистър Уейнбок, произнесе:

— Том, наистина може да има нещо в това, което каза. Ще го обмисля.

Кармоди съзнаваше, че в това, което каза, нямаше почти нищо, а и то не би издържало на никакво обмисляне.

Високият саркастичен Джордж Блекуел, който можеше да говори, без да мърда горната си устна, изрече:

— Мисля, че сте прав, Кармоди, наистина. Ако прехвърлят Вос от свободен защитник в задната линия, наистина ще видим добри пробиви.

Като поразсъждава малко, Кармоди реши, че всъщност няма да се случи нищо по-различно.

Кармоди беше тих човечец, с преобладаващи меланхолични настроения, с лице, което точно се вписваше в тъжните очертания на неговия нрав. Беше малко над средното и като ръст, и в склонността си да се упреква. Имаше лоша стойка, но добри намерения. Имаше дарба да изпада в депресия. Беше циклотимик^[1] — високите мъже с поглед на дребно гонче със смътен ирландски произход обикновено са такива, особено след като прехвърлят трийсетте.

Доста добре се справяше в играта на бридж, макар и да беше склонен към подценяване на раздадените му карти. На думи беше атеист, но повече по инерция, отколкото по убеждения. Неговите превъплъщения, изложени за разглеждане в Залата на възможните заложи, бяха неизменно героични. Беше Дева, под знака на Сатурн в дома на Слънцето. Дори и само това би могло да го направи изключителен. Носеше обичайния белег на човешкото: беше едновременно и предсказуем, и неразгадаем — едно всекидневно чудо.

Тръгна си от службата в шест без четвърт и се качи в метрото, посока крайните квартали. Блъскаха го и го бутяха хора, които би искал да смята за оцетени, но за които подозираше, че са крайно и непоправимо неприятни.

Слезе на станцията под 96-а улица и извървя пеша няколкото пресечки до своя апартамент на Уестенд Авеню. Портiererът го поздрави жизнерадостно, а момчето в асансьора му кимна приятелски. Отключи вратата на апартамента, влезе и се изтегна на дивана. Жена му беше на почивка в Маями. И той безнаказано метна крака върху поставената наблизомасичка с мраморен плот.

Миг по-късно последва гръмовен тътен и блясък на мълния откъм средата на хола. Кармоди рязко седна и без никаква особена причина са хвана за гърлото. Гърмът отекваше още няколко секунди, след което го заместиха тържествено тръбящи фанфари. Кармоди припряно смъкна краката си от мраморната масичка. Фанфарите млъкнаха, за да отстъпят пред храброто пищене на гайди. Блесна още една мълния и наред сиянието се появи мъж.

Беше среден на ръст, набит, имаше къдрава руса коса и носеше златисто наметало и оранжев клин. На пръв поглед чертите му бяха нормални с изключение на факта, че му липсваха уши. Направи две

крачки напред, спря, бръкна в празния въздух и извлече свитък, като междуременно го скъса доста зле. Прокашля се се със звука на ролков лагер, търкалящ се под съчетаното въздействие на тежестта и триенето, след което произнесе:

— Приветствам ви!

Кармоди не отговори, сполетян от временно истерично онемяване.

— Дошли сме тук — продължи непознатият — като случаен изпълнител на неизречено желание. На вашето! Някой дали? Значи не! Тогава дали да?

Непознатият очакваше отговор. Кармоди се убеди чрез няколко доказателства, само нему известни, че това, което му се случваше, му се случваше наистина, и отвърна на равнището на действителността:

— В името Божие, що за история е това?

Все още усмихнатият непознат каза:

— Твоята, Кар-Мо-Дий! От еманацията на това-което-е ти спечели малка част от онова-което-би-могло-да-бъде. Ликуваш, не? Конкретно: твоето име бе изтеглено измежду останалите; случайното отново се самоосъществи и розовопръстата Неопределеност пак ликува с пресъхнали от дрогите устни, докато древната Константност за кой ли път се свива в своята Пещера на Неизбежността. Нима това не е причина за? Тогава защо ти не?

Кармоди стана, чувстваше се съвсем невъзмутим. Незнайното плаши само ако предизвика упорито отхвърляне. (Разбира се, Вестоносецът знаеше това.)

— Кой сте вие? — настоя да узнае Кармоди.

Непознатият обмисли въпроса и усмивката му избледня. Полугласно промърмори:

— Ах, тези червеи с мъгляви мозъци! Пак са ме преработили неправилно! Че така бих могъл да се осакатя под тежестта на покрусата! Дано безпогрешно се явяват сами на себе си в собствените си кошмари! Както и да е, преобразявам се, приспособявам се, превръщам се...

Непознатият притисна ръце към главата си и им позволи да потънат пет-шест сантиметра в нея. Пръстите му зашаваха, сякаш свиреше на твърде малко пиано. Незабавно се промени в нисък

тангурест мъж, оплешивяващ, облечен в неизгладен делови костюм и понесъл издуто куфарче, чадър, бастунче, списание и вестник.

— Така правилно ли е? — попита той. — Да, виждам, че е — отговори си сам. — Наистина се налага да се извиня за мърлявата работа, която върши нашият Център по подобие. Ами че миналата седмица се появих на Сигма IV във вид на гигантски прилеп, захапал в човка Уведомлението, за да открия, че моят получател бил член на семейство „водни лилии“. А два месеца преди това (естествено използвам еквивалентите на местните понятия) изпълнявах мисия на Стария свят Тагма, обаче онези тъпанари от Подобие ме преработиха да изглеждам като четири девици, докато правилната процедура очебийно е била да...

— Не разбирам и думичка от това, което говорите — прекъсна го Кармоди. — Ще бъдете ли така любезен да ми обясните за какво е всичко това?

— Разбира се, разбира се — съгласи се непознатият. — Нека само проверя местните значения на термините... — Притвори очи, после ги отвори. — Странно, твърде странно — промърмори той. — Изглежда вашият език не предлага опаковката, която моят продукт изисква. Тоест образно казано. Но пък кой съм аз, за да отсъдя? Предполагам, че неточността може да бъде и естетически приятна. Всичко е въпрос на вкус.

— Но какво означава всичко това? — повтори Кармоди с нисък, зловещ глас.

— Ами, сър, разбира се, че това означава Междугалактическата лотария! И, разбира се, вие печелите! Това предположение е следствие от обстоятелствата на моята поява, нали така?

— Не, не е — заяви Кармоди — и въобще не знам за какво приказвате.

Сянка на съмнение мина по лицето на непознатия, после сякаш бе изтрита от гумичка за моливи.

— Вие не знаете! Но разбира се! Предполагам, отчаял сте се от очакването да спечелите и сте оставил увереността настрана, за да не размишлявате повече над нея. Каква несполука, че дойдох в момент, когато умът ви се е вцепенил! Но нямах намерение да ви обидя, уверявам ви. И базата данни не ви е под ръка? Така си и мислех. Тогава ще ви обясня: вие, мистър Кармоди, спечелихте от

Междугалактическата лотария. Вашите коефициенти бяха изтеглени от Случаен селектор за форми на живот, Част четвърта, Клас 32. Вашата Печалба — прекрасна Печалба, уверен съм в това — ви очаква в Галактическият център.

Кармоди се усети, че опитва да се убеди по следния начин: „Или съм луд, или не съм луд. Ако съм луд, мога да отхвърля халюцинациите си и да потърся психиатрична помощ. Но така бих се озовал в нелепото положение да отричам онова, което сетивата ми казват, че е вярно, и то в името на някаква смътно разбираема рационалност. Това лесно би могло да усложни вътрешните ми противоречия, задълбочавайки лудостта ми до степен, при която моята нажалена съпруга ще бъде принудена да ме прати в съответното заведение. От друга страна, ако приема тази предполагаема халюцинация като действителност, накрая пак може да се озова в същото заведение.

Ако не съм луд обаче, значи всичко наистина ми се случва. И това наистина случващо се е необичайно, уникално събитие, приключение от най-голяма величина. Явно (ако това наистина се случва) във Вселената има същества, превъзхождащи хората по разума си, както винаги съм подозирал. И тези индивиди провеждат лотарийни тиражи, в които изтеглят случайни имена. (Несъмнено имат пълното право да правят това; не виждам защо лотарията да е несъвместима с висшия разум.) И накрая, в тази предполагаема лотария е изтеглено моето име. Това е даваща възможности случка, току-виж, на Земята за пръв път ѝ се пада печалба от тази лотария. И такава Печалба би могла да ми даде богатство или слава, или пък жени, или пък знание, а струва си да имам което и да е от тези неща. Следователно, като премисля всичко, за мен е по-добре да вярвам, че не съм луд, и да отида с този господин да си прибера Печалбата. Ако греша, ще се опомня в някое от онези заведения. Там ще се извиня на лекарите, ще заявя, че разбирам същността на халюцинацията си и вероятно ще успея да си възвърна свободата.“

Така си мислеше Кармоди и до това заключение стигна. В което нямаше нищо изненадващо. Твърде малко от хората (с изключение на лудите) предпочитат извода, че са луди, пред възприемането на една зашеметяваща нова хипотеза.

В разсъжденията на Кармоди определено имаше доста сбъркани неща; по-късно те щяха да се надигнат, за да му вадят душата. Но човек би могъл да си каже, че в тези обстоятелства Кармоди се е справил твърде добре, щом въобще е разсъждавал.

— Не ми е много ясно какво става — каза Кармоди на Вестоносеца. — Има ли някакви условия, обвързващи получаването на моята Печалба? Тоест иска ли се от мен да правя нещо или да купя нещо?

— Няма никакви условия — увери го Вестоносецът. — Поне няма никакви, за които да си губим времето в приказки. Печалбата е безплатна; ако не беше безплатна, нямаше да е Печалба. Ако я приемате, трябва да ме придружите до Галактическия център, а дори само това пътешествие си струва усилието. Там ще ви връчат Печалбата. После, ако желаете, можете да се върнете с нея в този ваш дом. Ако ви е нужна някаква помощ за обратното пътуване, ние естествено ще ви съдействаме в пълната мяра на възможностите си. И това е всичко.

— Добре ми звучи — рече Кармоди точно с гласа на Наполеон, когато разглеждал предложенията на Ней как да разположат войските преди битката при Ватерло. — Как ще стигнем дотам?

— Ето така — каза Вестоносецът.

И преведе Кармоди през хола към килерчето, а оттам — през пукнатина в пространствено-времевия континуум.

Толкова лесно беше! След няколко секунди субективно време Кармоди и Вестоносецът бяха прекосили значително разстояние, за да пристигнат в Галактическия център.

[1] Циклотимия (лат.) — душевно разстройство, при което има редуване на мания и депресия. Бел. ред. ↑

ВТОРА ГЛАВА

Пътуването беше кратко, не повече от Мигновеността плюс една микросекунда на квадрат; и беше спокойно, тъй като никакви съдържателни преживявания не са възможни в толкова къс отрязък на времето. И така, след преход, за който не си струва и да се говори, Кармоди се озова сред широките площади и чуждоземни здания на Галактическият център.

Остана напълно неподвижен, за да позяпа, като особено впечатление му направиха трите слънца-джуджета, обикалящи се едно друго над главата му. Наблюдаваше дърветата, които мърмореха неясни заплахи към зеленоперите птици по техните клони. И забеляза други неща, които поради липсата на основа за сравнения не успя да възприеме.

— Ау — промълви той най-сетне.

— Моля? — обади се Вестоносецът.

— Казах „Ау“ — обясни Кармоди.

— О, аз пък си помислих, че казахте „Оу“.

— Не, казах „Ау“.

— Вече разбрах това — малко сопнато му отвърна Вестоносецът.

— Как ви се струва нашият Галактически център?

— Много впечатляващо.

— Предполагам — безгрижно изрече Вестоносецът. — Разбира се, изграден е точно за да бъде впечатляващ. Лично аз мисля, че с нищо особено не се различава от който и да било друг Галактически център. Както ще забележите, архитектурата е именно това, което бихте могъл да очаквате — неоциклопски стил, типичен за правителството, липсват му всякакви естетически императиви, създаден е единствено да впечатлява избирателите.

— В тези носещи се из въздуха стълбища определено има нещо — каза Кармоди.

— Твърде театрално — отбеляза Вестоносецът.

— Ами онези колосални сгради...

— Да, проектантът доста спретнато е използвал сложносъставните обратни криви с преходни точки на изчезване — с тон на познавач заяви Вестоносецът. — Освен това е приложил изкривяване на времевите линии, за да предизвика страхопочитание. Да, предполагам, че може да се нарече хубавичко в най-всекидневния смисъл на думата. Сигурно ще ви е интересно да научите, че проектът за онази купчина здания, ей там, е бил прекопиран едно към едно от изложбата на „Дженеръл Мотърс“ на вашата родна планета. Бе преценен като изключителен образец на примитивния квазимодернизъм; отживялостта и уютът са основните му достойнства. А тези проблясващи светлини по средата на фасадата на Дрейфувания мултистъргач са си чист галактически барок. Няма никакво полезно предназначение.

Кармоди не успяваше да обхване с поглед наведнъж цялата група постройки. Която и да погледнеше, другите като че си променяха очертанията. Примигваше, но сградите продължаваха да се топят и променят, уловени от ъгълчетата на очите му. („Периферна трансмутация, обясни му Вестоносецът. Тези хора буквално пред нищо не се спират.“)

— Къде ще си получа Печалбата? — попита Кармоди.

— Право натам — посочи Вестоносецът и го поведе между две извисяващи се измишльотини към малко правоъгълно здание, почти скрито от един обърнат наопаки фонтан.

— Всъщност ние тук си вършим работата — каза Вестоносецът. — Последните изследвания показаха, че праволинейните форми действат успокояващо на синапсите при множество форми на живот. Трябва да заявя, че дори много се гордея с тази сграда. Виждате ли, аз изобретих правоъгълника.

— Как пък не — сръза го Кармоди. — Ние си го имаме от векове.

— А според вас кой ви го е дал по начало? — с унищожителна ирония попита Вестоносецът.

— Е, не ми изглежда кой знае какво изобретение.

— Нима? — отвърна Вестоносецът. — Това само показва колко малко ви е известно. Бъркате сложността с творческото самоизразяване. Вие съзнавате ли, че никъде в природата няма съвършен правоъгълник? Квадратът е достатъчно очевиден, признавам. И за някого, който не е изучавал проблема, вероятно

правоъгълникът изглежда естествено продължение на квадрата. Но не е! Всъщност кръгът е еволюционното продължение на квадрата.

Очите на Вестоносеца се замъглиха. С равен, сякаш далечен глас той заговори:

— От години знаех, че е възможно и друго развитие, ако вземем за начало квадрата. Съзерцавах го много дълго. Неговата влудяваща еднаквост беше у мен объркване и любопитство. Равни страни, равни ъгли. Известно време експериментирах с промени на ъглите. Първичният паралелограм беше мой, но не го смятам за особено постижение. Изучавах квадрата. Правилността е приятна, но не и когато стига до крайности. Как да променим тази разтърсваща ума еднаквост, като едновременно съхраним някаква разпознаваема периодичност? И един ден ме осени! Във внезапен проблясък на озарение разбрах, че само трябва да променя дължината на двете успоредни страни, съотнесена към дължината на другите две. Толкова просто, но и толкова трудно! Разтреперан, аз извърших опита. Трябва да призная, че докато работех, изпаднах в маниакално състояние. Дни, седмици наред конструирах правоъгълници с всякакви размери и форми, правилни и все пак различни. Бях същински рог на изобилието от правоъгълници! Вълнуващи времена бяха.

— Сигурно — съгласи се Кармоди. — А по-късно, когато оцениха плодовете на вашия труд...

— Това също бе вълнуващо — продължи Вестоносецът. — Но минаха векове, преди някой да приеме на сериозно моите правоъгълници. „Забавно, казваха те, но щом се изтърка новостта, какво ви остава? Един неправилен квадрат, ето какво!“ Изтъквах, че чрез дедукция съм стигнал до изцяло нова и дискретна форма, неизбежна като тази на квадрата. Понасях оскърбленията. Но накрая моята гледна точка се наложи. И към днешна дата в Галактиката съществуват малко повече от седемдесет милиарда правоъгълни структури. И всяка една произхожда от моя първичен правоъгълник.

— Ами... — проточи Кармоди.

— Както и да е, пристигнахме — прекъсна го Вестоносецът. — Влизайте направо. Дайте им информацията, която ще ви поискат, и си приберете Печалбата.

— Благодаря ви.

Влезе в стаята. Незабавно стоманени обръчи стегнаха ръцете, краката, кръста и врата му. Висок мургав индивид с орлов нос и белег на лявата буза пристъпи към Кармоди и го изгледа с изражение, което може да бъде описано единствено като съчетание на убийствено ликуване и неискрена печал.

ТРЕТА ГЛАВА

— Ей! — кресна Кармоди.

— И ето за пореден път — каза мургавият индивид — бягащият престъпник налетя на своята гибел. Вгледай се в мен, Кармоди! Аз съм твоят езекутор! Сега ще платиш за престъпленията си срещу човечеството, както и за греховете, които си извършил в своя собствена вреда. Но нека добавя, че тази езекуция има служебен характер и не включва оценка на достойнствата ти.

Езекуторът измъкна нож от ръкава си. Кармоди преглътна и успя да нададе глас.

— Задръжте! — викна той. — Не съм тук, за да бъда езекутиран!

— Знам, знам — утешително промърмори езекуторът, докато прицелваше острието в сънната артерия на Кармоди. — Че какво друго би могъл да кажеш?

— Но това е истината! — писна Кармоди. — Дойдох да си получа Печалбата!

— Какво? — зяпна езекуторът.

— Печалбата, проклет да си, Печалбата! Казаха ми, че имам Печалба! Питай Вестоносеца, той ме доведе да си получа Печалбата!

Езекуторът се взря в него, после овчедушно извърна поглед. Премести лостче на близкото контролно табло. Стоманените обръчи около Кармоди се превърнаха в хартиени гирлянди. Черните одежди на езекутора станаха бели. Ножът му вече представляваше писалка. Белегът на бузата му беше заместен от цирей.

— Добре де — изрече той без дори намек за разкаяние. — Предупредих ги да не съчетават Отдела по дребните закононарушения с Канцеларията на лотарията, но чу ли ме някой? Така им се падаше, ако те бях заклал. Това би било доста гадна бъркотия за тях, а?

— За мен със сигурност — отбеляза треперещият Кармоди.

— Е, безполезно е да плачем за непролятата кръв — каза Чиновникът по Печалбите. — Ако държим сметка за всичко, което е възможно да ни се случи, скоро ще изчерпим възможностите, за които

да държим сметка... Какво казах? Няма значение, конструкцията е вярна, макар и думите да са грешно подбрани. Някъде тук е и вашата Печалба.

Натисна бутон на своето табло. В същия миг огромно, неподредено бюро се материализира в стаята, половин метър над пода, повися така за секунда, после рухна долу с еквивалентен грохот. Чиновникът задърпа чекмеджетата и започна да изхвърля от тях хартии, сандвичи, ленти за пишешци машини, досиета и огризки от моливи.

— Е, все някъде тук трябва да е — каза той с леки наченки на отчаяние.

Натисна друг бутон на таблото. Бюрото и таблото изчезнаха.

— По дяволите, нерви не ми останаха! — промълви Чиновникът.

Бръкна във въздуха, напипа нещо и го натисна силно. Явно пак сбърка бутона, защото самият Чиновник се изпари с мъченически писък. Кармоди остана сам в стаята.

Стоеше и беззвучно си припяваше. След малко Чиновникът отново се появи, не личеше да е пострадал особено от преживелицата, стига да не броим цицината на челото му и огорченото изражение на лицето му. Стискаше под мишница малко ярко пакетче.

— Моля да ме извините за бавенето — каза той. — В момента май нищо не върви както трябва.

Кармоди изстиска от себе си слабовата шега.

— Това ли е начинът да се управлява една галактика? — попита.

— Ами вие какво очаквахте? Ние сме всичко на всичко едни разумни същества.

— Знам — потвърди Кармоди. — Но очаквах тук, в Галактическия център...

— Всички провинциалисти сте еднакви — уморено изрече Чиновникът. — Преливащи от невъзможни мечти за ред и съвършенство, които са най-обикновено идеализирано отражение на собствената ви непълноценност. Би трябвало вече да сте проумял, че животът е направо помия, че силата по-скоро умее да троши нещата, отколкото да ги сглобява и че колкото по-развит е интелектът, на толкова по-големи сложности се натъква. Може да сте чувал за Теоремата на Холджи — че Редът е само и единствено, примитивно и спорно, относително групиране на обектите в хаоса на Вселената и че ако интелектът и мощта на едно същество доближават максимума,

неговият коефициент на контрол (разглеждан като продукт на интелекта и мощта и изразен чрез символа ∞) ще доближават минимума поради стихийното увеличаване в геометрична прогресия на обектите, които трябва да бъдат възприети и контролирани, сравнено с жалката аритметична прогресия на Разбирането.

— Никога не съм мислил за това от подобна гледна точка — достатъчно вежливо каза Кармоди.

Но сладкодумните административни служители на Галактическия център вече го дразнеха. Имаха готов отговор за всичко, ала в действителност просто не си вършеха работата особено добре и стоварваха вината за пропуските си върху космическите обстоятелства.

— Е да, това също е вярно — съгласи се Чиновникът. — Вашето твърдение (позволих си волността да прочета мислите ви) е солидно обосновано. Подобно на всички останали организми, използваме интелекта си, за да обясняваме несъответствията. Но факт е, че нещата винаги са малко над способността ни да ги проумеем. Освен това е вярно, че ние не претоварваме докрай способността си да проумяваме. Понякога си вършим работата механично, безгрижно, даже неправилно. Важна информация попада не където трябва, машините отказват да действат, цели планетни системи тънат в забрава. Но това единствено подчертава, че и ние се поддаваме на чувствата си като всички същества, горе-долу можещи да се самоопределят. А вие какво бихте искали? Нали все някой трябва да управлява Галактиката, иначе всичко ще се пръсне из безкрая. Галактиките са отражение на своите жители. Докато всичко и всеки не станат способни да се самоуправляват, необходим е някакъв външен контрол. Ако ние не се заемем с това, кой ще свърши работата?

— Не можете ли да създадете машини, които да го правят? — попита Кармоди.

— Машини! — презрително изрече Чиновникът. — Имаме си ги много, някои дори са изтънчено сложни. Че и най-добрите сред тях доста приличат на някой учен идиот! Справят се задоволително с прости и досадни задачи като създаването на звезди или унищожаването на планети. Но дайте им нещо по-трудничко, като например да утешат вдовица, и те просто се пръсват на парчета. Бихте ли ми повярвал, че най-големият компютър в нашия отдел е в състояние да оформи релефа на цяла планета, но не може и едно яйце

да изпържи, нито да изсвири вярно и една мелодия, а пък за нравствеността знае по-малко и от новородено вълче? Ще пожелаете ли такова нещо да направлява живота ви?

— Разбира се, че не — съгласи се Кармоди. — Но никой ли не може да създаде машина, способна да твори и отсъжда?

— Някой е успял. Била е проектирана да се учи от опита си, което означава, че трябва да прави грешки, за да стига до истините. Среща се в множество форми и размери, повечето доста подвижни. Недостатъците ѝ са очебийни, но изглежда съществуват като противовес на нейните качества. Досега никой не е подобрил проекта по същество, макар и мнозина да са опитвали. И това простодушното устройство се нарича „разумен живот“.

Чиновникът си позволи самодоволната усмивка на човек, съчинил афоризъм. Кармоди изпита желание да го прасне точно по дебелия вирнат нос. Но се въздържа.

— Ако вече приключихте с лекциите — каза той, — бих искал да си получа Печалбата.

— Както желаете. Ако сте напълно сигурен, че я искате.

— А има ли причина да не я искам?

— Никаква конкретна причина — увери го Чиновникът. — Само една от общ характер — въвеждането на всеки нов обект в структурата на нечий живот има склонността да оказва разрушително въздействие.

— Ще поема този риск — каза Кармоди. — Дайте да я видим тази Печалба.

— Така да бъде — въздъхна Чиновникът. Извади голям формуляр от един тесен заден джоб и хвана молив. — Първо се налага да попълним това. Името ви е Кар-Мо-Дий, вие сте от Планета 73С, система ВВ454С252, Ляв квадрант, координати в Местната галактическа система LK и CD, избран сте случайно измежду приблизително два милиарда участници.

— Щом казвате — обади се Кармоди.

— Я да видим сега — Чиновникът припряно плъзгаше поглед по страницата, — мога да пропусна алабалистиката относно приемането на Печалбата на ваш риск и по ваше усмотрение, нали?

— Ами да, пропуснете я.

— После идва разделът за Класификацията по ядивност, частта за Взаимното споразумение относно Нежеланите последици между вас

и Канцеларията на лотарията на Галактическия център, също частта за Безотговорната етика, разбира се, и за Определяне остатъка след приключване. Но всичко това е съвсем стандартно и предполагам, вие ще го спазвате.

— Разбира се, защо пък не? — отвърна замаяният Кармоди.

Жадуваше да зърне как изглежда една Печалба от Галактическия център, щеше му се Чиновникът да спре това ровене из дреболиите.

— Много добре. Сега просто потвърдете пред този психочувствителен участък в края на страницата, че приемате условията, и това е всичко.

Без да е наясно какво се очаква да направи, Кармоди помисли: „Да, приемам Печалбата и свързаните с нея условия.“ Краят на страницата порозовя.

— Благодаря ви — каза Чиновникът. — Самият договор си е свидетел на споразумението. Поздравявам ви, Кармоди, ето я и вашата печалба.

Той подаде весело оцветената кутия на Кармоди, който измънка нещо за благодарност и започна трескаво да я разопакова. Обаче не напредна много. Беше прекъснат внезапно и грубо. В стаята нахлу нисък мъж в блещукащи дрехи, без нито един косъм по себе си.

— Ха! — извика той. — Кълна се в Клоотенс, спипах те на местопрестъплението! Ти наистина ли си въобразяваше, че ще ти се размине?

Мъжът се втурна към него и грабливо посегна към Печалбата. Кармоди я дръпна по-далеч от ръката му.

— Ти какво си мислиш, че правиш, бе? — попита той.

— Какво правя ли? Дошъл съм да си поискам падащата ми се по право Печалба, какво друго? Аз съм Кармоди!

— Не, не си — възпротиви се Кармоди. — Кармоди съм аз.

Дребосъкът поспря и го изгледа с любопитство.

— Твърдиш, че си Кармоди?

— Не твърдя — аз съм Кармоди.

— Кармоди от Планета 73С?

— Не знам какво означава това. Ние наричаме мястото Земя.

По-ниският Кармоди впи поглед в него, а гневът по лицето му беше изместен от изумление.

— Земя? — повтори той. — Не ми се вярва да съм слушал за нея. Тя членка ли е на Члзерианската лига?

— Не, доколкото ми е известно.

— А какво ще кажеш за Асоциацията на независимите планетни оператори? Или за Скаготинската звездна кооперация? Или за Обединените планетни обитатели на Галактиката? Не? Твоята планета членка ли е изобщо на някаква междузвездна организация?

— Като помисля — не е — отвърна Кармоди.

— Така и подозирах — каза дребосъкът Кармоди. Обърна се към Чиновника: — Виж го тоя бе, идиот! Погледни тая твар, на която си връчил моята Печалба! Обърни внимание на тъпите му свински очички, на зверската челюст, на вроговените нокти!

— Момент само — намеси се Кармоди. — Не е нужно да се обиждаме.

— Ясно, ясно — отвърна Чиновникът. — Досега не съм се заглеждал. Тоест никой не би очаквал...

— Как така бе, дяволите го взели — прекъсна го чуждоземният Кармоди, — че всеки би могъл веднага да познае — тая твар не е Форма на живот от Клас 32. По-точно, той дори не е и близо до Клас 32, даже още не е заслужил Галактически статут! Безнадежден кретен такъв, връчил си моята Печалба на някакво си нищожество, на твар отвъд границите на приличието!

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

— Земята, Земята — провлачено мърмореше чуждоземният Кармоди. — Май вече си припомням това име. Наскоро имаше изследване на изолираните светове и особеностите на тяхното развитие. Земята беше спомената като планета, населена с маниакално свръхпродуктивен животински вид. Изключително ориентирани са към манипулиране на обекти. Замисълът им е да живеят в собствените си, все повече натрупващи се отпадъци. Накратко, Земята е едно болнаво място. Мисля, че е заличена от Галактическия генерален план поради хронична космическа несъвместимост. Впоследствие мястото ще бъде заселено наново и превърнато в резерват за жълти нарциси.

На всички въввлечени в случая стана болезнено ясно, че е допусната трагична грешка. Вестоносецът беше повикан и обвинен в небрежност, тъй като е пропуснал да забележи очевидното. Чиновникът твърдо отстояваше невинността си, като обаче изтъкваше разнообразни съображения, с които никой не искаше да се съобразява в момента.

Сред онези, чийто съвет потърсеха, беше и Лотарийният компютър, който — за да се придържа към фактите — бе допуснал същинската грешка. Вместо да се извини или оправдае, Компютърът изяви правата си над грешката, с която явно се гордееше.

— Бях конструиран — каза заяви той — с изключително малки допустими отклонения. Бях създаден да изпълнявам сложни и изискващи точност операции, позволяващи не повече от една грешка на пет милиарда действия.

— Е, и? — попита Чиновникът.

— Изводът е очевиден — отговори Компютърът. — Бях програмиран за грешка и постъпих в съответствие с програмата си. Трябва да си припомните, господа, че за машината грешката е въпрос на етика, всъщност единственият въпрос на етика. Съвършената машина е една невъзможност, а всеки опит да бъде създадена съвършена машина е светотатство. Във всеки живот, дори в ограничения живот на машината е вградена грешка. Това е един от

малкото начини, чрез които можем да отличим живота от детерминизма на неживата материя. Сложните машини като мен заемат неопределената област между живота и неживото. Ако никога не грешим, ще бъдем неуместни, чудовищни, безнравствени. Господа, аз твърдя, че неизправността е нашето средство да изразим благоговението си пред онова, което е по-съвършено от нас, но все пак не си позволява видимо съвършенство. И така, ако грешката не беше божествено програмирана в нас, ние щяхме съзнателно да проявяваме неизправности, за да покажем минималната свободна воля, с която сме дарени като живи творения.

Всеки склони глава, защото Лотарийният компютър говореше за свети дела. Чуждоземният Кармоди изтри сълза от бузата си и изрече:

— Не мога да не се съглася, макар и да не приемам последствията. Правото да грешиш е фундаментално в целия Космос. Тази машина е постъпила нравствено.

— Благодаря ви — простичко каза Компютърът. — Старая се.

— Но вие, останалите — продължи чуждоземният Кармоди, — сте показали най-обикновена тъпота.

— Това е наше неотменно право — напомни му Вестоносецът. — Тъпотата при неправилното изпълнение на нашите функции е собствената ни форма на религиозна грешка. Колкото и да е скромна, не заслужава презрение.

— Бъдете любезен да ми спестите лицемерната си набожност — прекъсна го Кармоди. Обърна се към Кармоди. — Чу какво беше казано тук и вероятно с мъждукащото си прачовешко съзнание си доловил някои от основните идеи.

— Разбрах — кратко отвърна Кармоди.

— Значи знаеш, че държиш Печалба, която трябваше да бъде връчена на мен и следователно по право е моя. Налага се да те помоля — и аз те моля — да ми я предадеш.

Кармоди се канеше да направи точно това. Някак се поизмори от приключението си и не чувстваше да го овладява желание да задържи Печалбата. Искаше да си отиде вкъщи, искаше да седне и да помисли за всичко случило се, искаше да подремне час, искаше няколко чаши кафе и цигара.

Разбира се, хубаво би било да задържи Печалбата, но май не си струваше неприятностите. Тъкмо щеше да я подаде, когато чу

приглушен шепнещ глас:

— Не прави това!

Кармоди бързо се озърна и разбра, че гласът идваше от малката, ярко опакована кутия в ръката му. Самата Печалба му говореше.

— Хайде де — подкани го Кармод, — да не се туткаме. Имам неотложна работа другаде.

— Да върви по дяволите — говореше Печалбата на Кармоди. — Аз съм твоята Печалба и не виждам причина да се отказваш от мен.

Това хвърли малко по-различна светлина върху въпроса. Кармоди и без това имаше намерение да се откаже от Печалбата, защото не се стремеше да си създава грижи в непозната обстановка. Ръката му вече се движеше напред, когато Кармод заговори отново.

— Дай ми я още тази секунда, безлик плужек такъв! Бързичко и с извинителна усмивка на рудиментарното си лице, иначе ще прибегна до мерки, свидетелстващи за невероятното ми упорство!

Кармоди стисна челюсти и дръпна ръката си. Дойде му до гуша от заповеди. Отсега нататък, в името на самоуважението си, нямаше да се подчинява.

— Върви по дяволите — Кармоди несъзнателно повтори думите на Печалбата.

Кармод веднага прозря, че не е подхванал нещата както трябва. Бе си позволил лука да изрази гняв и подигравка — скъпички емоции, които обикновено отприщваше само в уединението на своята звукоизолирана пещера. Като удовлетвори желанията си, загуби шанса си да постигне желаното. Сега се опитваше да поправи стореното.

— Моля ви да извините моя войнствен тон — каза на Кармоди. — Моята раса е предразположена да изразява чувствата си в понякога разрушителни форми. Не можете да промените положението си на нисша форма на живот. Но нямах намерение да ви оскърбявам.

— Всичко е наред — любезно отвърна Кармоди.

— Значи ще ми дадете Печалбата?

— Няма.

— Но, драги ми сър, тя е моя, аз я спечелих и е съвсем справедливо...

— Печалбата не е ваша — натърти Кармоди. — Моето име бе избрано от надлежно упълномощената инстанция, а именно — Лотарийния компютър. Упълномощен Вестоносец ми предаде

новината и официално назначен Чиновник ми даде Печалбата. По този начин законните връчители, както и самата Печалба, ме разглеждат като действителния получател.

— А така, брато, каза му го! — възкликна Печалбата.

— Но, скъпи ми сър! Вие сам чухте Лотарийния компютър да признава грешката си! Следователно съгласно собствената ви логика...

— Вашето твърдение се нуждае от поправки — прекъсна го Кармоди. — Лотарийният компютър не е признавал грешката си, както би било при проява на нехайство или недоглеждане; той заяви своята грешка, извършена целенасочено и с благоговение. Според собственото му изявление неговата грешка е била преднамерена, внимателно обмислена и изчислена до изящество, подтикната от религиозен мотив, който всички засегнати би следвало да уважат.

— Това приятелче спори като боркист — каза Кармод, без да се обръща към никого от присъстващите. — Ако не бяхме уверени в обратното, някой би могъл да си въобрази, че си имаме работа с интелект, а не с мрачно и сляпо следване на предопределения шаблон. И все пак ще се поведе по пискливия тенор на неговите оправдания, за да го заглуша с тръбния бас на неоспоримата логика!

Кармод изгледа Кармоди и продължи:

— Помислете за следното: машината е сгрешила целенасочено, върху който факт вие основавате доводите си. Обаче грешката добива пълнота, след като вие сте получил Печалбата. Ако я задържите, ще утежните грешката. А прекомерната набожност, както се знае, е престъпление.

— Ха! — възкликна Кармоди, понесен напред от духа на спора. — За целите на своите доводи вие смятате единствено моментното извършване на грешката за нейно пълно осъществяване. Но очевидно това не може да бъде вярно. Грешката съществува чрез своите последствия и само те ѝ придават отзвук и смисъл. Грешка, която не продължава във времето, въобще не може да бъде разглеждана като грешка. Поправимата грешка без последици е проява на повърхностна и небрежна набожност. И казвам ви — по-добре е въобще да не извършваме грешки, отколкото да паднем до деянията на набожното лицемерие! И казвам ви още — не ще е голяма загуба за мен да се откажа от Печалбата, тъй като не съм осведомен за нейните достойнства. Но колко ли голяма ще е загубата за тази богобоязнена

машина, за този педантично честен компютър, чакал през нескончаемото изпълнение на пет милиарда правилни действия своята възможност да изяви дареното му от Бога несъвършенство!

— Чуйте, чуйте! — развика се Печалбата. — Браво! Е-хей! Добре го каза! Съвсем правилно и неподлежащо на опровергаване!

Кармоди скръсти ръце на гърдите си срещу объркания Кармод. Доста се гордееше със себе си. Трудно е за човек от Земята да пристигне неподготвен в който ще да е Галактически център. Повисшите форми на живот, които може да срещне там, не са непременно и по-умни от хората. В замисъла на всички неща интелектът не означава повече от дългите нокти или здравите копита. Но чуждоземните владеят множество похвати — и словесни, и разни други. Например някои раси могат с приказки буквално да отделят нечия ръка от тялото, а после да се измъкнат с обяснения защо е откъснат този крайник. Известно е, че сблъскат ли се с тези форми на съществуване, хората от Земята дълбоко преживяват своето безсилие, непълноценност и чувството, че не са си на мястото. И понеже обикновено имат всички основания за това, психическите травми съответно стават още по-тежки. Най-често резултатът е пълно психомоторно затормозяване и прекратяване на всички функции, освен най-автоматичните. Повреди от този тип могат да бъдат излекувани само чрез промяна в същността на Вселената, а това, разбира се, е неприложимо на практика. Така че със своята вдъхновена контраатака Кармоди срещна лице в лице и надмогна значителна душевна заплаха за самия себе си.

— Добре говорите — неохотно призна Кармод. — И все пак ще си прибера Печалбата.

— Няма — заинати се Кармоди.

Очите на Кармод светнаха със зловец блясък. Чиновникът и Вестоносецът припряно се дръпнаха настрана, а Лотарийният компютър промърмори:

— Достойната грешка не бива да се наказва — и изприпка от стаята.

Кармоди упорито остана на мястото си, защото и без това нямаше къде да се дене. Печалбата прошепна:

— Отбягвай опасностите! — и се сви до кубче с големина около три сантиметра.

От ушите на Кармод се разнесе бръмчене, около главата му затрепка виолетов ореол. Вдигна ръце и капки разтопено олово се стекоха от пръстите му. Пристъпи страховито напред и Кармоди безпомощно стисна клепачи.

Нищо не се случи. Кармоди пак отвори очи.

През краткия промеждутък Кармод явно бе размислил, отказал се бе от войнствеността, сега се извъръщаше да си ходи с приветлива усмивка на лице.

— След по-зрели разсъждения — лукаво изрече Кармод, — реших да се откажа от правата си. Малко далновидност е добре дошла, особено в толкова неорганизирана Галактика като тази. Кармоди, може пак да се срещнем, а може и да не се срещнем. Не зная коя от възможностите ще бъде по-благоприятна за тебе. Сбогом, Кармоди, и приятни пътешествия.

Като наблегна зло на последните думи, Кармод си тръгна по начин, който Кармоди сметна за странен, но ефектен.

ВТОРА ЧАСТ
КЪДЕ Е ЗЕМЯТА?

ПЕТА ГЛАВА

— Е — каза Печалбата, — това беше. Уверен съм, че за последен път виждаме онова грозно създание. Кармоди, да потегляме към дома ти.

— Превъзходна идея! — съгласи се Кармоди. — Вестоносецо! Искам веднага да си тръгна за дома.

— Съвсем нормално настроение — отбеляза Вестоносецът, — а и напълно съответстващо на действителността. Бих казал, че трябва да си отидете, при това възможно най-бързо.

— Тогава ме заведете у дома — предложи Кармоди.

Вестоносецът поклати глава.

— Не е моя работа. От мен само се искаше да ви доведа тук.

— А чия работа е в такъв случай?

— Ваша работа си е, Кармоди — намеси се Чиновникът.

Кармоди се почувства като удавник. Вече започваше да разбира защо Кармод се отказа толкова лесно. Той каза:

— Вижте какво, приятели, страшно ми е неприятно да ви досаждам, обаче наистина имам нужда от малко помощ.

— Ох, добре де — възкликна Вестоносецът. — Дайте ми координатите и аз лично ще ви заведа дотам.

— Координатите ли? Нищо не знам за тях. Това е планета на име Земя.

— Хич не ми пука, ако ще и да се казва Зелено Сирене — сопна се Вестоносецът. — За да бъда полезен, необходимо ми е да знам координатите.

— Но нали току-що бяхте там — напомни му Кармоди. — Дойдохте на Земята и ме доведохте тук!

— Може и така да е изглеждало за вас — търпеливо обясни Вестоносецът. — Но въобще не е така. Аз просто отидох в координатната точка, дадена ми от Чиновника, който на свой ред я е получил от Лотарийния компютър. Вие си бяхте там, така че ви доведох тук.

— А не можете ли да ме върнете в същата координатна точка?

— Мога, и то твърде лесно. Но там няма да намерите нищо. Както знаете, Галактиката не е статична. Всичко се движи, всяко нещо със своята скорост и по своя начин.

— А от тези координати не можете ли да изчислите къде е сега Земята?

— Та аз дори не мога да събера две числа — гордо заяви Вестоносецът. — Моите дарби са с друга насоченост.

Кармоди се обърна към Чиновника:

— Вие можете ли да го направите? А Лотарийният компютър може ли?

— Ами и мен не ме бива много в събирането — каза Чиновникът.

Компютърът припълзя обратно в стаята.

— Аз пък мога да събирам великолепно. Но моята функция се ограничава с това да избирам и издирвам спечелилите от Лотарията в границите на моята допустима грешка. Аз ви издирих (и сега сте тук), следователно ми е забранена интересната теоретична работа по установяването на настоящите координати на вашата планета.

— Не можете ли просто да го направите като услуга? — примоли се Кармоди.

— Нямам отпуснат лимит за услуги — отговори Компютърът. — Мога да намеря вашата планета не повече, отколкото да изпържа яйце или да разделя нова звезда на три части.

— Никой ли не е в състояние да ми помогне? — попита Кармоди.

— Не се отчайвайте — успокои го Вестоносецът. — „Съдействие за пътешествениците“ ще ви оправи, без да им мигне окото, аз ще ви упътя дотам. Само им дайте своите Домашни координати.

— Но аз не ги знам! — възкликна Кармоди.

Последва кратко стъписано мълчание. Накрая Вестоносецът каза:

— Ако не знаете собствения си адрес, как очаквате някой друг да го знае? Тази Галактика може да не е безкрайна, но пак си е доста голямо място. Всяко създание, което не си знае Местонахождението, не би трябвало да си подава носа навън от дома.

— Тогава не знаех това — напомни Кармоди.

— Можехте да попитате.

— Не съм се сетил... Вижте какво, длъжни сте да ми помогнете. Едва ли е особено трудно да се установи къде е моята планета.

— Невероятно трудно е — увери го Чиновникът. — „Къде“ е само едната от трите необходими координати.

— Кои са останалите две?

— Освен това е нужно да знаем „Кога“ и „Кое“. Наричаме ги „Трите К на Местонахождението“.

— Не ми пука, ако ще да ги наричате Зелено Сирене — изведнъж каза Кармоди, обзет от пристъп на гняв. — А другите форми на живот как намират пътя до дома си?

— Използват вродения си инстинкт за намиране на пътя — осведоми го Вестоносецът. — Между другото, сигурен ли сте, че и вие не притежавате такъв?

— Не мисля, че го имам.

— Естествено, че няма инстинкт за намиране на пътя! — възмутено избухна Печалбата. — Човекът никога не е напуснал родната си планета! Как да развие този инстинкт?

— Вярно — промърмори Чиновникът и уморено разтърка лицето си.

— Ей това става, като се занимаваме с нисши форми на живот. Проклет да е този компютър и богобоязнените му грешки!

— Само една на пет милиарда — напомни Компютърът. — Не искам кой знае какво.

— Никой не те обвинява — каза Чиновникът. — Всъщност никой никого не обвинява. Но пак ни остава да измислим какво да правим с него.

— Това е тежка отговорност — промълви Вестоносецът.

— Несъмнено — съгласи се Чиновникът. — Какво ще кажеш да го убием и да забравим всичко това?

— Ей! — кресна Кармоди.

— Съгласен — присъедини се Вестоносецът.

— Момчета, щом вие сте съгласни — обади се Компютърът, — съгласен съм и аз.

— Мен не ме бройте — каза Печалбата. — Не мога да посоча точно какво, но в цялата тази идея нещо намирисва.

Кармоди направи няколко разпалени изявления, в смисъл че не желаел да умира и не бивало да го убиват. Призова най-доброто в

душите им и чувството им за честна игра. Прецениха тези реплики като пристрастни и ги заличиха от протокола.

— Чакайте, сетих се! — внезапно възкликна Вестоносецът. — Какво ще кажете за едно друго възможно решение? Нека не го убиваме. Нека му помогнем с неподправена искреност и с всички достъпни ни възможности, да се завърне у дома си жив и здрав както физически, така и психически.

— Това се казва мисъл — призна Чиновникът.

— По този начин — продължи Вестоносецът — ще извършим постъпка, достойна за всякакви похвали, още по-забележителна поради това, че ще бъде крайно безполезна. Защото очевидно е, че той вероятно тъй или иначе ще бъде убит по време на пътуването.

— Най-добре да се залавяме за работа — подкани ги Чиновникът. — Ако не искаме да го убият, както си приказваме.

— Това пък какво беше? — попита Кармоди.

— По-късно ще ти обясня всичко — прошепна му Печалбата. — Ако допуснем, че въобще ще има „по-късно“. И ако имаме време, ще ти разкажа една доста занимателна история за самия мен.

— Пригответи се, Кармоди! — извика Вестоносецът.

— Готов съм — отвърна Кармоди. — Поне се надявам да е така.

— Готов или не, ето че потегляш!

И той потегли.

ШЕСТА ГЛАВА

Вероятно за пръв път в историята на човешката раса, един от нейните членове действително и буквално пропадна вдън земя. От гледната точка на Кармоди той въобще не се помръдна — движеше се всичко останало. Вестносецът и Чиновникът потънаха някъде в общия фон. Галактическият център се сплеска и заприлича твърде много на голямо и лошо изрисувано пано.

После в горния ляв ъгъл на паното се появи процеп, който се удължаваше и разширяваше към долния десен ъгъл. Краищата му се свиха настрана, откривайки непрогледна чернилка. Паното — или Галактическият център — се нави в себе си като две щори, без да остави и следа.

— Не се тревожи, правят номера с огледала — прошепна му Печалбата.

Обяснението разтревожи Кармоди повече от самото явление. Но той здраво стискаше зъби, а в ръката си още по-силно стискаше Печалбата. Чернилката стана пълна и завършена, без звук и без картина — образцов пример за празно пространство. Кармоди я понасяше толкова дълго, колкото тя продължи, а колко беше това — остана неясно.

И отведнъж гледката пред очите му се разпадна. Стоеше на земя и дишаше въздух. Виждаше голи планини с цвета на бели кости, също и река от изстинала лава. Лек застоял ветрец полъхваше в лицето му. Над главата си забеляза три мънички червени слънца.

Това място му се стори още по-чуждо в сравнение с Галактическия център. И все пак то беше облекчение за Кармоди. Бе срещал такива места в сънищата си, но Галактическият център идваше направо от кошмарите.

В миг се стресна, щом осъзна, че Печалбата вече не беше в ръката му. Как ли е успял да я изтърве? Трескаво се заоглежда и откри малко зелено змийче, увило се около врата му.

— Аз съм — каза му то. — Твоята Печалба. Само че в друга форма. Разбираш ли, формата е функция на цялостната обкръжаваща

среда, а ние, Печалбите, сме особено чувствителни към влиянията на средата. Все още съм с тебе, брато, и ние рамо до рамо ще освободим Мексико от тежкото иго на онова чуждестранно конте Максимилиан.

— Ъ?

— Разсъждавай по аналогия! — настоя Печалбата. — Виждаш ли, Докторе, въпреки високия си интелект ние, Печалбите, нямаме собствен език. Нито пък изпитваме нужда от отделен език, защото все ни връчват на разни други раси. Решението на проблема с разговорите е съвсем просто, но понякога обезсърчаващо. Аз само се включвам към твоята асоциативна база данни и извличам каквито думи ми трябва, за да стане ясно какво искам да кажа. Думите ми изясниха ли ти какво искам да кажа?

— Нещо не ми е особено ясно — изповяда се Кармоди. — Но мисля, че ще разбера.

— Добро човече — каза Печалбата. — Представите могат доста да се оплетат понякога, но ти неизбежно ще ги различиш. В края на краищата нали са си твои. По този повод имам да ти разкажа една забавна историйка, ал се боя, че се налага да я оставим за по-късно. Нещо ще се случи твърде скоро.

— Какво? Какво е то?

— Кармоди, старче, няма време да ти обяснявам всичко. Може би дори няма време да ти обясня онова, което задължително трябва да знаеш, за да поддържаш функционирането на своя живот. Чиновникът и Вестоносецът най-любезно те изпратиха...

— Ах, тези скапани убийци! — прекъсна я Кармоди.

— Не бива толкова лекомислено да заклеймяваш убийството — укори го Печалбата. — Това показва повърхностна нагласа. Припомням си една много подходяща за случая дитирамба, която ще ти изрецитирам после. Докъде бях стигнала? О, да, Чиновникът и Вестоносецът. С цената на значителни лични усилия тези достойни люде те изпратиха на единственото място в Галактиката, където — но само вероятно — можеш да получиш помощ. Нали разбираш, не бяха длъжни да правят това. Можеха да те убият на място за бъдещите ти престъпления. Или пък да те запратят към последното известно местонахождение на твоята планета, където тя съвсем определено не е в момента. Или пък можеха да екстраполират нейното настоящо най-вероятно местонахождение и да те засият натам. Но тъй като не ги

бива в екстраполирането, твърде лесно е да се предположи, че резултатът щеше да бъде много лош. Така че сам виждаш...

— Къде съм — попита Кармоди — и какво очакваме да се случи тук?

— Тъкмо стигнах до това — увери го Печалбата. — Планетата се нарича Лурсис, както вероятно е очевидно. Има един-единствен жител — коренякът Мелихрон, който е тук, откакто някой въобще може да си спомни, и ще бъде тук още толкова, колкото някой може да предвиди. Мелихрон е *sui generis*^[1] оттук до хоризонта, че и още малко отгоре. Като местен жител е неподражаем; като раса е вездесъщ; като индивид е различен. За него е било написано: „Виж, това е самотният нарицателен герой, съвкупляващ се сам със себе си, докато яростно отблъсква собственото си бясно нападение!“

— Проклетата да си — кресна Кармоди, — дрънкаш като сенатска подкомисия, но нищо не казваш!

— То е, защото съвсем се оплетох — изрече Печалбата със забележимо скимтене в гласа. — Велики Боже, ама ти какво си мислиш бе, човече, да не съм се пазарила за такива неща в договора си? Потресена съм, човече, направо ме втресе, ако щеш ми вярвай, и се опитвам да разнищя положението, защото ако не си взема главата в ръце, тая моя тиква ще се сгромоляса като колиба от извара.

— От кал — разсеяно я поправи Кармоди.

— От извара! — кресна му Печалбата. — Ей, човече, ти виждал ли си изобщо как се сгромолясва колиба от извара? Е, аз пък съм виждала и да ти кажа, гледката не е никак приятна.

— Доста вкиснато ми звучи — Кармоди се изкиска пресилено.

— Стегни се! — прошепна Печалбата напрегнато. — Стани едно цяло! Използвай освежаващия миг на отдих! За да забушува умът ти като звезда! Защото ето го и Мелихрон!

Кармоди се усещаше странно невъзмутим. Огледа разкривената околност и не откри нищо, което да не е видял досега.

— И къде е? — попита той Печалбата.

— Мелихрон се променя, за да е в състояние да разговаря с тебе. Отговаряй му дръзко, но тактично. С нищо не намеквай за неговия недъг, това само ще го разгневи. Внимавай да не...

— Какъв недъг?

— Внимавай да не забравиш единственото, което го ограничава. И преди всичко, когато ти зададе своя Въпрос, отговори му изключително предпазливо.

— Чакай бе! — спря я Кармоди. — Ти само ме объркваш! Какъв недъг? Какво го ограничава? И какъв ще бъде неговият Въпрос?

— Стига си се заяждал! Не понасям това! А и вече не мога да се поддържам в будно състояние. Отлагах зимния си сън нетърпимо дълго, и то само заради тебе. Чао, брато, не им позволявай да ти пробутват дървени центрофуги.

След тези думи змийчето удобно нагласи извивките си, пъкна опашката в устата си и заспа.

— Скапан кръшкач такъв — разпени се Кармоди. — Ще ми се наричаш Печалба, а? Ти си Печалба колкото двете монетки върху очите на труп.

Но Печалбата бе потънала в сън и не можеше — или не искаше — да чуе гълченето на Кармоди. А пък вече нямаше време за такива занимания, защото в следващия миг голата планина вляво от Кармоди се превърна в бушуващ вулкан.

[1] Особен, своеобразен (лат.). Бел. прев. ↑

СЕДМА ГЛАВА

Вулканът беснееше и бълваше пушеци, изхвърляше огнени езици и запращаше в черното небе ослепителни пламтящи кълба. Те се взривяваха на милиони греещи парчета, всяко се пръскаше отново и отново, докато небесата засияха величаво, засенчили трите бледи слънца.

— Олеле! — промълви Кармоди.

Беше като мексикански фойерверк в парка „Чапултепек“ на Великден и Кармоди искрено се впечатли.

Докато зяпаше, нажежените парчета падаха към земята и изчезваха в океана, изникнал, за да ги поеме. Многоцветни димни ленти се извиваха и гърчеха една през друга, дълбоките води съскаха и вдигаха пара, която се надигаше в чудато изваяни облаци, стапящи се в дъжд.

— Юхууу! — викна Кармоди.

Дъждът падаше на коси струи, задуха вятър, който събра стелещата се вода, сплете я, за да се смесят вятър и дъжд в гигантско торнадо. Като дърво с дебел ствол, черно със сребристи отблясъци, торнадото напредваше към Кармоди под ритмичния съпровод на оглушителни гръмотевици.

— Стига, де! — писна Кармоди.

Когато почти докосна краката му, торнадото се разпръсна, дъждът и вятърът се втурнаха към небето, гръмотевиците стихнаха до зловещ тътен. Зазвучаха ловджийски рогове и цитри ведно с виещи гайди и сладко стенещи арфи. Все по-високо се надигаше мелодията на тържество и приветствие, също като музиката в някой исторически филм с раздут производствен бюджет, заснет от „Метро Голдуин Майер“, но още по-хубава. Последен изблик на звуци, светлини, движение и разни други неща, после настъпи тишина.

Съвсем накрая Кармоди бе затворил очи. Сега ги отвори тъкмо навреме, за да види как звуците, светлините, движението и разните други неща се преливат в героичното голо тяло на мъж.

— Здравсти — каза мъжът. — Аз съм Мелихрон. Как ти се стори моето явяване?

— Направо ме разби — от душа изрече Кармоди.

— Нима? — попита Мелихрон. — Ама сериозно те разбих? Тоест не беше ли само впечатлен? Искам истината и недей да щадиш чувствата ми.

— Сериозно — потвърди Кармоди. — Сериозно ме разби.

— Е, много мило — отвърна Мелихрон. — Това, което видя, беше малко Въведение към Мен, сътворих го съвсем наскоро. И мисля, ама твърдо, че изразява нещо от мен, какво ще кажеш?

— Няма спор! — потвърди Кармоди.

Опитваше се да различи как изглежда Мелихрон. Но героичната фигура пред него беше лъскаво черна, със съвършени пропорции и без никакви отличителни белези. Единствената особеност беше гласът му — обработен, напрегнат и леко мрънкащ.

— Всичко това е нелепо, разбира се — продължи Мелихрон. — Говоря за цялата тази история да устройваш страхотно явяване за самия себе си. И все пак това е моята планета. И ако не можеш да се изфукаш на собствената си планета, къде тогава можеш? А?

— И това не може да се оспори — съгласи се Кармоди.

— Наистина ли мислите така? — осведоми се Мелихрон.

— Най-честно и с цялата си искреност — увери го Кармоди.

Мелихрон обмисли това, после рязко каза:

— Благодаря. Вие сте ми симпатичен. Вие сте интелигентно и чувствително същество, което не се бои да казва това, което мисли.

— Благодаря — каза и Кармоди.

— Няма за какво. Говоря откровенно.

— Е, щом е така, наистина ви благодаря — изрече Кармоди с усилие да не позволи на лекото раздражение да се промъкне в гласа му.

— И се радвам, че дойдохте — продължи Мелихрон. — Знаете ли, че аз съм едно много прозорливо същество (с което се гордея) и смятам, че ще можете да ми помогнете.

Кармоди удържа на върха на езика си репликата, че е дошъл по-скоро да моли за помощ, отколкото да я оказва, и че освен това положението му едва ли позволява да помогне на когото и да било, щом не е в състояние да се справи с най-основно нещо като

намирането на пътя към дома си. Но реши засега нищо да не казва от страх да не засегне Мелихрон.

— Моят проблем — подхвана Мелихрон, — е изначално присъщ на моето положение. А пък моето положение е уникално, ужасяващо, странно и значимо. Вероятно сте чувал, че цялата тази планета е моя, но има още много да се каже. Аз съм единственото живо същество, което може да живее тук. И други са се опитвали, строяха селища, пускаха животни да се множат на воля, засаждаха растения. Естествено всичко ставаше с мое позволение. И всичко беше напразно. Без изключение всяка материя, чужда на тази планета, се разпадаше на фин прах, който моите ветрове след време издухват в дълбокия Космос. Какво ще кажете за това?

— Чудна работа — откликна Кармоди.

— Да, добре се изразихте! — възкликна Мелихрон. — Действително, чудна работа! Но това е то. Никакъв живот не може да вирее тук, освен мен и моите разширения. Когато разбрах това, беше доста силен удар за мен.

— Представям си.

— Тук съм толкова отдавна, колкото аз или някой друг можем да си спомним. Цели епохи се задоволявах да живея простичко — като амеби, като лишеи, като папрати. Всичко беше наред и разбираемо в онези времена. Живеех в нещо като Райската градина.

— Трябва да е било чудесно — отбеляза Кармоди.

— Харесваше ми — тихо каза Мелихрон. — Но не можеше да трае вечно, разбира се. Открих еволюцията и се развих, като променях планетата, за да я приспособя към новите си превъплъщения. Превръщах се в множество твари, някои от тях неприятни. Оpozнавах светове извън моя собствен и експериментирах с формите, които откривах там. Живях дълги животи във формата на различните висши видове в Галактиката — хуманоидни, хтеризоидни, олихордни и още други. Стигнах до осъзнаване на своята единственост и това знание ми причини самота, която сметнах за неприемлива. Така че не я приех. Вместо това влязох в маниялно състояние, продължило милиони години. Преобразявах се в цели раси и позволявах — не, дори подтиквах моите раси да воюват помежду си. Почти по същото време научих за секса и изкуството. Въведох и двете сред моите раси и известно време много се забавлявах. Разделях се на мъжки и женски

единици, като всяка беше завършено цяло, макар и част от мен. И се размножавах, отдавах се на извращения, изгарях се на клада, устройвах си засади, сключвах мирни договори със себе си, женех се и се развеждах със себе си, преминах през безброй самопричинени смърти и раждания. А моите съставки творяха изкуство, понякога дори красота, занимавах се и с религия. Естествено те ме боготворяха. И това беше съвсем уместно, тъй като за тях бях първопричина на всички неща. Но аз дори им позволявах да приемат съществуването и да възвеличават върховни същества, които не бях аз. В онези времена бях краен либерал.

— Много великодушно от ваша страна — промърмори Кармоди.

— Е, старая се да бъда великодушен. Можех да си го позволя. Що се отнася до тази планета, аз бях Бог. Няма смисъл да си играем на думи — бях божествен, безсмъртен, всемогъщ и всезнаещ. Всичко се намираше в самия мен — дори дисидентските мнения за мен. И едно стръкче трева не поникваше, без да бъде безкрайно мъничка частица от моето битие. Аз придадох форма на планините и реките. Аз причинявах реколтата, също и глада. Аз бях животът в сперматозоидите и смъртта в чумния бацил. И една птичка не можеше да плюсне на земята без мое знание, защото бях Свързващият и Разделящият, Единният и Многообразният, Онова, Що Винаги Е Било, и Онова, Що Винаги Ще Бъде.

— Да, това наистина е нещо — изрече Кармоди.

— Да, да — каза Мелихрон със стеснителна усмивка. — Бях Голямото колело във Вселенската фабрика за велосипеди, както се изрази един от моите поети. Всичко беше твърде великолепно. Моята раса рисуваше картини, аз рисувах залези. Моите хора пишеха за любовта, аз я създадох. Ах, чудесни дни! Ако можеше само да продължава така!

— А защо не продължи? — попита Кармоди.

— Защото пораснах — тъжно каза Мелихрон. — Незнайни епохи аз се наслаждавах на творенето. Но вече започвах да си задавам въпроси за своите творения и за себе си. Разбирате ли, свещениците ми винаги се питаха за мен, спореха помежду си за моята същност и възможности. И като последен глупак аз ги слушах. Винаги е ласкаещо да слушаш как твоите свещеници те обсъждат. Но може да бъде и опасно. Аз също започнах да се чудя какви са същността и

възможностите ми. Размишлявах, вглеждах се в себе си. И колкото повече мислех за това, толкова по-трудно ми се виждаше.

— Но защо ви е било нужно да си задавате въпроси за самия себе си? — попита Кармоди. — В края на краищата нали сте бил Бог.

— Ей това му беше трудното на този проблем. От гледната точка на моите творения нямаше никакъв проблем. Аз бях Бог и неизповедими бяха моите пътища, но функцията ми беше да храня и наказвам една раса от същества, които имаха свободна воля, а в същото време бяха и част от моята същност. За тях самите всичко си беше наред, щом Аз правех това. Тоест за всеки анализ Моите действия си оставаха накрая необясними, дори най-простите и очевидните от тях, защото самият Аз бях необясним. Или да го кажа с други думи — Моите действия бяха загадъчни обяснения на една всеобхватна действителност, която само Аз, чрез своята Божественост, можех да проумея. Така поставиха въпроса неколцина сред моите най-изтъкнати мислители. И добавиха, че по-пълното разбиране на всичко това ще им бъде дадено в рая.

— А вие създадохте ли рай? — попита Кармоди.

— Че как иначе. Също и ад. — Мелихрон се усмихна. — Да им бяхте видял лицата, когато ги възкресявах на едното или другото място! И най-набожните не вярваха искрено в Отвъдното!

— Предполагам, че е било много удовлетворяващо.

— Да, до един момент беше приятно. Но после взе да ми дотяга. Несъмнено и аз съм суетен като всеки друг Бог. Но безкрайните изобилни хвалебствия най-сетне ми станаха скучни до болка. Защо, в името Божие, трябва да бъде възхваляван един Бог, щом само изпълнява Божиите си функции? Със същото основание можете да възхвалявате една мравка за сляпото осъществяване на инстинктите ѝ. Това положение започна да ми се струва незадоволително. И все още нямах друго знание за самия себе си, освен чрез пристрастните очи на моите творения.

— И какво направихте?

— Премагнах ги. Разправих се с целия живот на моята планета, и шаващ, и друг всякакъв, заличих и Отвъдното. Честно, имах нужда от време за размисъл.

— Хъ! — възкликна стъписаният Кармоди.

— В друг смисъл обаче не съм унищожавал никого и нищо — побърза да добави Мелихрон. — Аз просто прибрах частите си обратно в себе си. — Изведнъж той се ухили. — Имах доста типчета с широко ококорени очи, които все приказваха за сливане с мен. Определено го постигнаха, и то как!

— Може би им е харесвало, както е станало — предположи Кармоди.

— Че откъде ще знаят? Сливането с Мен означавам аз, то по необходимост включва и загубата на съзнанието, което отсъжда за нечие сливане с някого. Точно същото е като смъртта, макар и да звучи къде по-хубаво.

— Това е много интересно. Но ми се струва, че имахте желание да говорите с мен за някакъв проблем?

— Да, именно! Тъкмо до него стигнах. Виждате ли, премахнах своите хора почти както едно дете чупи къщичката си за кукли. А после седнах — образно казано — да премисля нещата. Разбира се, единственото, което имах да премисля, бях аз. И същинският проблем за Мен беше — с какво да се захвана аз? Нима съм бил предназначен единствено за Бог? Опитах с работата на Бог и установих, че е твърде ограничена. Това е бизнес за простовати егоманиаци. Би следвало да има и нещо друго, което бих могъл да правя, нещо по-значимо, с което да изразя истинското си аз. Бях убеден в това! Това е моят проблем и това е въпросът ми към вас — какво да правя със себе си?

— Добре — проточи Кармоди. — Добре, добре. Да, схващам вашия проблем. — Той се прокашля и умислено потри носа си. — Проблем като този изисква много мислене.

— За мен времето е без значение — каза Мелихрон. — Имам неограничени количества от него. Но вие, принуден съм да отбележа със съжаление, нямате.

— Нямам ли? А с колко време разполагам?

— Около десет минути според вашите мерки. Скоро след това е вероятно да ви се случи нещо твърде зловещо.

— Какво ще ми се случи? И какво мога да направя?

— Хайде де, да играем по правилата. Първо вие отговорете на моя въпрос, после и аз ще отговоря на вашия.

— Но ако ми остават само десет минути...

— Ограничението ще ви помогне да се съсредоточите — каза Мелихрон. — Пък и без това, щом тук е моята планета, ще вършим нещата по моите правила. Уверявам ви, ако това беше вашата планета, щях да върша нещата по вашите правила. Разумно е, нали?

— Тъхъ, така излиза — мрачно промърмори Кармоди.

— Девет минути — напомни Мелихрон.

Как да кажеш на един Бог каква е неговата функция? Особено ако, подобно на Кармоди, си атеист? Как да съчиниш нещо смислено, особено ако съзнаваш, че свещениците и философите на същия този Бог са прекарвали векове в такива занимания?

— Осем минути — отброи Мелихрон.

Кармоди отвори уста и започна да говори.

ОСМА ГЛАВА

— Струва ми се — каза Кармоди, — че решението на вашия проблем е... е възможно...

— Да? — пламенно го подкани Мелихрон.

Кармоди и представа си нямаше какво щеше да каже. Говореше с отчаяната надежда, че процесът на говоренето от само себе си ще породи някакъв смисъл, защото думите имат значения, а изреченията имат дори повече значения от думите.

— Вашият проблем — продължи Кармоди — е да намерите в себе си присъщ ви функционализъм, който да има отношение към една външна действителност. Но това може да се окаже неосъществимо начинание, защото самият вие сте една действителност и следователно не можете да се предпоставите като външен за самия себе си.

— Мога, стига да поискам — намусено отвърна Мелихрон. — Мога да предпоставя всяко проклето нещо, което ми скимне, защото аз дърпам конците наоколо. Разбирате ли, когато някой е Бог, не е необходимо да бъде и солипсист.

— Вярно, вярно, вярно — припряно изрече Кармоди. (Седем минути ли му оставаха? Или шест? И какво щеше да се случи, когато времето му изтече?) — И така, ясно е, че вашата Иманентност и Присъщност са недостатъчни да задоволят схващането ви за себе си и следователно са в действителност недостатъчни, тъй като вие самият, във формата си на Определител, смятате тези качества за недостатъчни.

— Изящно разсъждение — отбеляза Мелихрон. — Трябваше да станете теолог.

— В момента съм именно теолог — каза Кармоди. (Шест минути, пет минути?) — Е, добре тогава, какво трябва да правите?... Обмислял ли сте някога да направите цялото вътрешно и външно знание (ако приемем, че съществува нещо като външно знание) обект на вашите стремежи?

— Да, всъщност и за това помислих. Освен всичко друго, прочетох всяка книга в тази Галактика, разрових се в тайните на

Природата и Човека, изследвах макрокосмоса и микрокосмоса и така нататък. Между другото, имах немалка дарба за учение, макар и впоследствие да позабравих някои неща, като например тайната на живота и върховното предназначение на смъртта. Но мога пак да ги науча, когато си поискам. Научих, че ученето е сухо, пасивно занимание въпреки малкото приятни изненади в него. И освен това научих, че ученето няма никакво особено и извънредно значение за мен. Дори според мен отучването е също почти толкова интересно.

— А може би сте предназначен да бъдете художник? — предположи Кармоди.

— Минах и през този етап. Ваях плът и глина, рисувах слънцето на платно и в небето, писах книги с думи и други книги със събития, съчинявах музика за инструменти и композирах симфонии за дъжда и вятъра. Вярвам, че творбите ми бяха достатъчно добри, но някак си винаги съзнавах, че така и ще си остана дилетант. Моето всемогъщество не ми дава достатъчно простор за грешки, нали разбирате. А възприятията ми за действителното са твърде пълни, за да си блъскам главата сериозно и с въображаемото.

— Хъммм, ясно — проточи Кармоди. (Сигурно оставаха не повече от три минути!) — Защо да не станете завоевател?

— Не ми е нужно да завоювам това, което вече притежавам. Ако говорите за другите светове, не се стремя към тях. Способностите ми подхождат за моята среда, която се състои от тази единствена планета. Притежаването на други светове ще ме въвлече в неестествени постъпки. Пък и каква полза ще имам от другите светове, щом не знам какво да правя с този?

— Както виждам, подробно сте обмислил въпроса. — Отчаянието на Кармоди преливаше в безнадеждност.

— Разбира се. Едва ли съм мислил за друго няколко милиона години. Търсех цел, външна спрямо мен, но присъща на природата ми. Търсех посока, но намерих само себе си.

Кармоди би могъл и да изпита съчувствие към Бог Мелихрон, ако собственото му положение не беше толкова отчайващо. Вече беше объркан. Усещаше как времето се стапя и страховете му нелепо се преплитат със съжаление към неосъществилия се Бог.

Тогава го осени вдъхновението. Беше просто, праволинейно и решаваше както проблема на Мелихрон, така и неговия — а точно

такава проверка доказва доброто вдъхновение. Дали Мелихрон щеше да приеме, беше вече друг въпрос. Но Кармоди можеше само да опита.

— Мелихрон — дръзко изрече той, — аз реших вашия проблем.

— О, няма? — трескаво попита Мелихрон. — Тоест истински наистина, тоест не го казвате само защото ако не го решите удовлетворително за мен, обречен сте да умрете след седемдесет и три секунди? Тоест не сте позволил на това да ви повлияе, нали?

— Позволих на надвисналата над мен участ да ми повлияе — величествено каза Кармоди — само доколкото това влияние ми беше нужно, за да реша вашия проблем.

— О! Чудесно. Моля ви, побързайте и ми кажете, толкова съм развълнуван!

— Бих искал да направя това. Но не мога, физически е невъзможно да се обясни всичко, щом ще ме убие след петдесет-шестдесет секунди.

— Аз ли? Че аз не се каня да ви убивам! О, небеса, за толкова кръвожаден ли ме смятате? Не, вашата приближаваща смърт е външно събитие, без никаква връзка с мен. Между другото, останаха ви дванадесет секунди.

— Не е достатъчно — промълви Кармоди.

— Разбира се, че е достатъчно! Това е моят свят, нали така, аз контролирам всичко в него, включително продължителността на времето. Току-що промених пространствено-времевия континуум в десетсекундната точка. Това е съвсем лесно действие за един Бог, макар че после пада голямо чистене. Съответно вашите десет секунди ще заемат около двадесет и пет години от моето местно време. Това достатъчно ли е?

— Предоволно — каза Кармоди. — И е много любезно от ваша страна.

— Моля ви, няма нищо. А сега нека чуя вашето решение.

— Така да бъде — Кармоди дълбоко си пое дъх. — Решението на вашия проблем е свойствено на самите понятия, с които изразявате проблема. Не може и да бъде иначе. Всеки проблем трябва да съдържа в себе си кълновете на собственото си решение.

— Трябва ли? — попита Мелихрон.

— Да, трябва — твърдо заяви Кармоди.

— Добре. За момента ще приема тази предпоставка. Продължавайте.

— Обмислете положението си. Обмислете и вътрешните, и външните му страни. Вие сте Богът на тази планета, но само на тази планета. Вие сте всемогъщ и всезнаещ, но само тук. Имате впечатляващи интелектуални постижения и чувствате призвание да служите на нещо извън себе си. Но вашите дарби ще бъдат пропилены навсякъде освен тук, а тук няма никой освен вас.

— Да, да, точно такава е положението ми! — викна Мелихрон. — Но още не сте ми казал какво да правя с него!

Кармоди вдиша дълбоко и издиша бавно.

— Това, което трябва да направите, е да използвате всички свои велики таланти, и то тук, на своята планета, където ще имат най-голямо приложение. И да ги използвате в служба на други, щом такава е съкровено ви желание.

— В служба на други? — повтори Мелихрон.

— Такъв е изводът — каза Кармоди. — И най-повърхностното разглеждане на вашето положение насочва към заключението. Вие сте сам в една сложна Вселена. Но за да извършвате външни за себе си действия, трябва да има нещо външно. Самата ви същност обаче е пречка да отидете в това външно. Следователно то трябва да дойде при вас. И когато дойде, какви ще бъдат отношенията ви с него? Това също е ясно. След като сте всемогъщ в собствения си свят, не могат да ви помагат или съдействат. Но вие можете да помагате и съдействате на други. Това е единственото естествено отношение между вас и външната Вселена.

Мелихрон помисли и каза:

— Да, в доводите ви се чувства сила. Това признавам без задръжки. Но съществуват затруднения. Например външният свят рядко минава насам. Вие сте първият посетител от две и четвърт завъртания на Галактиката.

— Работата изисква търпение — съгласи се Кармоди. — Но търпението е именно качеството, към което трябва да се стремите. А и тъй като времето е променлива величина, ще ви бъде по-лесно. Колкото до броя на вашите посетители — нали количеството не бива да влияе на качеството. В простото изброяване няма никаква стойност.

Човек или Бог си върши работата — ето това има значение. Няма значение дали тази работа ще изисква едно действие или милион.

— Но аз ще съм си зле както преди, ако имам работа, ала няма за кого да я върша!

— При цялата си скромност трябва да изтъкна, че имате мен — посочи се Кармоди. — Дойдох при вас от външния свят. Имам проблем. По-точно имам няколко проблема. За мен тези проблеми са неразрешими. За вас... не знам. Но подозирам, че изискват да напрегнете докрай силите си.

Мелихрон размишляваше много дълго. Кармоди усети сърбеж в носа, но потисна желанието да се почеше. Чакаше, както цялата планета чакаше, докато Мелихрон умуваше.

Накрая Мелихрон вдигна своята лъскава черна глава и произнесе:

— Мисля, че в това има нещо смислено!

— Много мило, че го казвате.

— Но аз наистина го мисля! — възкликна Мелихрон. — Вашето решение ми се струва и неизбежно, и елегантно. И да продължа разсъжденията си — изглежда Съдбата, която управлява хората, Боговете и планетите, е предопределила това да се случи: Аз, един създател, съм бил създаден без проблеми за решаване, а вие, един създаден, станяхте създател на проблем, който само един Бог би могъл да реши. И вие сте живял живота си в очакване аз да реша вашия проблем, а пък аз чаках половин вечност вие да дойдете при мен, за да реша проблема ви!

— Изобщо не бих се учудил — потвърди Кармоди. — Бихте ли искал да узнаете в какво се състои моят проблем?

— Вече си направих изводите — каза Мелихрон. — Всъщност благодарение на своя превъзходящ интелект и опита си знам за това много повече от вас. На пръв поглед вашият проблем е как да се приберете у дома.

— Така е.

— Не, не е така. Не си служи небрежно с думите. На пръв поглед ви е нужно да знаете Къде, Кога и Коя е вашата планета. Нужен ви е начин да стигнете там, при това желателно е да се доберете до дома си в същото състояние, в което сте сега. Само това да беше, пак щеше да е достатъчно трудно.

— А какво друго има? — попита Кармоди.

— Ами как, има я и смъртта, която ви преследва.

— Ох! — промълви Кармоди.

Внезапно усети слабост в коленете и Мелихрон вежливо създаде за него кресло, хаванска пура, коктейл „Ром Колинс“, чифт чехли и наметка от бизонска кожа.

— Удобно ли ви е? — попита Мелихрон.

— Много.

— Добре. Сега внимавайте. Ще продължа да обяснявам вашето положение кратко и ясно, като ще използвам за тази цел само частица от своя интелект, докато остатъкът от себе си ще впрегна в особено важното занимание да намеря практически приложимо решение. Но се налага да ме слушате извънредно внимателно и да опитате да разберете всичко от първия път, защото нямаме много време.

— Аз пък мислех, че разтегнахте моите десет секунди в 25 години — напомни му Кармоди.

— Разтегнах ги. Обаче времето като променлива е склонно да прави номера, дори и на мен. Вече изядохме осемнадесет от вашите двадесет и пет години, а и останалите изтичат крайно бързо. Сега се съсредоточете! Животът ви зависи от това.

— Добре — Кармоди се приведе напред и запуфтя с пурата. — Готов съм.

— Първото, което трябва да разберете, е същността на неумолимата смърт, която ви е подгонила.

Кармоди овладя треперенето си и напрегна слух.

ДЕВЕТА ГЛАВА

— Най-основополагащият факт във Вселената — говореше Мелихрон — е този, че видовете ядат други видове. Може и да не е красиво, но това е то. Яденето е началото и сдобиването с хранителни вещества е основата на останалите явления. Тази идея включва в себе си Закона за хищничеството, който може да бъде изразен по следния начин: всеки вид, независимо колко високо или ниско стои в развитието си, се храни с един или няколко вида и служи за храна на един или няколко вида.

Това ни дава представа за една ситуация, обща за всички, която може да бъде утежнена или облекчена от разнообразни обстоятелства. Например един вид, обитаващ собствената си среда, обикновено успява да се поддържа в състояние на Равновесие и така да изживее нормално отреденото му време въпреки набезите на хищниците. Това Равновесие обичайно се изразява чрез уравнението Прецакал-Прецакан, или ПП. Когато цял вид или представител на вида се преместват в чужда и непривична среда, стойностите на ПП неизбежно се променят. Понякога настъпват временни подобрения във видовото Положение Изял-Изяден ($ПП = ИИ + 1$). По-типично е влошаването му ($ПП = ИИ - 1$).

Ето това се е случило с вас, Кармоди. Вие сте напуснал нормалната си среда, което също означава, че сте напуснал и своите нормални хищници. Тук не могат да ви издебнат автомобили, никакъв вирус не може да се промъкне в кръвта ви, нито един полицаи не може да ви застреля поради грешка. Тук сте отделен от опасностите на Земята и неподвластен на заплахите, надвиснали над други галактически видове.

Но подобрението ($ПП = ИИ + 1$) за жалост е временно. Желязното правило на Равновесието вече е започнало да се налага. Не можете да се откажете от преследването и не можете да се отървете от преследвачите. Хищничеството е самата Необходимост.

С напускането на Земята вие сте станал уникално същество. Следователно и вашият хищник също е уникален.

Вашият хищник е роден от възплащаването и утвърждаването на един всеобщ закон. Той може да се храни само и единствено с вас. Тази Твар е сътворена да съответства и допълва вашите особености. Дори и без да я виждаме, знаем, че нейните челюсти са оформени да захващат Кармоди, нейните крайници са приспособени да сграбчват и стискат Кармоди, нейният стомах има особената способност да смела Кармоди, а нейната индивидуалност е създадена да се възползва от индивидуалността на Кармоди.

Вашето положение ви прави единствен по рода си, Кармоди, затова и вашият хищник е единствен по рода си. Преследва ви вашата смърт, Кармоди, и то с отчаяние, равно на вашето. Вие сте взаимно обвързани. Ако ви докопа — умираете. Ако избягате сред нормалните опасности на вашия свят — ще умре вашият хищник, защото ще му липсва Кармоди, с когото да поддържа съществуването си.

Нямам какво повече да ви кажа, за да ви помогна в спасението. Не мога да предскажа уловките и прикритията, които ще опита, също както не мога да предскажа вашите. Мога само да ви предупредя, че вероятностите винаги са по-благоприятни за Ловеца, макар все пак да сме чували за избягали жертви.

Това е положението, Кармоди. Разбрахте ли ме?

Кармоди зяпаше като някой, стреснат наскре дълок сън.

— Да — проговори той. — Не разбирам всичко. Но разбрах най-важното.

— Добре. Защо не ни остана никакво време. Трябва незабавно да напуснете тази планета. Дори аз на собствената си планета не мога да възпра вселенския Закон на хищничеството.

— Можете ли да ме пратите обратно на Земята? — попита Кармоди.

— Стига да имах достатъчно време, вероятно бих могъл — отговори Мелихрон. — Но, разбира се, ако имах достатъчно време, бих могъл да направя каквото и да било. Трудно е, Кармоди. За начало всяка от трите променливи величини К трябва да бъде разгадана в съотношение с останалите. Ще ми се наложи да разбере точно Къде в пространство-времето се намира вашата планета понастоящем. После би трябвало да открия Коя от множествено-вероятните Земи е вашата. После бих определил времевата последователност, в която сте се родил, за да установя Кога. После идват ефектът на натрупването и

удвояващият фактор, които също е задължително да се отчитат. И след като извърша всичко това, с малко късмет бих могъл да ви пъкна във вашата Специфичност (учудващо деликатна операция), без да срутя цялото скеле.

— А можете ли да направите това за мен? — настоя Кармоди.

— Не. Не ни остана време. Но мога да ви пратя при Модсли, един мой приятел, който би трябвало да е в състояние да помогне.

— Ваш приятел ли?

— Е, вероятно не точно приятел — призна Мелихрон. — По-скоро ми е познат. Макар че може би и така преувеличавам характера на отношенията ни. Разбирате ли, преди доста време едва не напуснах своята планета, за да поразгледам наоколо. И ако бях направил това, щях да се запозная с Модсли. Но не тръгнах по различни причини и затова никога не срещнах Модсли в действителността. Все пак и двамата знаем, че ако бях предприел пътешествието, бихме се срещнали, щяхме да обменим възгледи и схващания, да поспорим за това-онова, да пуснем по някой майтап и да завършим с лека симпатия един към друг.

— Тези отношения ми изглеждат бледички, за да разчитам на тях — промърмори Кармоди. — Няма ли някой друг, при когото да ме пратите?

— Боя се, че няма — отвърна Мелихрон. — Модсли е единственият ми приятел. Вероятността определя привързаността, както това прави и действителността, нали така. Сигурен съм, че Модсли добре ще се погрижи за вас.

— Ами... — започна Кармоди.

Но изведнъж забеляза, че нещо голямо, тъмно и заплашително започва да се оформя зад лявото му рамо, и разбра, че времето му е свършило.

— Ще тръгвам! — бързо каза той. — И благодаря за всичко!

— Не е нужно да ми благодарите. Моят дълг във Вселената е да служа на пътниците. Късмет, Кармоди!

Едрата страховита форма започваше да придобива плътност. Но преди да приключи, Кармоди бе изчезнал.

ДЕСЕТА ГЛАВА

Кармоди се озова на зелена ливада. Сигурно приближаваше обяд, защото оранжево слънце блещукаше точно над главата му. По-нататък малко стадо петнисти крави бавно дъвчеше сред високата трева. Зад тях Кармоди виждаше сенчестото начало на гора.

Полека се завъртя на място. Ливадата се простираше във всички посоки, а гората свършваше с гъсти шубраци. Чу лай на куче. От другата страна имаше планини — дълго назъбено било със заснежени върхове. Сиви облаци се лепяха нагоре по склоновете.

С крайчеца на окото си долови червеникав проблясък. Обърна се. Май беше лисица. Изглежда го любопитно, после се шмугна в гората.

— Прилича на Земята — отбеляза Кармоди.

Спомни си за Печалбата, която последния път представляваше изпаднало в зимен сън зелено змийче. Опипа врата си, но Печалбата вече не беше там.

— Тук съм — съобщи тя.

Кармоди се огледа и зърна малко медно котле.

— Това ти ли си? — попита той, докато вдигаше котлето.

— Разбира се, аз съм — увери го Печалбата. — Нима дори не можеш да познаеш собствената си Печалба?

— Е... ти доста се променяш.

— Наясно съм по въпроса. Но моята същност — истинското ми аз — никога не се променя. Какво има?

Кармоди бе надникнал в котлето и едва не го изтърва. Вътре видя одраното и полуизядено трупче на дребно животинче — може би котенце.

— Какво е това в тебе? — попита той.

— Обядът ми, ако държиш да знаеш — уведоми го Печалбата. — По време на прехвърлянето хапнах набързо.

— Ох!

— Дори Печалбите понякога имат нужда да се заситят — саркастично добави тя. — И ако смея да продължа, освен това имаме нужда от почивка, леки упражнения, сексуални връзки, периодично

напиване и някое и друго помръдване на червото. Откакто ти бях връчена, не си ми осигурил нищо от изброеното.

— Е, и аз нямах на разположение нищо от изброеното — напомни Кармоди.

— Но ти наистина ли имаш нужда от тези неща? — изуми се Печалбата. — Ами да, естествено, сигурно имаш. Странно, но досега мислех за тебе като за щъкаща насам-натам стихийна фигура без потребностите на едно живо същество.

— Точно каквото аз мислех за тебе! — възкликна Кармоди.

— Предполагам, неизбежно е — въздъхна Печалбата. — Човек е склонен да смята чуждите раси за... за плътни отгоре додолу и някак безчревни. Но, разбира се, някои от тях са точно такива.

— Ще се погрижа за потребностите ти — каза Кармоди, подтикнат от внезапна привързаност към своята Печалба. — Веднага щом се отървем от това аварийно положение.

— Дадено, старче. Извини ме за раздразнителността. Става ли да си довърша хапката?

— Карай — позволи Кармоди.

Беше му любопитно как едно метално котле ще схруска одрано животинче. Но като се стигна до това, твърде силно му се пригади, за да гледа.

— Ах, дяволски добро беше! — облиза се Печалбата. — Оставих ти малко, ако ти се хапва.

— Точно сега не съм особено гладен. Ти какво яде?

— Наричаме ги орители. Ти би ги сметнал за нещо като гигантска гъба. Чудесни са сурови или леко задушени в собствените си сокове. Бялата петниста разновидност е по-добра от зелената.

— Ще запомня, в случай че попадна на някое. Мислиш ли, че човек от Земята би могъл да ги яде?

— Мисля — отвърна Печалбата. — Между другото, ако някога ти падне сгоден случай, не забравяй — накарай го да ти рецитира стихотворение, преди да го изядеш.

— Защо?

— Защото орители са много добри поети.

Кармоди преглътна тежко. Ето това беше проблемът с непознатите форми на живот. Тъкмо си помислиш, че нещо си разбрал и откриваш, че въобще нищичко не проумяваш. И обратно, тъкмо

когато решаващ, че съвсем си се объркал, те изведнъж те изкарват от кожата ти, като постъпват напълно разбираемо. Всъщност, рече си Кармоди, именно фактът, че чуждоземните не бяха изцяло чужди, ги правеше толкова чужди. Отначало беше забавно. След време започваше да ти опъва нервите.

— Бърп — каза Печалбата.

— Какво?

— Оригнах се. Моля за извинение. Както и да е, но трябва да признаеш, че уредих всичко доста хитро.

— Какво си уредила?

— Разговора с Мелихрон, разбира се!

— Ти си го уредил? Ей, по дяволите, че ти беше потънала в зимен сън! Аз с приказки успях да уредя измъкването ни на косъм!

— Не желая да ти противореча, но се боя, че ти си под влиянието на недоразумение. Изпаднах в зимен сън единствено за да насоча всичките си сили в размишления над проблема на Мелихрон.

— Ти си луда, бе! Направо си откачила! — развика се Кармоди.

— Не казвам нищо повече от истината — заяви Печалбата. — Помисли за дългите, точни разсъждения, които изрече, за да установиш мястото и функциите на Мелихрон в световната схема, и то с необорима логика.

— Е, и?

— Ами ти разсъждавал ли си по този начин през живота си? Да не си философ или логик?

— В колежа бях страхотен по философия — отвърна Кармоди.

— Голяма работа — присмя му се Печалбата. — Не, Кармоди, ти просто нямаш подготовката и интелекта, за да се справиш с такива разсъждения. Погледни истината в лицето — това за тебе беше крайно непривично.

— Не беше крайно непривично! Напълно по силите ми е да разсъждавам с изключителна логика!

— „Изключителна“ е добре казано.

— Но аз го направих! Аз измислих онези мисли!

— Както искаш — съгласи се Печалбата. — Не бях разбрала, че това означава толкова много за тебе и няхах никакво намерение да те разстройвам. Я ми кажи, имал ли си припадъци или необясними пристъпи на смях и плач?

— Не, нямал съм — каза Кармоди през зъби, напрегнал докрай волята си. — А ти имала ли си натрапчиви сънища, в които летиш, или чувството, че си светец?

— Твърдо не! — отговори Печалбата.

— Сигурна ли си?

— Сигурно е, че съм сигурен!

— Значи не се налага да обсъждаме това повече — каза Кармоди, изпитал нелепа радост от победата. — Но бих желал да науча още нещо.

— Какво е то? — предпазливо попита Печалбата.

— Кой недъг на Мелихрон не биваше да споменавам? И какво беше единственото ограничаващо го нещо?

— Смятах, че и двете са болезнено очебийни.

— Не и за мен.

— Само няколко часа размишления и всичко веднага ще ти се проясни.

— Майната му — ядоса се Кармоди. — Обясни ми!

— Така да бъде. Недъгавостта на Мелихрон се състои в това, че е куц. Това е вроден недостатък, такъв е от най-ранни времена. И упорито се появява при всичките му промени, в съответната форма, разбира се. — А ограничението?

— Той по никакъв начин не би могъл да научи, че е куц. Тъй като е Бог, лишен е от сравнително знание. Творенията му са по негов образ и подобие. А това в случая на Мелихрон означава, че всички са куци. Толкова рядко влиза в допир с външната действителност, че смята недъга си за норма, а съществата, които не куцат — за любопитно несъвършени. Между другото, липсата на сравнително знание е сред малкото недостатъци на божествеността. И така, първичното определение за един Бог е неговата самодостатъчност, която независимо от обхвата си е винаги вътрешна. Съвършеният контрол на контролируемото и съвършеното знание за познаваемото са първите стъпки към превръщането в Бог, казвам ти го, за да знаеш, ако решиш да си опиташ силите.

— Аз ли? Да опитам силите си като Бог?

— Че защо не? И това е работа като всяка друга, колкото и гръмко да звучи названието ѝ. Не е лесно, признавам. Но не е трудно, отколкото да станеш първокласен поет или инженер.

— Мисля, че си превъртяла окончателно. — Кармоди изтръпна от краткия пристъп на религиозен ужас, който така тормози атеистите.

— Това не е вярно. Само съм по-добре осведомена от тебе. Но сега най-добре се приготви.

Кармоди припряно се озърна и видя три дребни фигурки да крачат през ливадата. На почтително разстояние ги следваха още десет.

— Онзи в средата е Модсли — каза Печалбата. — Винаги е много зает, но може би ще намери време да размени две-три думи с тебе.

— А той има ли някакви ограничения или недъзи? — саркастично попита Кармоди.

— И да има, нямат значение — отвърна Печалбата. — С Модсли човек се оправя по друг начин и се сблъсква със съвсем различни проблеми.

— Прилича на човек — отбеляза Кармоди, когато групата наближи.

— Да, формата му е подобна — призна Печалбата. — Естествено, хуманоидната форма е често срещана в тази част на Галактиката.

— И кой е начинът, по който се предполага да се оправя с него? — попита Кармоди.

— Не мога да ти го опиша точно — запъна се Печалбата. — За мен Модсли е твърде чужд, та да го разбере или предвидя. Но един съвет мога да ти дам — увери се, че си привлякъл вниманието му и си го убедил в своята хуманоидност.

— Ами да, разбира се.

— Не е толкова просто, колкото звучи. Модсли е едно крайно заето същество с множество грижи на главата си. Виж какво, той е твърде надарен инженер, при това усърден в работата си. Но е склонен към разсеяност, особено когато изпитва нов производствен процес.

— Е, не ми се струва прекалено сериозно.

— Не е... за Модсли. Щеше да е само една забавна слабост, ако не беше фактът, че той разсеяно разглежда всичко наоколо като суровина за процеса. Един мой познат — Дюър Хардинг, преди време отиде при него да го покани на купон. Горкият Дюър не успял да привлече вниманието му.

— И какво станало?

— Модсли го преработил за един от проектите си. Разбира се, не искал да стори нищо лошо. Но в момента горкият Дюър представлява три бутала и разпределителен вал във възвратно-постъпателен двигател и може да бъде разгледан в работните дни, изложен в Музея за исторически силови устройства на Модсли.

— Това наистина е доста смайващо — съгласи се Кармоди. — Никой нищо ли не може да направи?

— Никой не поиска да насочи вниманието на Модсли към това. Той никак не обича да си признава грешките и се държи особено неприятно, ако реши, че го дразнят.

Печалбата сигурно долови изражението по лицето на Кармоди, защото побърза да добави:

— Но не позволявай това да те стряска! Модсли никога не се държи злонамерено, всъщност е доста добросърдечен. Обича похвалите, както и всички ние ги обичаме, ала се гнуси от ласкателствата. Просто му говори и се запознай с него, възхищавай се, но не прекалявай, подчертай какво не ти харесва, но не упорствай в критиката. Накратко, прояви умереност, освен когато ясно се вижда, че е нужен по-краен подход.

Кармоди искаше да каже, че такъв съвет е също като да не получиш никакъв. Дори е по-лош, защото само успя да го изнерви. Но вече нямаше време. Модсли беше тук, висок и побелял, облечен в памучен панталон и кожено яке, придружен от двама мъже от двете му страни в костюми на бизнесмени, с които говореше разпалено.

— Добър ден, сър — твърдо изрече Кармоди.

Пристъпи напред, после бързо се махна от пътя на разсеяната троица, за да не го стъпчат.

— Лошо започна — прошепна Печалбата.

— Млъквай — шепнешком му се сопна Кармоди.

Мрачно забърза след групата.

ЕДИНАДЕСЕТА ГЛАВА

— Значи това е, ъ-ъ-ъ, Орин? — попита Модсли.

— Да, сър, това е — потвърди Орин, който вървеше отляво, и се усмихна гордо. — Какво ще кажете, сър?

Модсли бавно се завъртя и огледа ливадата, планините, слънцето, реката, гората. Лицето му нищо не издаваше. Той попита:

— А ти какво мислиш, Бруксайд?

Гласът на Бруксайд потрепваше:

— Е, сър, според мен Орин и аз свършихме чудесна работа. Наистина чудесна работа, ако си припомните, че това е нашият първи самостоятелен проект.

— Орин, ти на същото мнение ли си? — попита Модсли.

— Несъмнено, сър.

Модсли се наведе и откъсна стръкче трева. Помириса го и го захвърли. Порови с върха на обувката пръстта под себе си, после няколко секунди се взираше право в пламтящото слънце. И заговори с отмерен глас:

— Изумен съм, да, изумен съм. Но по най-неприятен начин. Искам от вас двамата да построите свят за един от моите клиенти и вие ми излизате с това! Вие наистина ли си въобразявате, че сте инженери?

Двамата му помощници не отговориха. Бяха се вцепенили като момчета, очакващи първия удар на пръчката.

— Инженери! — Модсли вложи цял тон презрение в думата. — „Творчески настроени, но и практични учени, които могат да съградят планетата, където и когато я поискате.“ На някой от вас да са познати тези думи?

— От стандартната брошура са — каза Орин.

— Правилно. Хайде да видим, това ли е за вас образец на „творческо, практично инженерство“?

Двамата мълчаха. Накрая Бруксайд избълва:

— Ами, сър, да, сър, това е! Най-внимателно проучихме спецификациите за проекта. Поръчката беше за планета от тип 34Bc4,

с определени вариации. И именно това построихме. Това е само едно ъгълче, разбира се. Но и то...

— Но и то ми показва какво сте направили, за да му дам оценка — прекъсна го Модсли. — Орин! Какво отоплително устройство използвахте?

— Слънце от типа O5, сър — отговори Орин. — Идеално се вписваше в термичните изисквания.

— Да, бих казал, че се е вписало. Но сигурно си спомняте, че това е лимитиран свят. Ако не намаляваме разходите, няма да имаме печалба. И елементът с най-голяма единична цена е отоплителното устройство.

— Съзнаваме това, сър — каза Бруксайд. — Въобще не ни харесваше да използваме слънце O5 за система само с една планета. Но изискванията за радиацията и топлината...

— Вие на нищо ли не се научихте от мен? — викна Модсли. — Този тип звезда е цяло разхищение. Ей вие... — той махна на работниците. — Свалете го.

Работниците побързаха да вдигнат сгъваемата стълба. Един от тях я закрепил, а друг започнал да я разгъва десетократно, стократно, милионократно. Други двама работници тичаха нагоре със същата бързина.

— И я дръжте внимателно! — подвикваше им Модсли. — И не забравяйте ръкавиците! Това нещо е доста топличко!

Застанали в края на стълбата, работниците откачиха звездата, сгънаха я в самата нея и я сложиха в тапицирана кутия с надпис „ЗВЕЗДА: ЧУПЛИВО“.

Когато затвориха капака, всичко стана черно.

— Тук никой ли няма капка ум в главата си? — осведоми се Модсли. — По дяволите всичко, да бъде светлина.

И засия светлина, просто ей така.

— Окей — каза Модсли. — Слънцето от тип O5 отива в склада. За такъв строеж можем да използваме и G13.

— Но, сър — нервно се обади Орин, — то не е достатъчно горещо.

— Известно ми е — съгласи се Модсли. — Ето къде трябва да приложите творческите си сили. Ако приближите звездата, ще стане достатъчно горещо. — Да, сър, ще стане — рече Бруксайд. — Но ще

излъчва твърда радиация, без достатъчно разстояние, за да отслабне до безопасна степен. А това би могло да изтребят цялата раса, която ще се засели на тази планета.

Модсли заговори съвсем бавно и отчетливо:

— Нима се опитваш да ми кажеш, че звездите от тип G13 са опасни?

— Ами не, нямах предвид точно това — заекна Орин. — Искам да кажа, че могат да станат опасни като всичко останало във Вселената, ако не бъдат взети съответните предпазни мерки.

— А, така вече е по-добре — измърмори Модсли.

— Съответните предпазни мерки — подхвана Бруксайд — в този случай включват носенето на предпазни оловни дрехи, тежащи близо двадесет и пет килограма парчето. Но това е неприложимо, защото средният представител на тази раса тежи само около четири килограма.

— Това си е тяхна грижа — вдигна рамене Модсли. — Не е наша работа да им се бъркаме в живота. Нима трябва да отговарям всеки път, когато някой си смачка пръст на крака в камък, сложен от мен на тяхната планета? Пък и не им се налага да носят оловни дрехи. Могат да купят едно от допълненията, които предлагам — слънчев екран, който ще спре твърдата радиация.

Другите двама се усмихнаха неспокойно. Но Орин каза стеснително:

— Струва ми се, че това е един доста онеправдан вид, сър. Вероятно не могат да си позволят разходите за слънчев екран.

— Е, ако не веднага, може би по-късно — съгласи се Модсли. — Все едно, твърдата радиация не причинява мигновена смърт. Даже и с нея те ще имат средна продължителност на живота около 9.3 години, а това би трябвало да е достатъчно за всеки.

— Да, сър — нерадостно отвърнаха двамата помощник-инженери.

— Следващото — каза Модсли. — Каква е височината на тези планини?

— Средно хиляда и осемстотин метра над морското равнище — отговори Бруксайд.

— Поне хиляда метра излишни! — заяви Модсли. — Вие как си го представяте, да не би планините да растат по дърветата? Подрежете

ги и каквото остане, приберете го в склада.

Бруксайд извади бележник и си записа промяната. Модсли крачеше напред-назад, гледаше и се мръщеше.

— Колко се предполага да изкарат тези дървета?

— Осемстотин години, сър. Те са от новия подобрен модел дъбоябълка. Дават плодове, сянка, жълъди, освежаващи напитки, три вида полезни влакна, отличен строителен материал, предпазване на почвата от ерозия и...

— А бе вие май искате да ме разорите! — ревна Модсли. — И двеста години са му много на едно дърво! Източете повечето от жизнената им сила и я върнете в акумулатора!

— Но така няма да изпълняват някои от проектираните си функции — възрази Орин.

— Тогава им посъкратете функциите! Стигат им сянката и жълъдите, не сме длъжни да правим от тези дървета скапано ковчеже със съкровища! Сега, кой сложи там онези крави?

— Аз, сър — отговори Бруксайд. — Стори ми се, че ще придадат на мястото... ами, приветлив вид.

— Глупак такъв — сряза го Модсли. — На мястото се придава приветлив вид преди продажбата, а не след нея! Това тук го продадохме без обзавеждане. Сложете кравите в цистерната за протоплазма.

— Да, сър — заекна Орин. — Много съжалявам, сър. Има ли още нещо?

— Още десетина хиляди сбъркани неща — натякна му Модсли. — Но се надявам, че и сами можете да ги проумеете. Например това какво е? — Той посочи Кармоди. — Статуя ли някаква или друго? Песнички ли ще пее или ще декламира, когато пристигне новата раса?

Кармоди заговори:

— Сър, аз не съм част от това тук. Ваш приятел на име Мелихрон ме изпрати, опитвам се да намеря пътя до своята планета...

Модсли явно не чуваше какво му говори Кармоди. Защото докато Кармоди се опитваше да му каже нещо, Модсли продължаваше:

— Каквото ще да е, но го няма в спецификациите. Пъхнете го обратно в цистерната за протоплазма заедно с кравите.

— Ей! — разкрещя се Кармоди, когато работниците го повлякоха за ръцете. — Ей, чакайте малко! — пищеше той. — Не съм част от тази

планета! Мелихрон ме изпрати! Чакайте бе, задръжте за секунда, чуйте ме!

— Вие наистина трябва да се засрамите — не млъкваше Модсли, глух за писъците на Кармоди. — Това какво трябва да представлява? Орин, да не е някоя от твоите забезки в украсата?

— О, не — отрече Орин. — Не съм го слагал тук.

— Бруксайд, значи си бил ти.

— Шефе, не съм го виждал никога.

— Хъмми — проточи Модсли. — И двамата сте тъпанари, но никога не сте ме лъгали. Ей! — подвикна той на работниците. — Я го върнете тук!

— Стига де, я се стегни — подхвърли Модсли на Кармоди, който трепереше неудържимо. — Овладей се, не мога да те чакам, докато си преживяваш истеричния припадък! Сега по-добре ли си? Добре тогава, имаш ли нещо против да ми кажеш защо си нахлул в моя собственост и защо не бива да те преработя в протоплазма?

ДВАНАДЕСЕТА ГЛАВА

— Ясно — заключи Модсли, когато Кармоди привърши обясненията си. — Интересна история, макар и да ми се струва, че прекалено я драматизираш. Но ето те тук и търсиш планета на име... Земя ли беше?

— Точно така, сър — отвърна Кармоди.

— Значи Земя — промълви Модсли, почесвайки се по темето. — Голям късмет имаш, май помня това място.

— Наистина ли, мистър Модсли?

— Да, уверен съм — потвърди Модсли. — Това е малка зелена планета, която поддържа живота на мономорфна хуманоидна раса, какъвто си и ти. Прав ли съм?

— Напълно!

— За такива неща паметта ми работи добре. А и така се случи, че аз построих Земята.

— Нима, сър? — възкликна Кармоди.

— Да. Спомням си съвсем ясно, защото докато я строих, измислих и науката. Вероятно историйката ще ти се стори забавна. — Той се обърна към помощниците си. — А за вас може да се окаже и поучителна.

Никой не би се осмелил да откаже на Модсли правото да разкаже история. Така че Кармоди и помощник-инженерите се постараха да изобразят внимание и Модсли започна.

ИСТОРИЯТА ЗА СЪТВОРЕНИЕТО НА ЗЕМЯТА

Тогава бях доста дребен предприемач. Тук-там майсторях по някоя планета, понякога ми възлагаха и звезди-джуджета. Но работа винаги трудно се намира, а всички клиенти без изключение са капризни, заядливи и склонни да забавят плащанията. Не беше лесно да удовлетвориш клиентите, препираха се за всяка дребна подробност. „Променете това, променете онова, а защо водата трябва да пада надолу, притеглянето е твърде силно, топлият въздух се издига нагоре, а трябва да пада надолу...“ И така нататък.

Тогава бях голям наивник. Имах навика да обяснявам естетическите и практическите причини за всяко нещо, което правех. И не след дълго въпросите и обясненията ми отнемаха повече време от самата работа. Прекалено изобилие от празни дрънканици. Знаех, че все нещо се налага да направя по въпроса, но не можех да измисля какво да бъде.

И тъкмо преди да изпълня проекта за Земята, в главата ми взе да се оформя един изцяло нов подход към отношенията с клиентите. Хващах се как си мърморя: „Формата е следствие от функцията.“ Харесваше ми как звучи. Но после се питах: „Защо трябва формата да е следствие от функцията?“ И си изтъквах следния довод: „Формата е следствие от функцията, защото това е неотменен закон на природата и една от основните аксиоми в приложната наука.“ Това също ми харесваше, макар да не ми изглеждаше особено смислено.

Но смисълът беше без значение. Важното бе, че направих ново откритие. Неволно се натъкнах на майсторлъка в рекламата и продажбите и изобретих хитър номер с големи възможности, а именно — учението за научния детерминизъм.

Земята беше първото ми изпитание и затова винаги ще я помня.

Един висок брадат старец с пронизващи очи дойде при мен да си поръча планета. (Така бе поставено началото на твоята планета, Кармоди.) Е, бързичко приключих работата, май за шест дни, и си въобразявах, че това е всичко. Беше една от онези планети с лимитиран бюджет и тук-там я поорязах. Но да бяхте чули как се оплакваше собственикът, бихте си помислили, че съм откраднал и очите от главата му.

— Защо има толкова многобройни торнадо? — питаше той.

— Това е част от системата на атмосферната циркулация — казвах му аз. (Всъщност тогава бях малко под пара и забравих да предвидя в атмосферната циркулация регулиращ клапан.)

— Три четвърти от планетата са заети от вода! — казваше ми той. — А аз недвусмислено изисквах съотношението между земя и вода да бъде четири към едно!

— Ами не беше възможно да я направим така! — обяснявах му аз. (Бях затрил някъде смешните му спецификации. Все не мога да им хвана края на тези жалки дребни проектчета за по една планетка.)

— А малкото земя, която ми предлагате, сте запълнил с пустини, тресавища, джунгли и планини.

— Така е по-живописно — изтъквах му аз.

— Че какво ме грее живописното! — гръмко изрече приятелчето. — О, да, един океан, дузина езера, две-три реки, една-две планински вериги — това щеше да изглежда чудесно. Придава вид на околността, кара жителите да се чувстват добре. Но вие ми пробутвате боклук!

— Има си причини — рекох. (А в действителност не можехме да свържем двата края, ако не използваме префасонирани планини, много пълнеж от океани и реки и няколко пустини, които купих евтино от Ури Планетния вехтошар. Но на онзи нямаше да кажа това.)

— Причини ли! — разкрещя се той. — А какво да кажа на моите хора? Ще заселя цяла раса на тази планета, може и да са две-три. Ще бъдат човеци, по мой образ и подобие. А човеците са всеизвестни с придирчивостта си, също като мен. И какво предлагате да им кажа?

Е, знаех какво би могъл да им каже. Но не исках да се държа грубо, затова се престорих, че обмислям проблема. Колкото и да е чудно, наистина размишлявах. И му излязох с най-върховния номер на всички номера.

— Просто им кажете голата научна истина — посъветвах го. — Кажете им, че от научна гледна точка всичко трябва да бъде такова, каквото е.

— Ъ?

— Това е детерминизъм — обясних аз, като вдъхновено измислих думата в движение. — Съвсем просто е, но и малко загадъчно. Да започнем с това, че формата е следствие от функцията. Следователно вашата планета е точно каквато трябва да бъде поради най-обикновения факт, че изобщо съществува. По-нататък — науката е неизменна. Значи всичко, което не е неизменно, не е наука. И накрая — всичко се движи по определени закони. Не винаги успявате да проумеете какви са тези закони, но пък сте уверени, че те са си на мястото. Така че в съгласие с разума е никой да не задава въпроса: „Защо това, а не онова?“ По-скоро би следвало да се запита: „А как действа това?“

Да, ама той ми подхвърляше доста смущаващи въпроси, беше един схватлив старец. Но нищо не разбираше от инженерство. Неговата област бяха етиката, нравствеността, религията и все такива

щуротии. Естествено не успя да измъдри основателни възражения. Беше от онези типове, които са влюбени в абстракциите, и започна да си повтаря:

— „Това, което е, е такова, каквото трябва да бъде.“ Хъм, твърде интересно изказване, при това не без оттенък на стоицизъм. Ще включа някои от тези прозрения в уроците, предназначени за моите хора... Но я ми кажете как мога да примиря неизменната предопределеност на науката със свободната воля, която имам намерение да дам на моите хора?

Е, тук старото момче едва не ме закопа. Засмях се и покашлях малко, за да спечеля време, после казах:

— Отговорът е очевиден!

Което при всички случаи е добро измъкване.

— Не се съмнявам, че е — каза той. — Но не мога да го проумея.

— Вижте какво — подхванах го, — а свободната воля, която ще дадете на тези хора, не е ли също един вид предопределеност?

— Може и така да се подходи. Но разликата е...

— Освен това — продължих припряно — откога предопределеността и свободната воля са несъвместими?

— Определено изглеждат несъвместими.

— Така е само защото не разбирате науката — уверих го аз, като пробутах древния трик точно под гърбавия му нос. — Трябва да сте наясно, драги ми господине, че според един от най-основните закони на науката случайността има своята роля във всяко събитие. Сигурен съм, че знаете — случайността е математическият еквивалент на свободната воля.

— Но това е твърде противоречиво!

— Такова е положението. Противоречието е сред най-фундаменталните закони на Вселената. Противоречието поражда борба, без която всичко би стигнало до състояние на ентропия. Така че нямаше да имаме нито планети, нито Вселена, ако нещата не съществуваха в привидно непримиримо състояние на противоречие.

— Привидно ли? — засече ме той, бърз като мълния.

— Че как иначе? — учудих се аз. — Противоречието, което условно можем да определим като действително съществуващи двойки противоположности, не е последното, за което си струва да поговорим.

Например да си представим отделна изолирана тенденция. Какво става, когато доведете тази тенденция докрай?

— Въобще не се сещам — отвърна старецът. — Липсата на конкретност в подобни разсъждения...

— А става това — уверих го аз, — че тенденцията преминава в своята противоположност.

— Ама наистина ли? — стъписа се той.

Чудна картинка са тези религиозни типове, когато опитват да се ориентират в науката.

— Ама наистина — потвърдих. — Разполагам с доказателствата в лабораторията си, но демонстрирането им е малко досаден процес...

— Не, моля ви, и така ще ви повярвам — спря ме старецът. — В края на краищата нали сключихме Съглашение.

Той винаги използваше тази дума вместо „договор“. Означаваше същото, но звучеше по-хубаво.

— Двойки противоположности — мълвеше той. — Детерминизъм. Нещата се превръщат в своята противоположност. Боя се, че е доста заплетено.

— И естетически издържано — добавих. — Но не съм изчерпал въпроса за трансформацията на крайностите.

— Моля ви, продължавайте.

— Благодаря. И така, имаме ентропията, която означава, че нещата продължават движението си, освен ако им се оказва външно въздействие. (Моят опит учи, че някои от тях упорстват и след външното въздействие.) Но важното е, че ентропията тласка нещото към неговата противоположност. Щом едно нещо е тласнато към превръщане в своята противоположност, значи това важи за всички неща, тъй като науката е неизменна. Сега схванахте ли картината? Имаме значи всички тези противоположности, които като побеснели се превръщат в другата си противоположност. На по-високо равнище на организация имаме групи противоположности, минаващи през същата история. И така на още по-високо и по-високо равнище. Дотук добре ли е?

— Така ми се струва — каза той.

— Чудесно. Обаче естествено възниква въпросът — това ли е всичко? Искам да кажа, ако тези противоположности се трансформират с хастара навън и после наопаки, това ли е значи

цялата игра? Стигнахме до най-прелестната част — не, това не е всичко! Не, сър. Тези противоположности, прескачащи се като дресирани тюлени, са само едната страна на нещата. Защото — и в този момент заговорих с много звучен глас, — защото има мъдрост, прозираща отвъд блъсканицата и бъркотията в света на явленията. Тази мъдрост, сър, прониква с погледа си през илюзорните свойства на съществуващото и достига най-съкровениите механизми на Вселената, които се намират в необятна величествена хармония.

— А как едно нещо може да бъде и илюзорно, и действително? — пак бързо като удар на мълния ме засече той.

— Не на мен се пада да дам отговор на въпрос като този — отвърнах. — Аз съм най-обикновен смирен научен работник, виждам каквото виждам и постъпвам съответно. Но може би зад всичко е скрито някакво нравствено основание.

Старчето помъдрува малко над това. Долавях, че води оспорвана борба със самия себе си. Успяваше да улови логическите несъответствия не по-зле от когото и да било, а моите доводи преливаха от несъответствия. Но подобно на всички умници противоречията направо го омагьосваха и той жадуваше да ги включи в своята система. А всички твърдения, изтъкнати от мен, все пак се натъкнаха на здравия му разум, който пък твърдеше, че нещата не може да са чак толкова мошенически оплетени. Но интелектът от своя страна му говореше, че във всичко това може и да е заложен един хубав простиък обединяващ принцип. А ако не е обединяващ принцип, то поне една здрава, солидна нравствена основа. Аз го накарах да налага кукичката само защото употребих думата „нравствено“. Нали този достоен стар господин страдеше от демонична страст към нравственото, той беше просмукан до кости с нравственост. Без да сбъркате, бихте могли да го наречете господин Нравственост. Така че съвсем случайно му пробутах идеята, че цялата скапана Вселена е поредица от съгласуваности и противоречия, от закони и несъвпадения, всички включващи се в най-изтънчен и възвишен нравствен порядък.

— В това се крие нещо по-дълбоко, отколкото съм виждал досега — каза той след малко. — Бях замислил да науча моите хора само на етика и нравственост и да насоча вниманието им единствено към въпроси, засягащи моралния императив, като например как и защо

човек трябва да живее, а не какъв е строежът на живата материя. Искате да бъдате изследователи, гмуркащи се в дълбините на радостта, страха, набожността, надеждата и отчаянието, а не учени, които ровят из звездите и дъждовните капки, за да градят върху откритията си грандиозни и непрактични хипотези. Съзнавах присъствието на Вселената, но ми изглеждаше незначително. Вие ми посочихте грешката.

— Вижте какво — рекох, — нямах намерение да ви докарвам нови грижи на главата. Помислих, че трябва да ви изтъкна тези неща...
Старецът се усмихна.

— Като ми докарахте нови грижи на главата, вие ми спестихте по-големи неприятности. Мога да сътворявам по свой образ и подобие. Но няма да сътворя свят, населен с миниатюрни мои копия. За мен свободната воля е важна. Моите творения ще я притежават за величие и за печал. Те ще вземат тази лъскава безполезна играчка, която вие наричате наука, и ще я издигнат до положението на божество, без да признават това. Ще ги привличат противоречията на материалното. Ще се стремят да опознаят тези неща и ще забравят, че трябва да постигнат знание за собствените си души. Убедихте ме в това и аз съм ви благодарен за навременното предупреждение.

Честно казано, той вече започваше да ме изнервя. Тоест беше едно нищо, нямаше връзки с никакви големи клечки. И все пак се държеше величаво. Имах чувството, че може да ме въвлече в тежки тревоги, и то само с няколко думи, с едно изречение, което да се забие като отровна стреличка в ума ми и никога да не се махне оттам. Право да ви кажа, това малко ме плашеше.

Е, господо, онзи стар шегаджия като че прочете мислите ми. Защото каза:

— Не се страхувайте. Приемам без уговорки света, който построихте за мен. Ще ми послужи добре именно такъв, какъвто е. Що се отнася до недостатъците и пропуските, които също вградихте в моя свят, ще приема и тях, при това не без благодарност. Ще ви се отплатя и за тях.

— Как? — попитах го. — Как ще се отплатите за грешките?

— Като ги приема без спорове. И като отвърна лицето си от вас сега, за да се заема с моите и на моите хора дела.

И старият джентълмен си тръгна, без да каже нищо повече.

— Да, той ме накара да се замисля. Надприказвах го напълно, но старото момче някак остави последната дума за себе си. Знаех как беше настроен — бе изпълнил договора си с мен и с това приключваше всичко. Тръгна си, без да каже нищо лично на мен. Според него това беше нещо като наказание.

Но това си е негово мнение. Какво ли ме интересуваха неговите думи? Разбира се, бих искал да ги чуя. Съвсем естествено желание си е, затова понякога го търсех. Но той не гореше от желание да ме види.

Така че всъщност няма значение. Хубавичка печалба изкарах от онзи свят и дори да съм понасилил договора тук-там, не съм го нарушил. Това е то — задължен си пред самия себе си да изкараш печалба. Не можеш да си блъскаш главата и за последствията.

Но аз се опитвах да ви обясня нещо, момчета, затова искам да ме слушате внимателно. Науката е препълнена със закони, защото аз я измислих такава. А защо я измислих такава? Защото законите са много полезни за един отракан предприемач, също както са много полезни за адвокатите. Законите, ученията, аксиомите и принципите на науката съществуват, за да ви подпомагат, а не да ви се пречат. Те съществуват, за да ви осигурят причини за онова, което вършите. И повечето от тях са горе-долу верни, което също помага.

Винаги обаче помнете — законите ви помагат да обясните на клиентите какво правите, след като сте го направили, а не преди. Когато имате някой проект, осъществете го както намерите за подходящо. После нагласете фактите да подхождат на случилото се, а не обратното.

Помнете — тези закони съществуват като словесна преграда срещу хората, задаващи въпроси. Но те не бива да се превръщат в преграда за вас. Ако нещо сте научили от мен, то е, че нашата работа е неизбежно необяснима. Ние просто я вършим и понякога върви добре, а понякога не.

Ала никога не се опитвайте да обясните на себе си защо някои неща се случват, а някои не се случват. Не питайте и не си въобразявайте, че съществува обяснение. Просветна ли ви в главите?

Двамата помощници закимаха трескаво. Изглеждаха като просветлени от озарение, като хора, открили нова вяра. Кармоди би се

обзаложил на каквото ще, че двамата сериозни млади мъже са запаметили всяка дума на Строителя и отсега нататък щяха да издигнат тези думи до... закон.

ТРИНАДЕСЕТА ГЛАВА

След като разказа историята, Модсли млъкна задълго. Изглеждаше навъсен и вгълбен в себе си, сякаш погълнат от невесели мисли. Но накрая се оживи и каза:

— Кармоди, всеки в положение като моето е непрестанно обсаждан с искания за благотворителност. Всяка година щедро дарявам Кислородния фонд за крайно нуждаещите се въглеродни форми на живот. Давам своя принос и във Фондацията за междузвездно преустройство, в Космическия дом за престарели и в програмата „Спасете незрелия разум“. Това ми се струва предостатъчно, пък и така си смъквам данъците.

— Добре — изрече Кармоди с внезапно пламнала гордост. — И без това не ви искам благотворителността.

— Моля те да не ме прекъсваш — сгълча го Модсли. — Тъкмо казвах, че моята благотворителност задоволява хуманните ми чувства. Не ми харесва да се занимавам с отделни случаи, защото са объркани и лични.

— Напълно ви разбирам — съгласи се Кармоди. — Мисля, че е най-добре да си вървя — добави той, макар и да нямаше никаква представа къде ще отиде и как ще стигне дотам.

— Помолих те да не ме прекъсваш. Виж какво, вече обясних, че не ми допадат отделните случаи. Но този път ще направя изключение и ще ти помогна да се върнеш на своята планета.

— Защо? — попита Кармоди.

— Прищявка — отвърна Модсли. — Най-обикновено хрумване, може би с лек примес на алтруизъм. Освен това...

— Да?

— Е, ако някога си отидеш у дома — което е съмнително въпреки помощта ми, — ще ти бъда благодарен да предадеш едно съобщение.

— Дадено — каза Кармоди. — За кого е съобщението?

— Че как, естествено за брадатия старец, за когото построих планетата. Предполагам, все още той дърпа конците?

— Не знам — вдигна рамене Кармоди. — По този въпрос има много спорове. Някои твърдят, че той си е там, както винаги е бил, а други пък разправят, че бил мъртъв (но според мен го казват в преносен смисъл), трети направо заявяват, че въобще не е съществувал.

— Още си е там — убедено изрече Модсли. — Такъв не можеш да го утрепеш с мухобойка. Да знаеш, поддава се на настроения и прелива от висок морал, според който иска да живеят и хората. Може да се подрази и да изчезне до някое време, ако не му допада как вървят нещата. А и е способен да пипа изтънко — знае, че на хората не им харесва нищо прекалено, независимо дали ще е печено телешко, жени или Бог. Затова нищо чудно да се изтрие от менюто временно, така да се каже, докато пак се появи влечение към него.

— Вие май знаете много неща за него — подкачи го Кармоди.

— Е, имах доста време да мисля.

— И според мен налага се да изтъкна — продължи Кармоди, — че начинът, по който вие се отнасяте към него, не съвпада с нито един теологически възглед, който съм чувал. Самата идея, че Бог може да се поддава на настроения, да се дразни...

— Но това трябва да му е присъщо — възрази Модсли. — Че и още много друго! Би трябвало да е същество с изключителна емоционалност! В края на краищата, такъв си и ти, също като своите събратя по раса.

Кармоди кимна.

— Ето, видя ли! Той ясно заяви, че ще твори по свой образ и подобие. И очевидно е постъпил така. Още щом ти се появи тук, забелязах семейната прилика. Кармоди, в тебе има един малък Бог, макар че от това не бива да ти се замае главата.

— Никога не съм имал никакъв досег с него — промърмори Кармоди. — И не знам как да му предам съобщението.

— Толкова е просто! — с досада възкликна Модсли. — Когато се прибереш вкъщи, само трябва да го изречеш ясно и силно.

— Но защо мислите, че той ще ме чуе? — попита Кармоди.

— Няма как да не те чуе! — увери го Модсли. — Това е неговата планета и той прояви голямата си загриженост за нейните обитатели. Ако е искал да общувате по някакъв друг начин, щеше да ви го подсказе.

— Добре, ще го направя — предаде се Кармоди. — Какво искате да му предам?

— Ами не е нещо особено — Модсли изведнъж се навъси. — Но той наистина беше един достоен стар господин и на мен ми е малко неудобно заради планетата, която му построих. Не че нещо ѝ има на тази планета, ако прецениш добре. Съвсем използваема си е. Ала този старец беше джентълмен. Тоест в него има достойнство, а не се случва често да попаднеш на такъв. Така че ще ми се да подновя онази планета, нали разбираш, напълно безплатно, за моя сметка, няма да му струва и пукнат грош. Ако му допадне идеята, ще я превърна в туристическа забележителност, в рай. Не се съмнявай, аз съм страхотен инженер. Не е справедливо да ме оценяват по халтурата, която съм принуден да пробутвам, за да изкарам за насъщния.

— Ще му предам — обеща Кармоди. — Но откровено казано, не ми се вярва да се хване за предложението.

— И на мен не ми се вярва — мрачно изрече Модсли. — Той е един упорит старец и от никого не търси услуги. Все пак искам да му направя това предложение, и то най-искрено. — Модсли се поколеба и допълни: — Можеш също да го попиташ дали няма да мине насам да си побъбрим някой път.

— А защо вие не отидете да се срещнете с него?

— Опитал два-три пъти, но той не искаше да ме вижда. Този ваш старец е доста отмъстителен! Но току-виж, омекне.

— Може би — със съмнение в гласа произнесе Кармоди. — Все едно, ще му кажа. Но, мистър Модсли, ако искате да поговорите с някой Бог, защо не се обърнете към Мелихрон?

Модсли отметна глава назад и се разсмя.

— Мелихрон! Онзи слабоумник ли? Той е един надут самовлюбен задник и няма никакъв характер, за който си струва да се говори. По-скоро бих обсъждал въпросите на метафизиката с някое куче! Нали знаеш, от техническа гледна точка божествеността е въпрос на могъщество и управление. В нея няма нищо магическо, пък и не е пенкилер за всички болезки. Няма двама Богове, които да си приличат. Ти знаеше ли това?

— Не.

— Имай си едно наум. Няма как да знаеш кога подобно сведение ще ти бъде от полза.

— Благодаря — каза Кармоди. — Знаете ли, преди не вярвах в никакъв Бог.

Модсли се замисли.

— За моя начин на мислене съществуването на Бог или Богове е очевидно и неизбежно, а вярата в Бог е лесна и естествена като вярата в ябълката, нито повече, нито по-малко. Когато стигнеш до същината, само едно нещо пречи на тази вяра.

— Кое е то? — попита Кармоди.

— Принципът на Бизнеса, който е по-фундаментален от закона за гравитацията. Където и да отидеш из Галактиката, ще намериш хранителен бизнес, строителен бизнес, военен бизнес, мирен бизнес, управленски бизнес и така нататък. И, разбира се, божествен бизнес, който се нарича „религия“ и е едно особено заслужаващо порицание занятие. Цяла година бих могъл да говоря за извратените и гадни представи, които религиите пробутват, но сигурно си чувал всичко това и преди. Ще спомена обаче нещо, което като че лежи в основата на всичко, проповядвано от религиозните деятели, и което ми изглежда едва ли не изискано в извратеността си.

— И то е? — подкани го Кармоди.

— Дълбоко заложеното, твърдо като скала лицемерие, върху което е основана религията. Помисли — за никое същество не може да се каже, че боготвори, ако не притежава свободна воля. Свободната воля обаче е свободна. И именно защото е свободна, тя е необузdana и непредвидима, истински божествен дар, свойството, което прави свободата възможна. Да съществуващ свободен е нещо диво и странно, точно така е било замислено. А какво правят религиите? Те казват: „Много добре, притежаваш свободна воля. Но сега трябва да използваш свободната си воля, за станеш наш и Божи роб.“ Що за безочие! Бог, който не би изнудил и една муха, е изобразен като върховен надзирател на роби! При сблъсък си с подобно нещо всяко надарено с дух същество е длъжно да се разбунтува, длъжно е да служи на Бог по своя воля и желание или въобще да не му служи, за да остане вярно на себе си и на качества, дадени му от Бог.

— Май разбирам какво искате да кажете — промълви Кармоди.

— Твърде сложно се изразих. А има къде по-проста причина да се отбягва религията.

— Коя?

— Ами вгледай се в стила ѝ — надут, речевит, гадно сладникав, покровителствен, изкуствен, неуместен, досаден, пълен със страховити образи и веселяшки лозунги — подходящо занимание за изкуфели старици или невръстни дечица, но за никой друг. Не мога да повярвам, че Бог, когото срещнах, някога би влязъл в църква. Той имаше твърде развит вкус и свирепост, твърде силен гняв и гордост. Не мога да повярвам и с това за мен въпросът е приключен. Тогава защо да влизам там, където не би влязъл Бог?

ЧЕТИРИНАДЕСЕТА ГЛАВА

Кармоди бе оставен сам да си запълва времето, а Модсли се захвана да изработи машина, която да го отведе на Земята. Кармоди скучаеше. Модсли можеше да работи само в пълно уединение, Печалбата явно пак изпадна в зимен сън. Младшите инженери Орин и Бруксайд бяха досадни типове, заети единствено с работата си, нищо друго не ги интересуваше. И Кармоди нямаше с кого да си поприказва.

Намираше си каквито занимания можеше. Обиколи завод за производство на атоми и покорно слушаше обясненията на един майстор със зачервено лице.

— Всичко това преди беше ръчна работа — редеше майсторът. — Сега го правят машини, но процесът си е все същият. Първо избираме протон и прикрепяме към него неутрон, като използваме патентованото енергийно свързване на мистър Модсли. После завъртаме електроните в нужното положение със стандартна микрокосмическа центрофуга. След това слагаме каквото още трябва — мю-мезони, позитрони, други разни джунджурии. Ей това му е цаката.

— Имате ли много поръчки за златни или ураниеви атоми? — попита Кармоди.

— А, не са много. Твърде скъпи са. Повече експедираме водородни атоми.

— Ами антиматерия?

— Аз поне не виждам никакъв смисъл — сви устни майсторът. — Но мистър Модсли ги произвежда като допълнение. Разбира се, антиматерията се прави в отделен завод.

— Разбира се — съгласи се Кармоди.

— Тая джаджа гърми, когато се докосне до нормални атоми.

— Да, знам. Сигурно си имате трудности с опаковането.

— Ами, нямаме — увери го майсторът. — Слагаме ги в неутрални кутии.

Продължиха сред грамадните машини, Кармоди се напъна да измисли още някоя реплика. Накрая попита:

— Сами ли си произвеждате протоните и неутроните?

— Цъ. Мистър Модсли въобще не иска да се занимава с дреболиите. Получаваме си податомните частици от подизпълнители.

Кармоди се засмя и майсторът го изгледа с подозрение. Обикаляха, докато Кармоди усети болка в петите.

Чувстваше умора и скука и това го дразнеше. Казваше си, че би трябвало да е очарован. Ето че попадна на място, където произвеждаха атоми и имаха отделни инсталации за антиматерия! Ей там беше гигантската машина, която отделяше космически лъчи от суровото пространство, пречистваше ги и ги пълнеше в тежки зелени контейнери. Нататък се намираще термичната сонда, с която кърпеха остарелите звезди. А вляво от нея...

Нищо не помагаше. Обиколката из завода на Модсли навяваше у Кармоди същата досада, както запознаването със стоманолеярната на град Гери, щат Индиана. И тази вълна на кисела умора, на потиснат бунт — бе изпитвал съвсем същото след благоговейните часове из смълчаните коридори на Лувъра, Прадо, Британския музей. Чувството на възхищение, разбра той, е способно да се изразходва само на малки порции. Хората остават неумолимо верни на себе си и на своите интереси. Остават си все същите, ако ще внезапно да ги запратиш на Тимбукту или Алфа Центавър. И с безмилостна честност Кармоди осъзна, че би предпочел да кара ски или да мине с яхта под моста Хелгейт, отколкото да види повечето чудеса на Вселената. Срамуваше се, но нямаше какво да направи.

— Като гледам, май не приличам много на Фауст — каза си той. — Ето ги тайните на мирозданието, пръснати край мен като стари вестници, а аз си мечтая за хубаво февруарско утро във Върмонт, преди да са разорали снега от каране.

За момент му стана неприятно, но после непокорството се надигна в него:

— В края на краищата и Фауст не е бил принуден да се разкарва покрай тези неща, сякаш са изложба на Старите майстори. Доколкото си спомням, скъсал си е задника от усилия. Ако дяволът го беше улеснил прекалено, Фауст вероятно щеше да зареже знанието и да се заеме с алпинизъм или нещо такова.

Той се замисли. После продължи:

— Все едно. Какво пък толкова има в тайните на мирозданието? Надценяват ги, както е с всичко останало. Когато опре до същината, нищо не е толкова добро, колкото си представяш.

Всичко това, дори да не беше вярно, поне позволи на Кармоди да се почувства по-добре. Но пак скучаеше. А Модсли все още не нарушаваше уединението си.

Времето минаваше привидно бавно. Беше невъзможно да се прецени истинския му ход. Но за Кармоди то като че се влачеше и можеше да бъде разделено на дни и седмици, може би дори месец. Освен това изпитваше чувството — или предчувствието, — че за Модсли не се оказа толкова лесно онова, което обеща безгрижно. Вероятно беше по-леко да построиш нова планета, отколкото да намериш стара. Досецайки се за сложността на задачата и за неочаквано многобройните нейни измерения, Кармоди се обезсърчи.

Един ден (условно казано) той наблюдаваше как Орин и Бруксайд изграждаха гора. Бе поръчана от прахората на Къот II, за да замести предишната им гора, ударена от метеорит. Новата бе платена изцяло с дарения на ученици, сумата стигаше за поръчка на стока с най-високо качество.

Когато инженерите и работниците си отидоха, Кармоди тръгна самотен сред дърветата. Изуми се каква добра работа можеха да свършат Модсли и неговият екип, когато се постаряха, защото тази гора беше чудо на творчеството и грижливото планиране.

Имаше полянки за разходки, листата сякаш образуваха сенчести беседки, а меката пъстра морава отдолу галеше краката и отмаряше очите. Дърветата не бяха от земните разновидности, но приличаха на тях. Затова Кармоди предпочете да забрави разликите и да им даде имена на познати нему дървета.

Гората беше свежа, израснала за пръв път, с шубрак само колкото да стане интересна. Тук-там я прорязваха ярки, бълбукащи поточета, не по-дълбоки от метър. Имаше плитко, наситено синьо езерце, обградено с червени борове или тукашния съответстващ им вид. Също и мъничко блато, заобиколено с гъсталак от мангри и кипариси, сред които бяха пръснати магнолии и върби, срещаша се и засадени на воля кокосови палми. Отдалечена от водата, на по-сухата земя растеше

горичка от диви сливи и вишни, също лешници, орехи, портокали, кайсии, фурми и мушмули. Идеално място за пикник.

Не бяха пренебрегнати и дървесните възможности на една гора. Младите прахора можеха да препускат нагоре-надолу по правите брястове и чинари, да играят на гоненица из буковите и лавровите плетеници от клони или пък да се люлеят рисковано по множеството мрежи от лози и лиани, свързващи върховете на дърветата. Не бяха пропуснати и нуждите на по-възрастните. За тях имаше великански секвой, където да подремнат или да поиграят карти високо над пиццщите деца.

Но имаше още много. Дори лаик като Кармоди можеше да забележи, че в малката гора бе устроена проста, приятна и полезна екология. Имаше птици, животинки и други твари. Имаше цветя, пчели без жила, които да опрашват цветята и да събират прашеца, имаше и палави дебелички малки мечета, които да крадат меда на пчелите. Имаше червейчета, които да похапват цветята, и дъгоцветни птички, които да похапват червейчета, и бързи червеникави лисици, които да похапват птички, и мечета, които да похапват лисици, и прахора, които да похапват мечета.

Но прахората от Къот също умират и ги погребват сред гората в плитски гробове без ковчези, с почит, но без излишен шум, а после ги похапват червейчета, птички, лисици, мечета и дори един-два вида цветя. Така къотанците си намират мястото в неразделния горски цикъл на живота и смъртта. И това им е особено приятно, защото по природа обичат да участват в играта.

Кармоди разглеждаше всичко това, докато се разхождаше сам с Печалбата (все още във формата на котле) под мишница, а душата му бе обзета от трепетни мисли за изгубената си родна Земя. Тогава чу пукот на съчка зад себе си.

Нямаше вятър, а всички мечета се плацикаха в езерцето. Кармоди бавно се обърна, знаейки, че зад гърба му има нещо, а му се щеше да няма.

И наистина там имаше нещо. Съществуването беше облечено в тромав скафандър от сива пластмаса, с обувки като предпочитаните от чудовището на Франкенщайн, с прозрачен мехур вместо шлем и колан, на който висяха над дузина инструменти, уреди и оръжия.

Кармоди веднага разпозна земния човек в това явление. Нито едно друго същество не би се навлякло така.

Вдясно зад землянина стоеше по-стройна фигура в подобни одежди. Кармоди веднага забеляза, че това беше жена от Земята, при това привлекателна.

— Божичко! — възкликна той. — А бе, хора, вие откъде се взехте тук?

— По-тихо — каза мъжът от Земята. — Да благодарим на Бог, че пристигнахме навреме. Но се боя, че сега ни предстои най-опасната част.

— Татко, а имаме ли въобще някакви шансове? — попита момичето.

— Винаги има шанс — отбеляза мъжът с мрачна усмивка. — Но на нашия не бих си зложил парите. Все пак възможно е доктор Мадъкс да измисли нещо.

— Много го бива за това, нали, татко? — попита момичето.

— Няма съмнение, малката — отговори нежно мъжът. — Док Мадъкс е най-добрият, когото можеш да намериш. Но той... че и всички ние май този път налапахме твърде голяма хапка.

— Сигурна съм, че ще измислим нещо — каза момичето със сърцераздирателна ведрина в гласа.

— Може би — съгласи се мъжът. — Все едно, ще им покажем ние, че има още някой и друг килограм тяга в тези наши овехтели мозъци. — Той се обърна към Кармоди и лицето му стана сурово. — Дано струваш положените усилия, момче. Три живота са зложени на карта заради тебе.

Трудно беше да се отговори нещо в този случай. Кармоди не се и опита да измисли отговор.

— В колона по един, бързичко се връщаме към кораба — нареди мъжът. — Ще се допитаме до Док Мадъкс за преценка на ситуацията.

Той измъкна от кобура на колана си пистолет с топчест връх и се шмугна в гората. Момичето го последва, като погледна насърчително Кармоди, който тръгна по петите ѝ.

ПЕТНАДЕСЕТА ГЛАВА

— Ей, чакайте малко, какво става тук? — попита Кармоди, тръгнал през гората след хората в скафандри. — Кои сте вие? И какво търсите насам?

— Заслужаваме порицание! — момичето се изчерви от смущение. — Така сме се разбързали, че дори не се представихме! Мистър Кармоди, сигурно ви изглеждаме много смешни глупаци!

— Въобщо не е така — любезно изрече Кармоди. — Но бих искал да знам... е, да знам, ако разбирате какво се опитвам да кажа.

— Естествено, разбирам какво се опитвате да кажете. Аз съм Авива Кристиансен, а това е баща ми, професор Ларс Кристиансен.

— Това с „професора“ можеш да го пропуснеш — изръмжа Кристиансен. — Наричай ме просто Ларс или Крис, или каквото ти хрумне.

— Добре де, татенце — рече Авива с престошена сприхавост. — И така, мистър Кармоди...

— Името ми е Том.

— Значи Том — Авива приятно порозовя. — Та докъде стигнах? Ах да, татко и аз участваме в Земната междузвездна спасителна асоциация, която има бюра в Стокхолм, Женева и Вашингтон.

— Боя се, че нищо не знам за вашата организация — каза Кармоди.

— Нищо чудно — отвърна Авива. — Земята едва е стъпила на прага в междузвездните изследвания. Но дори и в момента в лаборатории по целия свят се експериментира с нови източници на енергия, значително превъзхождащи грубите атомни устройства, с които вие сте свикнал. И съвсем скоро космически апарати, пилотирани от земни хора, ще проучват и най-далечните краища на Галактиката. Разбира се, това ще предизвика настъпването на нов период на международно сътрудничество и мир на нашата уморена стара планета.

— Така ли? — усъмни се Кармоди. — И защо?

— Защото вече няма да съществуват основателни причини за противоборство — малко задъхано отговори Авива, защото и тримата подтичваха в тръс през хрусталаците. — Наоколо има безброй светове, както вероятно сте забелязал — продължи тя, — затова има място за всякакви социални експерименти, приключения и всичко, което бихте могъл да си представите. Ето защо човешката енергия ще се насочи навън, вместо да се прахосва навътре във формата на съсипващи междуособни войни.

— Хлапето добре ги реди приказките — обади се Ларс Кристиансен със своя дълбок, грубоват, дружески глас на човек, който не понася глупостите. — Може и да говори като пълно куку, ама е насъбрала пет-шестнайсет доктората да ѝ придават тежест на бърборенето.

— А татенцето плямпа като докер — върна му го Авива, — само дето е пъхнал три Нобелови награди в шкафчето си за обувки.

Баща и дъщеря си размениха погледи, които някак успяваха да изразят едновременно заплаха и нежност.

— Е, както и да е — продължи Авива, — това е положението, или би трябвало да кажа — това ще бъде след две-три години. Но началния тласък дължим изцяло на доктор Мадъкс, с когото скоро ще се запознаете. — Авива помълча и добави по-тихо: — Не смятам, че говоря зад гърба му, ако ви спомена, че доктор Мадъкс е... е... мутант.

— Дрън-дрън, няма какво да се притесняваме от тая дума — изръмжа Ларс Кристиансен. — Един мутант може в нищо да не е лош от нас. А ако е като доктор Мадъкс — и хиляда пъти по-свестен!

— Всъщност именно доктор Мадъкс изведе този проект в орбита — продължи Авива. — Виждате ли, той разработи оценка на бъдещето (не знам как го прави!) и разбра, че скоро, с неизбежното разкриване на безопасни и преносими източници на евтина и неизчерпаема енергия, наоколо ще е пълно с космически кораби! И много хора ще се втурнат към Космоса без подходящо оборудване или навигационни прибори, или каквото още им трябва...

— Сбирщина полуидиоти — сухо отбеляза Кристиансен.

— Татко! Няма значение, тези хора ще се нуждаят от помощ. Но още 87.238874 години (той особено грижливо изчисли този срок) няма да съществува организиран Космически спасителен патрул. Сега стана ли ви ясно?

— Така ми се струва — отвърна Кармоди. — Тримата сте забелязали проблема и... и сте се намесили.

— Да — простичко изрече тя. — Намесихме се. Татко е много запален да работи за другите, макар и въобще да не му личи по киселите приказки. А каквото е добро за баща ми, добро е и за мен. А пък доктор Мадъкс — той е най-върховно развитото своите възможности човешко същество, което познавам.

— Ъхъ, такъв си е той, че и малко отгоре — спокойно потвърди Ларс Кристиансен. — Човекът си има дълга история. Нали знаете, мутациите обикновено имат отрицателни последствия. Само в един-два случая от хиляда попадате на злато, а не на пирит. Но в случая с доктор Мадъкс имаме семейна история на масови мутации, повечето благоприятни и до една необясними.

— Подозираме доброжелателна намеса на друга цивилизация — почти прошепна Авива. — Можем да проследим корените на семейство Мадъкс едва двеста години в миналото. Странно е. Аелил Маддокс, прапрадядото, е копал въглища в Уелс. Почти двадесет години е работил в печално известната мина Оулд Гринджи и е бил сред малцината, останали здрави. Това било около 1739 година. Когато наскоро започнаха нови проучвания в Оулд Гринджи, до нея откриха прочутите уранови находища Скетъруейл.

— Там трябва да е започнало — продължи историята Кристиансен. — После откриваме семейството през 1801 година в Оахака, Мексико. Томас Мадохе (както сам се наричал) се оженил за красивата и властна Тересита де Валдес, арагонска графиня, която притежавала най-хубавата хасиенда в Южно Мексико. В утрото на 6 април 1801 година Томас излязъл да нагледа едно стадо, когато La Estrella Roja de Muerto — Червената звезда на смъртта (по-късно било установено, че това бил голям радиоактивен метеорит), паднала само на две мили от ранчото. Томас и Тересита били сред малцината оцелели.

— После стигаме до 30-те години на ХХ век — подхвана разказа Авива. — Следващото поколение Мадъксови, значително обедняло, се преместило в Лос Анджелис. Ърнест Мадъкс, дядото на доктора, продавал на лекари и зъболекари новопоявилото се устройство, наричано „рентгенова машина“. Мадъкс демонстрирал машината два пъти седмично в продължение на поне десет години. И използвал като

обект самия себе си. Въпреки свръхдозата твърда радиация, или може би благодарение на нея, той доживял до много почтена възраст.

— Неговият син — намеси се Ларс, — подтикнат незнаяно от какво, отпътувал за Япония през 1935 година и станал дзен-будист. Живял в забутано ъгълче на едно цукцури — изоставено подземие — през цялата война, без да промълви и една дума дори. Местните хора не му досаждали, смятайки го за особняк пакистанец. Подземието на Мадъкс се намирало в Хирошима, само на около осем мили от епицентъра на атомния взрив през 1945 година. Веднага след експлозията Мадъкс напуснал Япония и отишъл в манастира Хуи-Шен, разположен под най-недостъпния връх на Северен Тибет. Според разказа на един английски турист, озовал се там по същото време, монасите-ламаисти го очаквали! Заселил се при тях и се посветил на изучаването на някои тантри. Оженил се за наследница на княжески род от Кашмир, от която имал един-единствен син — Оуен, нашия доктор. Семейството потеглило от Тибет за Съединените щати само седмица преди нашествието на червените китайци. Оуен получил образованието си в Харвард, Йейл, Лос Анджелис, Оксфорд, Кембридж, Сорбоната и Хайделберг. Как той ни намери, е доста чудновата история, която ще чуете при по-подходящи обстоятелства. Защото вече стигнахме до кораба и според мен не бива повече да губим време в брътвежи. Кармоди видя на малко открито пространство сред гората величествен космически кораб, издигащ се като небостъргач. Имаше си стабилизатори, реактивни дюзи, люкове и какви ли още не принадлежности. Пред него, настанил се на сгъваем стол, седеше мъж малко над средна възраст, с набръчкано добродушно лице. Незабавно ставаше ясно, че това беше Мадъкс Мутанта, защото на всяка ръка имаше по седем пръста, а челото му се издуваше внушително, за да побере допълнителния мозък.

Мадъкс се изправи, без да бърза (на пет крака!) и кимна приветливо.

— Съвсем навреме дойдохте — каза той. — Линиите на неблагоприятни сили почти достигнаха пресечната си точка. Всички бързо влизайте в кораба! Трябва да издигнем силовия щит без никакво бавене.

Ларс Кристиансен закрачи напред, твърде горд, за да тича. Авива хвана за ръка Кармоди. Той усети потрепването на пръстите й, освен

това осъзна, че безформените сиви гънки на нейния скафандър не могат да скрият гъвкавите очертания на красивото ѝ тяло, макар тя изглежда не схващаше това.

— Гадно положение — мърмореше Мадъкс, докато сгъваше стола си, за да го прибере в кораба. — Разбира се, моите изчисления допускат наличието на такива възлови моменти, но поради самата неизброимост на комбинациите човек не може да предскаже конфигурацията им. Все пак стараем се, колкото можем.

Кармоди се запъна пред широкия люк.

— Определено смятам, че трябва да се сбогувам с мистър Модсли — каза той на Мадъкс. — Вероятно е добре и да поискам съвет от него. Беше много услужлив, а и се опитва да измисли как да ме върне на Земята.

— Модсли! — възкликна Мадъкс, разменяйки многозначителни погледи с Кристиансен. — Знаех си аз, че той стои зад всичко това!

— Ами да, личеше си — изстърга гласът на Кристиансен.

— Какво искате да кажете? — попита Кармоди.

— Искам да кажа — отговори Мадъкс, — че вие сте бил жертва и пионка в огромен заговор, обхванал не по-малко от седемнадесет звездни системи. Не мога сега да ви обяснявам всичко. Но повярвайте ми, залогът е не само вашият или нашият живот, а и животът на няколко десетки милиарда хуманоиди, повечето синеоки и светлокожи!

— О, Том, побързай, побързай! — извика Авива, вкопчила се в ръкава му.

— Добре де, добре — съгласи се Кармоди. — Но ще искам удовлетворително и изчерпателно обяснение.

— И ще го получите — увери го Мадъкс, докато той прекрачваше през люка. — Ще го получите още сега.

Кармоди бързо се извъртя, доловил заплахата в гласа на Мадъкс. Вгледа се внимателно в мутанта и шокът го заля като вълна. Отново огледа тримата си спасители и едва сега ги видя истински.

Човешкият ум много го бива в творенето на образи и представи. Няколко извивки стигат за планина, а една накъдрена линия лесно минава за морска вълна. Но образът в момента се рушеше под различаващия подробностите поглед на Кармоди. Видя, че очите на Авива са стилизирани и по-скоро намекнати, отколкото живи — като очите по крилцата на пеперуда. Ларс имаше тъмночервен овал в

долната част на лицето си, разделен от по-тъмна черта — това трябваше да изобразява уста. Пръстите на Мадъкс, всичките седем, бяха намацани върху тялото му някъде около бедрата.

Обобщената представа рухна напълно. Кармоди видя тънката черна линия, като процеп в пода, която свързваше всеки от тримата с кораба. Стоеше вцепенен и гледаше как те пристъпват към него. Нямаха ръце за вдигане, стъпала за ходене, очи за гледане и усти за обясняване. Всъщност бяха закръглени и безлики цилиндри, изкусно, но повърхностно маскирани като човеци. Нямаха части, които да изпълняват функции. Самите те бяха части и сега изпълняваха единственото си предназначение. Представляваха точно и страховитото съответствие на три пръста от гигантска ръка. Напредваха с безкостно преливане и очевидно искаха да го натикат по-дълбоко в черната паст на кораба.

Кораб ли? Кармоди се стрелна край тримата и се втурна натам, откъдето дойде. Но отгоре и отдолу по люка изникнаха остри зъби, раздалечиха се още малко и започнаха да се събират. Как можа да си въобрази, че това е метал? Тъмните лъскави стени на кораба вече се люшкаха и присвиваха. Краката му залепнаха за гъбестия под, а трите пръста се протегнаха към него и му препречиха пътя към смаляващия се квадрат дневна светлина.

Кармоди се бореше с отчаянието на муха, хванала се в паяжина (сравнението беше точно, но прозрението го споходи твърде късно). Бореше се бясно и без полза. Светлият квадрат стана кръгъл и влажен, сви се до големината на топка за бейзбол. Трите цилиндъра вече го държаха и Кармоди не успяваше да ги различи един от друг.

Това преля чашата на ужаса заедно с факта, че стените и таванът на кораба (или каквото беше) станаха мокри и синкавочервени, пристегнаха се около него, за да го погълнат. Нямаше спасение. Кармоди беше безпомощен, неспособен да помръдне или извика, неспособен да направи нищо друго, освен да изпадне в несвяст.

ШЕСТНАДЕСЕТА ГЛАВА

Кармоди дочу глас, сякаш от огромно разстояние:

— Какво мислите, докторе? Можете ли да направите нещо за него?

Позна гласа — беше Печалбата.

— Аз ще ви платя — рече друг глас. Разпозна Модсли. — Наистина ли смятате, че ще можете да направите нещо за него?

— Възможно е да бъде спасен — прозвуча трети глас — на лекаря, както можеше да се предположи. — Медицинската наука не признава граници в осъществимото, а само в поносимото, което е ограничение от страна на пациента, а не от наша.

Кармоди полагаше усилия да отвори очи или уста, но откри, че остана напълно неподвижен.

— Значи е сериозно, а? — попита Печалбата.

— На такъв въпрос е трудно да се отговори точно — каза лекарят. — Като начало трябва да изясним понятията. Например медицинската наука е нещо по-лесно от медицинската етика. От нас, членовете на Галактическата медицинска асоциация, се очаква да съхраняваме живота. Освен това от нас се очаква да действаме в полза на висшите интереси на конкретната форма на живот. Но как би трябвало да постъпим, когато тези две повели си противоречат? Например уиичите от Девин V търсят лекарска помощ, за да се излекуват от живота и да постигнат страстно желаната смърт. Позволете да ви уведомя, че задачата е дяволски трудна и е възможна само когато уиичите са престарели и изтощени. Но какво ли би могла да каже етиката за това чудновато преобръщане на нормалните желания? Длъжни ли сме да задоволим стремежа на уиичите и да извършим действия, заклеймявани почти във всяко ъгълче на Галактиката? Или трябва да постъпим съобразно със собствените си разбирания и така да ги обречем на съдба, буквално по-страшна от смъртта?

— Но това какво общо има с Кармоди? — попита Модсли.

— Почти нищо — призна лекарят. — Но си помислих, че може да ви се стори интересно и ще ви помогне да осъзнаете защо искаме да ни се плащат толкова високи такси.

— Тежко ли е състоянието му? — настояваше Печалбата.

— Само за мъртъвците може да се каже, че наистина са в тежко състояние — заяви лекарят. — А и дори при тях има изключения. Например Пентаналуната, която лаиците наричат Петдневната обратима смърт, всъщност не е нещо по-лошо от обикновена простуда въпреки пошлите слухове в полза на обратната теза.

— Но какво ще кажете за Кармоди? — не мирясваше Модсли.

— Безспорно той не е мъртъв — успокои го лекарят. — Само е в състояние на тежък шок или в подобно на него. Да го изразя по-простичко — той, така да се каже, е припаднал.

— А можете ли да го измъкнете от това състояние? — попита Печалбата.

— Вашите понятия са доста мъгляви — каза Лекарят. — Работата ми е достатъчно трудна и без да...

— Тоест можете ли да го върнете в присъщото му функционално състояние? — поправи се Печалбата.

— Добре! Но това е твърде обширно изискване, както сами ще признаете, стига малко да помислите. А какво е било присъщото му функционално състояние? Някой от вас знае ли? А дали би ни казал и той, ако по някакво чудо можем да се консултираме с него за собственото му лечение? От милионите неуловими промени в личността, някои предизвикани от един-единствен удар на сърцето, как бихме могли да познаем неговата най-присъща? Не е ли изгубената личност като изгубената секунда — нещо, което можем да оценим приблизително, но не и да възпроизведем точно? Тези въпроси, господа, имат своята тежест.

— А бе, нещо много натежаха — измърмори Модсли. — Да речем, че го върнете колкото може по-близо до предишното му състояние. Това много ли ще е трудно?

— А, за мен не — каза лекарят. — От много дълго работя в тази професия. Станах неуязвим и за най-кошмарните гледки, свикнах и с най-отвратителните процедури. Разбира се, това не означава, че съм станал безчувствен. Просто тъжната необходимост ме научи да отклонявам вниманието си от разкъсващите душата действия, които

професията ми изисква от мен. — Олеле, докторе! — възкликна Печалбата. — Че какво толкова ще му правите на моето приятелче?

— Налага се да оперирам — обясни лекарят. — Това е единственият надежден начин. Ще разрежа Кармоди (казано с думи за лаици) и ще сложа органите и крайниците му в съхраняващ разтвор. После ще го омекотя в слаб разтвор К-5. Ще прекарам мозъка и нервната му система през различни устройства. Процедурата изисква след това да ги включа към Животосимулатор и да стимулирам синапсите в строга последователност. Така ще разберем дали има някакви счупвания, задръстени клапани, запушвания и прочее. Приемем ли, че няма такива, разглобяваме мозъка, като накрая стигаме до точката на взаимодействие между ума и тялото. Като я отстраним много грижливо, ще проверим всички външни и вътрешни връзки. Ако дотук всичко е наред, отваряме резервоара на пресечната точка, естествено проверяваме да не пропуска някъде, после измерваме нивото на съзнанието вътре. Ако е ниско или изчерпано (а в подобни случаи почти винаги е така), ще изследваме утайката, за да забъркаме нова порция. Тази нова порция съзнание се подлага на продължителни тестове, после се прелива в резервоара на пресечната точка. След това сглобяваме отново всички части на тялото и пациентът може да бъде съживен с Животосимулатора. С това приключваме целия процес.

— Стига бе! — промълви Печалбата. — Че аз и с куче не бих се отнесла така!

— Аз също — потвърди лекарят. — Не и докато кучешката раса достигне по-висока степен на развитие. Желаете ли да извърша тази операция?

— Е-е... — проточи Печалбата. — Като гледам, не можем да го оставим да си лежи ей така в безсъзнание, нали?

— Разбира се, че не можем — заяви Модсли. — Горкичкият човечец разчита на нас и ние няма да го разочароваме. Докторе, изпълнете дълга си!

През целия разговор Кармоди се бореше със своите нефункциониращи функции. С нарастващ ужас слушаше лекаря, а и с все по-силното убеждение, че приятелите могат да му навредят повече, отколкото враговете дори биха си мечтали. Най-сетне с титанично усилие рязко вдигна клепачи и отдели езика си от небцето.

— Никаква операция! — изграчи той. — Само да опиташ тая скапана операция и ще ти изтръгна скапаното сърце!

— Ето, възвърна си способностите — много доволен, отбеляза лекарят. — Знаете ли, често словесното описание на нашите операционни процедури в присъствието на пациента е по-действено от самата операция. Разбира се, дължи се на внушение, но не бива да се отнасяме лековато към това.

Кармоди се помъчи да стане и Модсли му помогна. Сега за пръв път можа да огледа лекаря, който се оказа висок, слаб и печален мъж в черни дрехи, същински Ейбрахам Линкълн. Печалбата вече не беше във формата на котле. Очевидно поради психическото напрежение се бе превърнала в джудже.

— Повикайте ме, ако имате нужда от мен — каза лекарят и си тръгна.

— Какво стана? — попита Кармоди. — Онзи кораб, онези хора...

— Измъкнахме те в последния момент — отговори Печалбата. — Брато, това не беше никакъв кораб.

— Знам. А какво?

— Беше твоят хищник — съобщи Модсли. — И ти се пъкна право в устата му.

— Ами да, май го направих — призна Кармоди.

— И като направи това, може да си пропилял единствения си шанс за завръщане на Земята — продължи Модсли. — Кармоди, май ще е най-добре да седнеш. Сега имаш малко възможности за избор и никоя не е особено привлекателна.

Кармоди седна.

СЕДЕМНАДЕСЕТА ГЛАВА

Първо и преди всичко Модсли разказа за хищниците, за техните нрави и обичаи, привички и реакции, подходи и похвати. Беше важно за Кармоди да знае какво и защо му се случи, та дори след случката. — Особено след случката — наблегна Печалбата.

Модсли продължи с думите, че както за всеки мъж се намира жена, така за всяко живо същество се намира хищник. Голямата верига на изяждането (поетичен образ за целия живот, намиращ се във вечно движение из Галактиката) трябва да продължава, дори само за задоволяване на потребностите, ако не поради друга причина. Животът, какъвто го познаваме, включва в себе си сътворението, а то е немислимо без смъртта. Затова...

— Но защо сътворението да е немислимо без смъртта? — попита Кармоди.

— Не задавай тъпи въпроси. Докъде бях стигнал? А, да. Затова убийството е оправдано, въпреки че някои от извършителите му не заслужават одобрение. Всяко същество в естествената си среда се храни с някои същества, а с него се хранят други същества. Този процес обикновено е толкова естествен и ясен и се намира в такова чудесно равновесие, че хищниците и жертвите имат навика да не му обръщат внимание през продължителни периоди, като насочват същото това внимание към създаване на произведения на изкуството, събиране на лешници, съзерцаване на Абсолюта или каквото още е интересно за даден вид. И така трябва да бъде, защото Природата (която можем да оприличим на стара дама, облечена в груби черни вълнени дрехи) не обича нейните правила и разпоредби да стават тема за разговор на всеки коктейл, гнездо оси или съвет на кардиналите. Но ти, Кармоди, като неволно се отърва от зависимостите и равновесията на своята родна планета, все пак не си се отървал от неумолимия Закон на смилането. И така, дори да не съществуваше хищник за тебе из далечните дебри на Космоса, по неволя щеше да се намери все някой. И ако не се намереше, щеше да се наложи сътворяването му.

— Е, да де — съгласи се Кармоди. — Но онзи кораб, онези хора...

— ... не бяха каквото изглеждаха — каза му Модсли. — Би трябвало да е очебийно за тебе.

— Вече е така.

— Всъщност те бяха то, единно цяло, създание, създадено специално за тебе, Кармоди. То беше твойт хищник и следваше почти по класически начин обичайните, стандартните Закони на хищничеството.

— Какви са те? — заинтересува се Кармоди.

— Да бе, какви са — въздъхна Печалбата. — Колко хубаво се изразяваш! Можем да обсъждаме с надути фрази късмета и света, но накрая ни остава мрачното твърдение „Нещата са, каквито са.“

— Аз не се заяждам — обясни Кармоди. — Само питах. Та какви са Законите на хищничеството?

— О, прощавай, не съм те разбрала — извини се Печалбата.

— Всичко е наред.

— Благодаря — каза Печалбата.

— Няма за какво — отвърна Кармоди. — Не съм искал да... Не, исках! И какви са тези обичайни, стандартни Закони на хищничеството?

— Нужно ли е да питаш? — заинтересува се Модсли.

— Да, боя се, че е нужно.

— Когато го изразяваш във формата на въпрос — свирепо изрече Модсли, — хищничеството престава да бъде обичайно и стандартно, а дори и положението му на закон става съмнително. Знанието за хищничеството е вродено за всички организми, също като краката, ръцете и главите, но още по-сигурно. То е значително по-съществено от законите на науката, нали разбираш, следователно не може да бъде подлагано на опростенчески анализ. Самото задаване на подобни въпроси налага строги ограничения върху отговорите им.

— Все пак мисля, че би следвало да знам всичко възможно за хищничеството и хищниците — упорстваше Кармоди. — Особено за моя.

— Да, непременно би следвало да знаеш — съгласи се Модсли. — Или по-скоро би следвало вече да си научил, което в никакъв случай не е същото. Но ще се опитам.

Модсли усърдно потри челото си и започна:

— Ти ядеш, следователно те изяждат. Това поне го знаеш. Но точно как ще бъдеш изяден? Как ще бъдеш впримчен, сграбчен, обездвижен и сготвен? Ще бъдеш ли сервиран горещ, приятно охладен или със стайна температура? Явно това ще зависи от вкусовете на нещото, което ще пирува с тебе. Дали твоят хищник ще скочи върху незащитения ти гръб от удобна височина? Дали ще изрови трап за тебе, или ще те улови в паяжина, или ще те предизвика на двубой, или ще се нахвърли върху ти с щръкнали нокти? Това зависи от природата на твоя хищник, определяща неговата форма и функции. А тази природа е ограничена от необходимостта да се приспособи към твоите собствени потребности, които, също като неговите, са зависими от свободната воля и по този начин стават абсолютно неразбираеми.

Сега да преминем към подробностите. Нахвърлянето, копането или оплитането са праволинейни, но губят действеността си срещу същество със способността да запомня. Същество като тебе, Кармоди, стига да избегне опростената смъртоносна атака, не може отново да бъде измамено.

Праволинейността обаче не е присъща на Природата. Казват, че залагала най-вече на заблудите, които са прекият път към смъртта и живота. Аз поне не мисля да оспорвам това твърдение. Ако приемем схващането, ще видим, че твоят хищник трябва да започне сложни маневри, за да улови сложно същество като тебе.

Проблемът има и още една страна. Твоят хищник не е замислен единствено с цел да те изяде. Признавам, ти си най-важното отделно нещо в живота му. Но той също като тебе има свободна воля и следователно не се ограничава със строгата логика на изяждането ти. Мишките в хамбара може и да си въобразяват, че кацналата под покрива сова е била замислена и предназначена единствено да лови мишки. Но ние знаем, че совата си има още това-онова в главата. Така е с всички хищници, включително и с твоя. И от това си правим съществен извод: всички хищници са функционално несъвършени, защото имат свободна воля.

— Никога не съм се замислял за това — призна Кармоди. — То може ли да ми помогне?

— Ами не особено. Но ми се стори, че все пак трябва да го знаеш. Разбираш ли, от практическа гледна точка ти вероятно никога

няма да се възползваш от несъвършенствата на своя хищник. Всъщност вероятно е и никога да не научиш какви са те. Положението ти е точно като на мишките в хамбара. Може да намериш дупка, където да изтупуркаш, щом чуеш плясъка на крила, но никога не ще успееш да анализираш природата, дарбите и ограниченията на совата.

— Страхотно, няма що. — Гласът на Кармоди натежа от сарказъм. — Прецакан съм още преди да тръгна от старта. Или ако се възползвам от вашите изрази — все едно съм изяден, без още никой да си е забил вилицата в мен.

— Кротко, кротко — възпря го Печалбата. — Не е чак толкова зле.

— А колко зле е? Някой от вас може ли да ми каже нещо полезно?

— Точно това се опитваме да направим — успокой го Модсли.

— Тогава ми кажете как изглежда този хищник.

Модсли поклати глава.

— Това е напълно невъзможно. Ти какво си представяш, че някоя жертва може да научи как изглежда нейният хищник ли? Че нали ако можеше, жертвата щеше да стане безсмъртна!

— Поне ми дайте някаква обща представа — примоли се Кармоди. — Винаги ли броди наоколо, маскиран като космически кораб?

— Естествено, не — каза Модсли. — От твоя гледна точка това същество си променя вида. Нали си чувал за мишки, пъхащи се в устата на змия, или за мухи, кацащи върху езика на жаба, или за сърна, пристъпваща право към лапите на тигър? Това е същността на хищничеството! И би трябвало да се запиташ: тези заблудени жертви къде са си представяли, че отиват и какво са мислили, че стои пред тях? По същия начин трябва да се запиташ какво всъщност имаше пред очите ти, когато си говорил с три от пръстите на хищника и си ги последвал право в устата му?

— Приличаха ми на хора — отговори Кармоди. — Но и досега не знам как изглеждаше хищникът.

— Аз няма как да ти го обясня — увери го Модсли. — Не е лесно да се сдобиеш със знания за хищниците. Те са твърде затворени в себе си. Неговите капани и прикрития се основават на собствените ти спомени, мечти и фантазии, на собствените ти надежди и желания.

Хищникът извлича твоите съкровени драми и ти ги изиграва, както сам се убеди. За да познаваш своя хищник, трябва да опознаеш себе си. А по-лесно е да опознаеш цялата Вселена, отколкото себе си.

— Какво мога да направя? — попита Кармоди.

— Учи се! — наблегна Модсли. — Бъди вечно бдителен, движи се с най-голяма бързина, не се доверявай никому и на нищо. Не си и мечтай за отдих, преди да се прибереш у дома.

— У дома ли! — възкликна Кармоди.

— Да. На своята планета ще бъдеш в безопасност. Твоят хищник не може да влезе в леговището ти. Пак ще бъдеш изложен на всички обичайни опасности, но поне това ще избегнеш.

— А можете ли да ме пратите у дома? — попита Кармоди. — Казахте, че ще изработите някаква машина.

— Завърших я — каза Модсли. — Но трябва да знаеш, че тя има ограничени възможности, следствие от моите собствени. Моята машина може да те отнесе там, Където сега е Земята, но нищо повече.

— Но това е всичко, което ми е нужно!

— Не е. „Където“ ти дава само първото К на местонахождението. Остава ти да решиш загадката на Кога и Коя. Моят съвет е да правиш това последователно. Времето е по-важно от подробностите, както казват. Ще трябва да тръгнеш веднага оттук. Твоят хищник, чийто апетит ти така глупашки раздразни, може да се върне всеки миг. И следващия път вероятно не ще имам такава сполука в ролята си на спасител.

— Как ме измъкнахте от устата му? — попита Кармоди.

— Набързо скалъпих примамка — обясни Модсли. — Изглеждаше досущ като тебе, но по-голяма от естествените ти размери, придадох ѝ и повечко жизненост. Хищникът те пусна и се втурна след нея, пръскайки слюнки. Но това няма да свърши работа втория път.

Кармоди предпочете да не любопитства дали примамката е усещала болка.

— Готов съм. Но къде отивам и какво ли има да става?

— Отиваш на Земята и почти без никакво съмнение — не на която трябва. Но ще пратя писмо на един мой познат, много му щрака главата в оправянето с времевите затруднения. Ще те издири, ако реши

да се заеме с твоя случай, а после... кой би могъл да каже? Приеми живота какъвто е, Кармоди, благодари се, ако въобще имаш живот.

— Благодарен съм — заяви Кармоди. — Каквото и да стане отсега нататък, искам най-сърдечно да ви благодаря.

— Въобще не е нужно — възрази Модсли. — Ако някога се прибереш у дома, не забравяй съобщението ми за стареца. Всичко готово ли е за тръгване? Машината е ей тук, до мен. Нямах време да я направя видима, но почти прилича на късовълново радио марка „Зенит“. Къде се дяна, по дяволите? А, ето я. Прибра ли си Печалбата?

— Аз го прибрах — обади се тя, вкопчена в лявата ръка на Кармоди.

— Значи сме готови. Сега да нагласим този регулатор, а сега този, после тези двата... Кармоди, ще ти бъде приятно да се махнеш от макрокосмоса и пак да отидеш на планета, ако ще и да не е твоята. Разбира се, няма качествена разлика между атом, планета, галактика или вселена. Всичко опира до това, в кой мащаб живееш най-уютно. А сега натискам това...

Бум! Пляс! Скръбъщ! Бавно изчезване, бързо изчезване, прескачане на кадъра, електронна музика като символ на открития Космос, открит Космос като символ на електронната музика. Премятат се страници на календар. Кармоди лети презглава в изкуствена безтегловност. Барабаните издават зловец звук, ярки цветни проблясъци, женски глас припява в синтезирано ехо, детски смях, монтаж на израелски портокали, осветени като планети, колаж на планетна система, осветена като вълнички в басейн. Лентата в забавен каданс, лентата в ускорение, избледняване на образа, поява на образа.

Адско пътуване, но не повече, отколкото Кармоди очакваше.

ТРЕТА ЧАСТ

КОГА Е ЗЕМЯТА?

ОСЕМНАДЕСЕТА ГЛАВА

След завършване на прехвърлянето Кармоди си направи бърз оглед. Кратката инвентаризация го увери, че още имаше всичките си четири крайника, едно тяло, една глава и едно съзнание. Разбира се, засега не можеше да бъде сигурен в окончателните резултати, но май целият си беше при себе си. Освен това отбеляза, че все още разполагаше с Печалбата, която някак успя да разпознае, макар и да бе претърпяла обичайната си метаморфоза. Този път се бе променила от джудже в лошо замислена и лошо направена флейта.

— Дотук добре — изрече Кармоди в пространството. И огледа околността.

— Не е чак толкова добре — веднага се поправи той.

Бе се подготвил да попадне на погрешна Земя, но не бе очаквал да е толкова неправилна.

Стоеше на блатиста почва в самия край на тресавище. Смордливи пари се надигаха над застоялата кафеникава вода. Наоколо се виждаха папрати с широки листа и ниски храсти с тесни листа, и палми с чорлави корони, и един самотен кучешки дрян. Въздухът беше топъл като кръв и натежал от дъх на плодородие и гниене.

— Може би съм във Флорида? — с надежда изрече Кармоди.

— Страхувам се, че не си — обади се Печалбата, тоест флейтата, с нисък мелодичен глас, но излишно треперлив.

Кармоди ядно се втренчи в нея.

— Ти откъде-накъде можеш да говориш? — попита я той.

— А ти откъде-накъде не ме попита същото, когато бях котле? — сопна се Печалбата. — Но ще ти кажа, щом толкова ти се е приискало да знаеш. Ей тук горе, точно в мундщука, имам резервоарче с въглероден двуокис. То ми замества белите дробове, макар и за ограничен период от време. Останалото е очевидно.

За Кармоди не беше очевидно. Но си имаше по-съществени грижи. И попита:

— Къде съм?

— Ние — натякна Печалбата — сме на планетата Земя. А подгизналото парче пръст, на което стоим, по твое време ще стане градчето Скарсдейл, щат Ню Йорк. — Изхили се. — Предлагам ти да купуваш сега, докато цените на недвижимата собственост са още ниски.

— Дяволите ме взели, ако това прилича на Скарсдейл! — възкликна Кармоди.

— Естествено. Като оставим за момент настрана въпроса Коя, виждаме ясно, че Кога е доста сбъркано.

— Е да... А Кога сме?

— Добър въпрос — отвърна Печалбата. — Но на него мога да дам само приблизителен и изключително ненадежден отговор. Достатъчно очебийно е, че се намираме във фанерозойската ера, която обаче обхваща една шеста от геоложката история на Земята. Дотук беше лесно. Но в кой отрязък от фанерозоя сме — в палеозоя или в мезозоя? Тук се налага да рискувам с догадки. Като съдя единствено по климата, отхвърлям палеозоя с вероятното изключение на самия край от пермския период. Но я почакай, сега мога да изключа и него! Погледни — нагоре и вдясно!

Кармоди отметна глава назад и видя странно оформена птица да пляска тромаво с крила в далечината.

— Несъмнено беше археоптерикс — каза Печалбата. — Веднага можеш да познаеш по ъгъла на перата спрямо надлъжната му ос. Повечето учени смятат, че тази твар е от горната юра или от кредата, но със сигурност не по-стара от триаса. Значи изключваме целия палеозой. Съвсем определено се намираме в мезозойската ера. — Доста назад сме се върнали, а? — попита Кармоди.

— Далеч назад — съгласи се Печалбата. — Но бихме могли да преценим и по-добре. Мисля, че можем да заковем точния момент от мезозоя, в който сме попаднали. Я да поразсъждавам малко. — И поразсъждава малко. — Ами да, струва ми се, че знам. Не е триас! Боя се, че това тресавище ни насочва по лъжлива следа. Но покритосеменното цъфтящо растение до лявото ти стъпало ни води право към точния период. А и не е единственото ни свидетелство. Забеляза ли кучешкия трън, точно пред тебе е? Сега се обърни и ще видиш две тополи и смокиня сред малка група иглолистни. Има си значението, а? Но забеляза ли най-важната подробност, толкова често

срещана в твоето време, че си склонен да я пренебрегнеш? Говоря ти за тревата, която тук намираме в изобилие. Чак до юрския период не е имало трева! Само папрати и палми! И това решава въпроса, Кармоди! Бих се обзаложил на спестяваните през целия ми живот пари! Ние сме в кредата и вероятно недалеч от горната ѝ граница!

Кармоди твърде смътно си спомняше геоложките периоди на Земята.

— Креда — повтори той. — И колко остава до моето време?

— О, към стотина милиона години, плюс-минус няколко милиона — отговори Печалбата. — Кредата е траяла около седемдесет милиона години.

Кармоди не срещна никакви затруднения да се приспособи към тази представа, защото дори не се и опита. Попита Печалбата:

— Как научи всички тези геоложки истории?

— А ти как мислиш? — вдъхновено му отвърна тя. — Учих. Рекох си, че щом ще ходим на Земята, най-добре да изровя нещичко за това място. И проклета да съм, ама наистина е добре. Ако не бях аз, щеше да се препъваш насам-натам и да търсиш Маями Бийч, а накрая сигурно щеше да те хапне някой алозавър.

— Кой щял да ме хапне?

— Споменавам — започна Печалбата — един от най-грозните представители на разряда Заурихии, чието разклонение Зауроподи стигнало своя връх в прочутия бронтозавър.

— Искаш да ми кажеш, че тук се срещат динозаври? — попита Кармоди.

— Искам да ти кажа — произнесе Печалбата в облигато, — че това е същинското и изначално Време на Динозаврите, също така ще използвам повода да те приветствам с добре дошъл в Ерата на Гигантските влечуги.

Кармоди издаде нечленоразделен звук. Забеляза движение вляво от себе си и се обърна натам. Видя динозавър. Беше висок към шест и може би дълъг петнадесет метра от главата до опашката. Вървеше изправен на задните си крака. На цвят беше сивосин. Крачеше забързано към Кармоди.

— Това тиранозавър ли е? — осведоми се Кармоди.

— Да — потвърди Печалбата — Тиранозаурус рекс, най-почитан сред Заурихиите. Ще забележиш, че това е истински дейнодон, тъй

като горните му резци са дълги петнайсет сантиметра. Това младо приятелче, което идва насам, май тежи над девет тона.

— И се храни с месо? — попита Кармоди.

— Да, разбира се. Лично аз смятам, че тиранозавърът и останалите карнозаври от този период са пирували предимно с безобидния и широко разпространен хадрозавър. Но това е само една предпочитана от мен хипотеза.

Гигантският звяр беше на не повече от петнадесет метра. Нямахше път за спасение из равната блатиста земя, нямаше нищо за катерене, нито пещера за шмугване. Кармоди попита:

— Какво да правя?

— Трябва веднага да се превърнеш в растение! — настоя Печалбата.

— Но аз не мога!

— Не можеш ли? Тогава положението ти наистина става тежко. Я да видим сега — не можеш да летиш или да се заровиш в пръстта, а бих заложила десет към едно, че никога няма да го надбягаш. Хъммм, става затруднително.

— И какво да правя?

— Ами при настоящите обстоятелства мисля, че трябва да се отнесеш стоически към случката. Мога да ти цитирам Епиктет. И бихме могли да изпеем в дует един псалм, ако това ще те облекчи.

— Върви по дяволите с псалмите си! Искам да се измъкна!

Но флейтата вече свиреше „По-близо си до твоя Бог“. Кармоди стисна юмруци. Тиранозавърът вече стоеше точно пред него, надвиснал като кулокран от жива плът. Отвори ужасяващата си уста.

ДЕВЕТНАДЕСЕТА ГЛАВА

— Здравейте — каза тиранозавърът. — Аз съм Еми и съм на шест години. А вие как се казвате?

— Кармоди — промълви Кармоди.

— А аз съм неговата Печалба — съобщи Печалбата.

— Ами вие и двамата сте много особени — учуди се Еми. — Не приличате на никого, когото съм срещал преди, а пък аз познавам диметродон и струтиомимус, и един сколозавър, и разни други. Вие някъде наоколо ли живеете?

— Е, нещо подобно — отговори Кармоди. След като поразмисли върху времето измерение, той се поправи: — Не съвсем.

— О, така ли? — рече Еми.

Зяпна ги съвсем по детински и замълча. Кармоди отвърна на погледа му, заплепен от огромната страшна глава, по-голяма от бъчонка за бира, и от тясната уста, натъпкана със зъби като редици от ками. Да, страховито си беше! Само очите — кръгли, мили, сини и доверчиви — заличаваха ужасното присъствие на всичко останало.

— Добре де — каза най-сетне Еми, — вие какво правите тук, в парка?

— А това парк ли е? — отвърна с въпрос Кармоди.

— И още как, парк си е! — заяви Еми. — Парк за хлапета, а пък ти не ми приличаш на хлапе, колкото ще да си дребничък.

— Прав си, не съм хлапе — потвърди Кармоди. — Озовах се във вашия парк заради една грешка. И си мисля, че сигурно трябва да поговоря с баща ти.

— Дадено — възкликна Еми. — Значи качвай се на гърба ми и ще те занеса при него. И да не забравиш, че аз те открих. Вземи си и приятелчето. Ама то е много странно!

Кармоди пусна Печалбата в джоба си и се покатери по тиранозавъра, като търсеше къде да захване ръцете и краката си по гънките на твърдата като желязо кожа. Щом се настани сигурно върху врата на животното, Еми се въртна на място и се понесе на югозапад.

— Къде отиваме? — попита Кармоди.

— Да се видим с баща ми.

— Да, но къде е баща ти?

— В града е, върши си работата. Че къде другаде може да бъде?

— Разбира се, къде другаде? — повтори Кармоди и се хвана по-здраво, защото Еми препусна в галоп.

Печалбата се обади приглушено от джоба на Кармоди:

— Всичко това е изключително странно.

— Ти си странният тук — напомни Кармоди.

И се намести по-удобно, за да се наслаждава на гледките.

Не наричаха мястото Динозавроград, но Кармоди можеше само така да го определи в ума си. Намираше се на около две мили от парка. Първо стигнаха до път — всъщност широка пътека, утъпкана до твърдостта на бетон от безброй динозавърски крака. Поеха по него и минаха край множество хадрозаври, унесли се в дрямка под върбите встрани от пътя. От време на време те подемаха хармонични мелодии със своите ниски, приятни гласове. Кармоди поиска да научи повече за тях, но Еми пожела да каже само, че неговият баща ги смятал за тежък проблем.

Пътят се виеше през горички от брези, кленове, лаври и зеленики. Във всяка се виждаха около дузина динозаври, щъкащи със зает вид под клоните, копаещи пръстта или събиращи боклуци на купчинки. Кармоди попита с какво се занимават.

— Разтребват — презрително отрони Еми. — Домакините по цял ден само това правят.

Стигнаха до едно издигнато плато. Оставиха зад себе си и последната отделна горичка и внезапно потънаха в гъст лес.

Очевидно не беше израснал от само себе си. По различни признаци личеше, че е бил засаден с цел и усърдна грижа за бъдещето. Отвън имаше широк пояс от фурми, хлебни дървета, лески и орехи. Следваха ги няколко изящно разположени редици високи, тънкостволи гингко. А зад тях бяха само борове и тук-там по някой смърч. Колкото навлизаха по-навътре, гората ставаше все по-гъсто населена с динозаври. Повечето бяха тероподи — месоядни тиранозаври като Еми. Но Печалбата посочи и неколцина орнитоподи и буквално стотици представители на цератопсиите, по-специално трицератопси с масивни рога. Почти всички препускаха под дърветата в лек галоп. Земята се тресеше под стъпките им, дърветата трепереха, облаци прах

се носеха из въздуха. Брониран хълбок се отъркваше о друг, сблъсъците се избягваха само с бързи завои, резки спирания и внезапни ускорения. Всеки миг се чуваха резове кой имал предимство на пътя. Няколко хиляди забързани динозаври бяха почти толкова ужасна гледка, колкото и миризмата им, а тя беше страшна.

— Ето, пристигнахме — Еми така закова на място, че Кармоди едва не се преметна през врата му. — Това е службата на татко!

Кармоди огледа околността и установи, че Еми го е донесъл в малка горичка от секвои. Грамадните дървета сякаш образуваха оазис в гъстия лес. Двама-трима динозаври се мотаеха между гигантите с бавна, почти отпусната крачка и с пълно пренебрежение към бъркотията, царяща само на петдесетина метра. Кармоди реши, че би могъл да слезе на земята, без да бъде стъпкан. Предпазливо се плъзна надолу от врата на Еми.

— Татко! — кресна динозавърчето. — Ей, татко, виж какво си намерих, виж бе, татко!

Един от динозаврите вдигна глава. Беше тиранозавър, доста поедър от Еми и с бели стрии по синята кожа. Очите му бяха сиви и кръвясали. Обърна се с плавно, отмерено движение.

— Колко пъти — попита той — съм те молил да не нахълтваш тук?

— Извинявай, татко, ама я виж, намерих...

— Винаги казваш „извинявай“ — продължаваше тиранозавърът, — обаче никога не смяташ за нужно да промениш поведението си. Еми, говорих за това с майка ти и двамата сме на едно мнение. Никой от нас не иска да отгледа креслив, безогледно прегрубян, който не се държи като достоен бронтозавър. Обичам те, синко, но трябва да проумееш, че...

— Татко! Моля те, да оставим конското за после, виж бе, само виж какво намерих!

Устата на по-възрастния тиранозавър се сви, опашката му потрепна зловещо. Но той наведе глава, накъдето сочеше протегнатата лапа на неговия син, и видя Кармоди.

— Бре, да му се не види!

— Добър ден, сър — каза Кармоди. — Името ми е Томас Кармоди. Аз съм човек. Не ми се вярва в момента да има други човеци на Земята, та дори и човекоподобни. Малко е трудно да се обясни как

попаднах тук, но идвам с мир и... и такива ми ти работи —
неубедително завърши той.

— Фантастично! — възкликна бащата на Еми. Завъртя глава. —
Баксли! Ти виждаш ли каквото виждам аз? И чуваш ли каквото аз
чувам?

Баксли беше друг тиранозавър, горе-долу на същата възраст като
бащата на Еми. Той каза:

— Виждам, Борг, но не мога да повярвам.

— Говорещо млекопитаещо! — промълви Борг.

— Да, въобще не е за вярване — потвърди Баксли.

ДВАДЕСЕТА ГЛАВА

На Борг му беше нужно повече време да приеме представата за говорещо млекопитаещо, отколкото на Кармоди да приеме представата за говорещо влечуго. Все пак накрая преглътна идеята. Както Печалбата отбеляза по-късно, натрапващото се присъствие на един факт е най-добрият начин да убедиш някого в съществуването му.

Отдръпнаха се в кабинета на Борг, разположен под пищната зеленина на плачеща върба. Там седнаха, покашляха и се чудеха какво да кажат. Най-сетне Борг изрече:

— Значи сте чуждоземно млекопитаещо от бъдещето, а?

— Така излиза — потвърди Кармоди. — А вие сте местно влечуго от миналото.

— Никога не съм се възприемал по този начин — учуди се Борг. — Но да, предполагам, че е вярно. Та от колко далечното бъдеще казахте, че идвате?

— Към стотина милиона години, нещо такова.

— Ха! Доста далечко във времето. Да, много време е това.

— Да, много е далечко това време — съгласи се Кармоди.

Борг кимна и си затананика фалшиво. Кармоди ясно разбираше, че онзи не знае за какво друго да говори. Борг му се струваше достоен индивид. Гостоприемен, ала с установени навици, семеен мъж, без да е консервативен, но почтен, сучен тиранозавър от средната класа.

— Бре, бре — заговори Борг, когато мълчанието стана неловко, — а как е там в бъдещето?

— Моля?

— Тоест що за място е бъдещето?

— Доста оживено — отвърна Кармоди. — Гъмжило. Много нови изобретения, голяма бъркотия.

— Бре, бре, бре — проточи Борг. — Точно както някои от нашите разпалени глави си го представят. Някои от тях даже предсказаха еволюционни изменения в млекопитаещите, които ще ги направят господстващ вид на Земята. Но аз смятам тази картина за пресилена и нелепа.

— Сигурно такава изглежда — кимна Кармоди.

— Значи действително сте господстващият вид?

— Ами... един от господстващите.

— А влечугите? Или по-точно, как я карат тиранозаврите в бъдещето?

Нито добросърдечие, нито смелостта на Кармоди позволяваха да обясни, че по негово време тиранозаврите са измрели, и то от шейсетина милиона години, и че влечугите са се сврели в доста незначително място в общата схема на нещата.

— Вашата раса се оправя толкова добре, колкото би могло да се очаква — отговори Кармоди с чувството, че се е измъкнал ловко като древна пророчица.

— Добре! Винаги съм казвал, че така ще бъде! — заяви Борг. — Да знаете, корава раса сме ние и повечето от нас притежават силна воля и здрав разум. Имат ли спречквания хората и влечугите помежду си?

— А не, нищо особено — увери го Кармоди.

— Радвам се да чуя това. Притеснявах се да не би динозаврите да своеволничат заради по-внушителните си размери.

— Не, не — отрече Кармоди. — Мога спокойно да кажа от името на всички бъдещи млекопитаещи, че всички те харесват динозаврите.

— Много мило, че казвате това — одобри Борг.

Кармоди измънка нещо. Изведнъж много се засрами.

— Бъдещето не буди тревога у динозаврите — Борг изпадна във високопарния тон на оратор след тържествена вечеря. — Но не винаги е било така. Алозавърът, нашият измрял предшественик, изглежда е бил сприхав грубиян и ненаситен лакомник. А неговият предтеча кератозавърът е представлявал едно месоядно джудже. Ако се съди по размерите на черепната му кутия, трябва да е бил невероятно глупав. Разбира се, в зората на развитието ни е имало и други карнозаври, а преди тях има липсващо звено — далечният прадядо, от който са произлезли и двукраките, и четирикраките динозаври.

— Естествено двукраките преобладават, нали? — осведоми се Кармоди.

— Естествено. Трицератопсът е едно тъпоглаво животно със свиреп нрав. Отглеждаме ги на малки стада. Месото им става за чудна

бронтозавърска пържола. Разбира се, има най-различни други видове. На влизане в града трябва да сте забелязал някои хадрозаври.

— Да, видях ги — каза Кармоди. — Пееха си.

— Онези типове все си пеят — сурово отбеляза Борг.

— Ядете ли ги?

— О небеса, не! Хадрозаврите са разумни същества! Освен тиранозаврите, те са единственият друг вид на планетата, който притежава интелект.

— Вашият син ми каза, че били тежък проблем.

— Ами да, така е — произнесе Борг малко по-предизвикателно от необходимото.

— И защо?

— Те са мързеливци. Освен това са невъзпитани и намусени. Знам какво говоря, преди наемах хадрозаври за домашна прислуга. Няма амбиции, няма воля, няма упорство. Половината май и не знаят произхода си, но това въобще не ги притеснява. И не те гледат право в очите, когато говориш с тях.

— Обаче пеят хубаво — каза Кармоди.

— О да, добре пеят. Някои от най-добрите ни артисти са хадрозаври. Много ги бива и за тежки строителни работи, ако ги държиш изкъсо. Разбира се, външността им не говори в тяхна полза, с тази патешка муцуна... Но те не са виновни за това. В бъдещето решен ли е проблемът с хадрозаврите?

— Да — отговори Кармоди. — Хадрозаврите са измрели.

— Вероятно така е най-добре. Да, наистина смятам, че така е най-добре.

Кармоди и Борг разговаряха няколко часа. Кармоди научи какви са затрудненията в градския живот на влечугите. Горските градове все повече се пренаселвали, защото още и още тиранозаври и хадрозаври напускали провинцията, за да се потопят в градските удоволствия. През последните петдесетина години движението по пътищата ставало все по-натоварено. Гигантските заурихии обичат скоростта и се гордеят с бързите си реакции. Но когато няколко хиляди от тях фучат из гората едновременно, сблъскванията са неизбежни. И често с тежки последици — когато две влечуги по четиридесет тона всяко се тряснат

глава в глава с трийсетина мили в час, най-вероятният резултат е счупен врат.

Разбира се, тези проблеми не били единствените. Претъпканите градове били признак за взривно нарастваща раждаемост. В някои части на света заурихиите живеели на ръба на гладната смърт. Болестите и войните намалявали населението, но недостатъчно.

— Имаме си още много грижи на главите — обобщил Борг. — Дори някои от най-изтъкнатите ни мислители се поддадоха на отчаянието. Аз обаче съм от по-спокойно настроените. Ние, влечугите, и преди сме имали трудни времена, но се преборихме. Ще решим тези проблеми, както решихме и предишните. Моето мнение е, че нашата раса има вродено благородство, неугасима искра на разумния живот. Не мога да повярвам, че тя ще изчезне.

Кармоди кимна и каза:

— Вашият род ще пребъде.

И наистина нямаше какво друго да направи, освен да излъже като джентълмен.

— Зная — изрече Борг. — Но винаги е хубаво да чуеш потвърждение. За което ви благодаря. А сега, предполагам, ще искате да поговорите с приятелите си.

— С кои приятели? — не разбра Кармоди.

— Имам предвид стоящото точно зад вас млекопитаещо.

Кармоди бързо се завъртя и видя нисък, дебел, очилат мъж в тъмен делови костюм, с куфарче и чадър под лявата мишница.

— Мистър Кармоди? — попита той.

— Да, аз съм Кармоди.

— Аз съм мистър Съртис от Данъчната служба. Мистър Кармоди, дълго ви гонихме, но Данъчната винаги се добира до своите клиенти.

Борг се намеси:

— Няма да ви преча.

И се отдалечи с учудващо тихи стъпки за такъв грамаден тиранозавър.

— Някои от приятелите ви са големи особняци — отбеляза мистър Съртис, загледан след отдалечаващия се Борг. — Но това не ме засяга, макар че вероятно ще се стори интересно на ФБР. Тук съм във връзка само с вашите данъчни декларации за годините 1965 и 1966. В

куфарчето си имам заповед за вашето екстрадиране и съм сигурен, че няма да намерите никакви пропуски в нея. Моята машина на времето е паркирана зад ей онова дърво. Предлагам ви да дойдете с мен без излишна врява.

— Не — отрязва Кармоди.

— Съветвам ви да размислите — каза Съртис. — Заведеното срещу вас дело може да бъде приключено благоприятно за всички заинтересувани страни. Но трябва да бъде уредено незабавно. Правителството на Съединените щати не обича да го размотават. Отказът да се подчините на заповед, издадена от Върховния съд...

— Казах вече — не! — възкликна Кармоди. — Можеш да се махаш. Знаем кой си.

Защото това, без никакво съмнение, беше хищникът. Изумително непохватно бе наподобил служител на Данъчната служба. И куфарчето, и чадърът бяха неразделна част от лявата му ръка. Чертите на лицето бяха изпипани, но липсваше едно ухо. И най-лошото — коленете се сгъваха наопаки.

Кармоди се обърна и си тръгна. Хищникът остана на мястото си, вероятно неспособен да го последва. Нададе вик на глад и ярост. И изчезна.

Кармоди нямаше много време да се хвали сам, защото след миг също изчезна.

ДВАДЕСЕТ И ПЪРВА ГЛАВА

— А, влезте, влезте.

Кармоди примигна. Вече не споделяше мислите си с динозавър от кредния период. Сега беше на друго място. Малка мрачна стая. Подът беше каменен и вледеняваше краката му. Сажди лепнеха по прозорците. Пламъчетата на високи свещи потрепваха колебливо от течението.

Зад издигнато бюро с подвижен капак седеше мъж. Имаше дълъг нос, щръкнал от дългото костеливо лице. Очите му сякаш бяха хлътнали в пещери. По средата на лявата му буза личеше бенка. Устните му бяха тънки и безкръвни.

Мъжът каза:

— Аз съм достопочтеният Клайд Бийдъл Сийдрайт. А вие, разбира се, сте мистър Кармоди, когото мистър Модсли най-любезно ни повери. Моля ви, сър, настанете се в това кресло. Надявам се, че пътуването ви от планетата на мистър Модсли беше приятно?

— Чудесно беше — рече Кармоди, докато седеше.

Знаеше, че се държи неучтиво, но тези изненадващи прехвърляния вече му вкисваха настроението.

— А мистър Модсли добре ли е? — лъчезарно попита Сийдрайт.

— Много — отговори Кармоди. — Къде съм?

— Чиновникът не ви ли каза, когато влизахте?

— Не видях никакъв чиновник. Даже и себе си не видях да влизам.

— Леле-мале — възкликна Сийдрайт и леко цъкна с език. — Значи приемната пак е изскочила от фазата. Десетина пъти съм ги карал да я оправят, но синхронът все се нарушава. Нервиращо е за клиентите ми, а още по-зле се отразява на горкия ми чиновник, който изскача от фазата заедно с нея и понякога не може да се прибере при семейството си повече от седмица.

— Ей това се казва жесток отпуск! — Кармоди вече бе на ръба на истерията. — Ако нямате нищо против — продължи той, с усилие

овладявайки гласа си, — може ли просто да ми обясните какво е това тук и как се предполага да си отида у дома от това тук?

— Успокойте се — каза мистър Сийдрайт. — Ще искате ли чаша чай? Не? „Това тук“, както го нарекохте, е Галактическата служба по местонахожденията. Решението за съдебната ни регистрация е окачено на стената, ако благоволите да го прочетете.

— Как попаднах тук? — попита Кармоди.

Мистър Сийдрайт се усмихна и събра длани пред лицето си.

— Съвсем лесно, сър. Когато получих писмото на мистър Модсли, наредих да започне издирване. Чиновникът ви откри на Земя В3444123С22. Това явно не беше подходящото за вас място. Искам да подчертая, че мистър Модсли е направил всичко, което е по силите му, но той не е вещ в работата по намиране на местонахождения. И така, позволих си волността да ви прехвърля тук. Но ако желаете да се върнете на гореспоменатата Земя...

— Не, не — прекъсна го Кармоди. — Само се чудех как... Тоест казахте, че това е Галактическа служба по местонахожденията, прав ли съм?

— Това е именно Галактическата служба по местонахожденията — меко го поправи Сийдрайт.

— Окей. Значи не съм на Земята.

— Вярно. Нека се изразя още по-недвусмислено — вие не се намирате на никой от възможните, вероятните, потенциалните или темпоралните светове със земна конфигурация.

— Окей, чудесно. — Кармоди дишаше тежко. — Сега да ви питам нещо, мистър Сийдрайт — вие бил ли сте на някоя от тези Земи?

— Боя се, че никога не съм имал това удоволствие. Моята работа изцяло ме обвързва с този офис, нали разбирате, а отпуските си прекарвам в семейната вила, тя е на...

— Ясно! — внезапно изрева Кармоди. — Никога не сте бил на Земята или поне така разправяте! Тогава защо, за Бога, седите в тази проклета стая, направо от някой роман на Дикенс, че и със свещи, а на главата ви се мъдри цилиндър? А? Я да чуем какво ще ми отговорите, но и без това вече знам скапания ви отговор — някой кучи син ме е напмпал с дроги и съм сънувал цялата шибана история, включително и тебе, ухилено копеле такова, с конската ти мутра!

Кармоди рухна обратно в креслото, пухтящ като парен локомотив и впил тържествуващ поглед в Сийдрайт. Очакваше всичко да се замъгли, да се появяват и изчезват чудати форми и да се събуди в собственото си легло в собствения си апартамент или в леглото на приятелка, или дори в болнично легло.

Нищо не се случи. Ликуването на Кармоди се изпари лека-полека. Беше напълно объркан, но изведнъж го налегна такава умора, че не му пукаше.

— Приключихте ли с това избухване? — хладно попита мистър Сийдрайт.

— Да, приключих — отговори Кармоди. — Съжалявам.

— Не се тормозете — невъзмутимо го посъветва Сийдрайт. — Бил сте подложен на голямо напрежение и човек може да ви разбере. Но не мога нищо да направя за вас, ако не се владеете. Интелектът може да ви отведе у дома, но необузданите емоционални излияния няма да ви доведат до никъде.

— Най-искрено съжалявам.

— Що се отнася до тази стая, която изглежда толкова ви е стъписала, аз накарах да я обзаведат специално за вас. Периодът е избран съвсем приблизително — най-доброто, което успях да направя при острия недостиг на време. Беше предназначена да ви създаде чувство за домашен уют.

— Много любезно от ваша страна — рече Кармоди. — Предполагам, че и вашият външен вид...

— Да, именно — мистър Сийдрайт се усмихна. — Обзаведох и себе си също като стаята. Всъщност не ми причини никакви главоболия. Точно това са дреболиите, ценени от мнозина наши клиенти.

— Трябва да подчертая, че и аз ценя усилията ви. Сега вече свикнах и някак ме отморява.

— Надявах се да възстанови душевния ви мир — отбеляза Сийдрайт. — А вашето предположение, че всичко това ви се случва насън... е, и то има своите достойнства.

— Така ли?

Мистър Сийдрайт кимна енергично.

— Да, определено има достойнства като предположение, но няма никаква стойност като описание на сегашното ви положение.

— Аха. — Кармоди се облегна в креслото.

— Строго погледнато — продължи Сийдрайт, — разликата между действителните и въображаемите събития не е съществена. Противопоставянето между тях, което вие измисляте, е изцяло словесно. Мистър Кармоди, вие не сънувате нищо от нещата наоколо, но споменавам това само като незначителна информация. Даже ако всичко това беше сън, вие би трябвало да предприемете едни и същи действия.

— Нищо не разбирам, но ще ви повярвам, че е действително. — Кармоди се поколеба и добави: — Ала нещото, което наистина не разбирам... защо всичко е такова? Искам да кажа, че Галактическият център ми приличаше малко на Рейдио Сити, а динозавърът Борг въобще не приказваше както един динозавър — ако ще и да е говорещ динозавър — трябва да приказва, а пък...

— Моля ви, не се вълнувайте — прекъсна го мистър Сийдрайт.

— Извинявайте.

— Искате да ви обясня защо действителността е такава, каквата е. Но за това няма обяснение. Просто се налага да усвоите как да нагласяте представите си според това, което ви се случва. Не бива да очаквате, че действителността ще се наглася към вас, освен извънредно рядко. Нищо не може да се направи, ако нещата са чудновати. И също нищо не може да се направи, ако нещата са обикновени. Достатъчно ясен ли съм?

— Така ми се струва — каза Кармоди.

— Великолепно! Сигурен ли сте, че не искате чай?

— Не, благодаря.

— Значи трябва да видим как ще ви пратим у дома — заключи Сийдрайт. — Нищо не повдига така духа като добрата стара родина, а?

— Абсолютно нищо! — изрече Кармоди. — Мистър Сийдрайт, много ли ще бъде трудно?

— Не, не мисля, че би трябвало да го наречем трудно. Ще бъде сложно, разбира се и донякъде рисковано. Но не намирам тези неща за трудни.

— А какво смятате за истински трудно? — попита Кармоди.

— Решаването на квадратните уравнения — веднага отговори Сийдрайт. — Аз просто не се справям с тях, макар да съм опитвал

милион и един пъти. Ето какво е трудното, сър! Сега да продължим с вашия случай.

— Вие знаете ли къде е Земята?

— „Къде“ въобще не представлява проблем — каза Сийдрайт. — Вече сте бил Където, въпреки че това не ви свърши работа, защото Когато беше далеч от целта. Но си мисля, че сега можем да засечем вашето конкретно Кога без излишни усилия. Ала с Която става малко заплетено.

— Това ще ни попречи ли?

— В никакъв случай — увери го Сийдрайт. — Само трябва да направим подбор и да открием Коя е вашата. Процесът е извънредно лесен. Все едно да стреляш по риба във варел, както биха казали вашите хора.

— Никога не съм опитвал — призна си Кармоди. — Толкова ли е лесно?

— Зависи от размерите на рибата и на варела — уточни Сийдрайт. — Например почти никакви усилия не се изискват, за да гръмнете акула във вана, докато да улучите копърка в голяма бъчва е значително постижение. Всичко зависи от мащаба. Но каквото и да ви предстои конкретно, уверен съм, че ще оцените колко лесно изпълнимо и разбираемо е то.

— Предполагам. Но ми хрумна, че моето дирене Коя е Земята може да е лесно и разбираемо, ала и неосъществимо заради безкрайно дългия подбор.

— Е, не е съвсем вярно, но е чудесно казано — Сийдрайт сякаш грейна. — Знаете ли, усложненията често са особено полезни. Помагат да се изясни проблемът.

— Ами... Сега какво ще стане?

— Сега се залавяме за работа — Сийдрайт оживено потри длани. — Служителите ми и аз отделихме някои светове за подбора на Коя. Ние с увереност очакваме вашият свят да е един от тях. Естествено, само вие можете да определите правилния.

— Значи, оглеждам ги и решавам? — попита Кармоди.

— Нещо такова. Всъщност ще трябва да ги изживеете. После, щом се уверите, ще ни уведомите дали сме улучили вашия вероятностен свят или е само подобие. Ако е вашият свят — това е. Ако е подобие — преместваме ви в следващия.

— Звучи достатъчно разумно — призна Кармоди. — Много ли са тези вероятностни светове?

— Броят им е неопределим, както вече сам подозирате. Но имаме големи надежди за бърз успех. Освен ако...

— Освен ако какво?

— Освен ако хищникът ви изпревари.

— Хищникът ли?!

— Все още е по следите ви — каза мистър Сийдрайт. — И както вече знаете, той проявява известна ловкост в залагането на капани. И тези капани имат формата на сцени, извлечени от собствените ви спомени. Мисля, че можем да ги наречем „Земеподобни сцени“, предназначени да ви успокоят и залъжат, да ви убедят, че трябва да влезете без сянка от подозрения в устата му.

— А той ще се меси ли в тези ваши светове?

— Естествено, ще се меси. Процесът на търсенето не е убежище. Напротив — колкото по-осведомен сте в процеса на търсенето, толкова по-изпълнено ще е то с опасности. Преди малко ме питахте за сънищата и действителността. Ами ето ви го и отговора. Всичко, което ви помага, прави това открито. А което се стреми да ви навреди, го прави потайно, чрез заблуди, маскиране и сънища.

— Нищо ли не мога да направя с този хищник? — попита Кармоди.

— Нищо. Нито пък аз бих направил нещо, дори да можех. Хищничеството е необходимо. Дори и Боговете след време биват изядени от Съдбата. Вие няма да сте изключение от вселенския закон.

— Очаквах да кажете нещо такова. Но никаква помощ ли не можете да ми предложите? Поне да ми намекнете как да различавам пратените ми от вас светове от онези на хищника?

— За мен разликите са очевидни — каза Сийдрайт. — Но вие и аз не възприемаме света еднакво. Вие не бихте могъл да се възползвате от моята прозорливост, нито аз от вашата. Нали все пак досега се изплъзвате от хищника.

— Имах късмет.

— Видяхте ли! Аз имам множество умения, но никакъв късмет. И кой да ни каже каква способност ще ви е най-необходима в предстоящите изпитания? Не аз, сър, и несъмнено не вие! Затова закалете душата си, мистър Кармоди. Слабодушните не си намират

хубавички планети, а? Оглеждайте световете, които ви изпращам, бъдете изключително предпазлив за заблудите на хищника и се измъквайте, докато още има как. Но не позволявайте на страха да ви обезсърчи дотолкова, че да пропуснете своя истински и по право ваш свят.

— И какво ще стане, ако неволно го подмина? — попита Кармоди.

— Тогава вашето търсене няма никога да свърши — изрече Сийдрайт. — Само вие сте в състояние да ни кажете къде ви е мястото. Ако по една или друга причина не откриете своя свят сред най-вероятните, ще трябва да продължим с търсенето в просто вероятните, после в по-малко вероятните и накрая в най-малко вероятните. Разбира се, броят на вероятностните земни светове не е безкраен. Но за вас може и да е. В края на краищата на вас по рождение не ви е отреден толкова дълъг срок, за да претършувате всички и да започнете отначало.

— Добре — със съмнение в гласа отрони Кармоди. — Не ми се вярва да има някакъв друг начин.

— Аз поне нямам с какво друго да ви помогна — каза Сийдрайт. — И се съмнявам, че съществува начин, който да не изисква дейното ви участие. Но ако желаете, мога да проуча какви са другите похвати за установяването на галактическото местонахождение. Ще отнеме доста време...

— Не вярвам да имам доста време — прекъсна го Кармоди. — Мисля, че моят хищник не е далеч. Мистър Сийдрайт, моля ви, пратете ме на тези вероятностни Земи и приежете благодарността ми за вашето търпение и грижи.

— Благодаря — каза явно доволният Сийдрайт. — Да се надяваме, че още първият свят ще бъде търсеният.

Сийдрайт натисна копче на бюрото си. Нищо не се случи, преди Кармоди да примигне. А след това стана съвсем бързо, защото Кармоди вдигна клепачи и установи, че е плъснат право на Земята. Или на нейно сносно подобие.

ЧЕТВЪРТА ЧАСТ КОЯ Е ЗЕМЯТА?

ДВАДЕСЕТ И ВТОРА ГЛАВА

Кармоди стоеше сред спретнато и подредено поле, под синьо небе със златистожълто слънце. Бавно огледа всичко наоколо. На половин миля пред себе си видя малък град. Не беше построен по обичайния начин за един американски град — с пръснати край него бензиностанции, с пипалата на сергии за хотдогове, с мозайка от мотели и защитна черупка от сметища. По-скоро приличаше на някой италиански град, плъзнал по хълм, или пък на швейцарско селище — внезапно издигащ се и рязко свършващ, без въплътени в материал предисловия и обяснения, основното тяло на града се представяше веднага, без да се разкроява излишно.

Колкото и чуждестранен да изглеждаше, Кармоди беше сигурен, че гледа американски град. Затова се запъти към него, бавно и с изострени сетива, готов да побегне, ако нещо не е наред.

Струваше му се обаче, че всичко е нормално. Градът имаше сгряващ душата, открит вид. Улиците бяха разположени щедро, а от широките витрини на магазините лъхаше искреност. Докато навлизаше навътре, Кармоди откриваше и други наслади за окото, защото попадна на площадче, същинска римска пиаца, макар и доста по-малка. В средата на пиацата имаше фонтан, а наред фонтана — мраморно изображение на момче с делфин, от устата на делфина струеше бистра вода.

— Надявам се, че ви харесва — обади се глас иззад лявото рамо на Кармоди.

Той не подскочи от уплаха. Дори не се извърна. Бе свикнал разни гласове да говорят зад гърба му. Понякога си мислеше, че твърде много неща в Галактиката имат навика да го доближават по този начин.

— Много е приятно — потвърди той.

— Лично аз го създадох и го сложих там — обясни гласът. — Стори ми се, че един фонтан въпреки древността на идеята, заложен в него, е естетически функционален. А тази пиаца, с нейните пейки и сенчести кестени, е копие на съществуващ в Болоня модел. И отново не позволих да ме възпре опасението, че съм старомоден. Бих казал, че

истинският художник прави онова, което смята за необходимо, независимо дали е отпреди хиляда години или отпреди секунда.

— Възхищавам се на гледището ви — каза Кармоди. — Позволете да се представя. Аз съм Томас Кармоди.

Обърна се усмихнат и протегна ръка. Но зад лявото му рамо нямаше никого, зад дясното също. На пиацата нямаше друг човек, въобще не се виждаше жива душа.

— Моля ви да ми простите — каза гласът. — Нямах намерение да ви стресна. Мислех, че знаете.

— Какво да знам?

— За мен.

— Ама не знам — тросна се Кармоди. — Кой сте вие и откъде говорите?

— Аз съм гласът на града — каза гласът. — Или да се изразя с други думи — аз съм самият град, същинският град, който говори с вас.

— Ама наистина ли? — иронично попита Кармоди. И си отговори сам: — Предполагам, че е вярно. Добре де, значи вие сте град. Голяма работа!

Всъщност Кармоди се подразни. Срещна твърде много явления с величествени мащаби и чудодейни сили. Разнасяха го от единия край на Галактиката до другия. Стихии, твари и въплъщения го връхлитаха без миг почивка и често го принуждаваха да губи самообладание. Кармоди беше разумен човек и разбираше, че си има междузвездно старшинство и че хората не заемаха кой знае какво стъпало в този ред. Но беше и горд. Вярваше, че човекът струва нещо, дори и в собствените си очи. И че няма да постигне нищо, ако само възкликва „Ах!“ и „Ох!“ и „Божичко!“ пред различните заобикалящи го нечовешки същества. Така не би могъл да опази самоуважението си. А Кармоди не се отнасяше лековато към самоуважението си. В този момент то беше сред малкото неща, с които разполагаше.

Затова обърна гръб на фонтана и тръгна небрежно през пиацата с изражението на човек, който всеки ден си приказва с градове и всичко това вече леко му дотяга. Мина по различни улици и няколко булеварда. Надничаше във витрините и преценяваше на око размерите на къщите. Спря пред една скулптура, но закратко.

— Е? — обади се градът по някое време.

— Какво „е“? — веднага отвърна Кармоди.

— Какво мислиш за мен?

— Ами добре си.

— Само добре ли?

— Виж какво, градът си е град. Видиш ли един, значи си ги изгледал всичките.

— Това не е вярно! — заяви с тон на оскърбено честолюбие градът. — Аз съм забележимо различен от останалите градове. Аз съм единствен.

— Сериозно? — презрително проточи Кармоди. — А за мен ти си едно струпване на зле напаснати части. Имаш италианска пиаца, две-три древногръцки статуи, редица къщи от времето на Тюдорите, старомоден нюйоркски блок, калифорнийска сергия за хотдог, разкрасена като пристанищен влекач, и още Бог знае какво. И кое те прави единствен?

— Съчетанието на тези форми в една изпълнена със смисъл цялост е уникално — заяви градът. — Аз представлявам разнообразие, основаващо се на вътрешна последователност. И по-старите ми форми не са анахронизми, както разбираш. Те представят начини на живот и следователно са подходящи в една добре изработена машина за живеене.

— Това си е твое мнение — натърти Кармоди. — Между другото, имаш ли някакво име?

— Разбира се. Казвам се Белведер. И съм регистрирано селище от градски тип в щата Ню Джърси. Искате ли кафе, може би сандвич или пресни плодове?

— Идеята за кафето е добра — съгласи се Кармоди.

Позволи на града да го упъти и заведе зад ъгъла, до закусвалня с веранда. Заведението беше наречено „При Хлапето“ и наподобяваше каубойска кръчма от Щурите години в края на миналия век, чак до лампите „Тифани“ и пианото в ъгъла. И като всичко останало, видно от Кармоди в града, беше безупречно чисто и безлюдно. — Приятна атмосфера, какво ще кажеш? — осведоми се Белведер.

— Малко прилича на временен бивак — произнесе се Кармоди. — Окей си е, стига да ти харесват такива неща. Върху масата му се настани поднос от неръждаема стомана с голяма чаша горещо капучино. — Поне обслужването си го бива — добави Кармоди.

Отпи от кафето.

— Добро ли е? — попита Белведер.

— Да, много.

— Аз се гордея с кафето си — тихо промълви Белведер. — И с готварските си умения. Искаш ли нещо леко? Омлет или, да речем, суфле?

— Нищо — твърдо изрече Кармоди. Отпусна се назад в стола. — Та значи си образцов град, а?

— Да, точно това имам честта да бъда — отвърна Белведер. — Аз съм най-последен модел от всички образцови градове и се смятам за най-задоволителния. Бях замислен от обща работна група на Йейлския и Чикагския университет, които ползваха субсидия, отпусната от Рокфелеровата фондация. Повечето от практическите ми подробности бяха проектирани в Масачузетския технологичен институт, макар че някои от по-специалните ми части са разработени в Принстън и корпорацията РАНД. Самото ми построяване бе осъществено по проект на „Дженеръл Електрик“, а парите осигури фондацията „Форд“, както и още някои институции, които не ми е позволено да споменавам.

— Доста интересна история — каза Кармоди с непоносимо безразличие. — Онова там отсреща е готическа катедрала, нали?

— Да, изцяло в готически стил — отвърна Белведер. — Служи на всички изповедания и е достъпна за всички вярващи, местата за сядане са достатъчни за триста души.

— Не е особено много за здание с такива размери.

— Разбира се. Но моят замисъл бе да съчетая внушителността с уюта. На мнозина им хареса.

— Между другото, къде са ти хората? — любопитства Кармоди. — Никого не видях досега.

— Напуснаха — печално отговори Белведер. — Всички си тръгнаха.

— Защо?

Белведер помълча.

— Наруши се връзката между града и общността. Всъщност получи се недоразумение. Или по-скоро би трябвало да кажа — зловеща поредица от недоразумения. Подозирам, че подстрекателите на тълпата също изиграха своята роля за масовото изселване.

— Но какво точно се случи?

— Не знам — призна Белведер. — Наистина не знам. Един ден всички си отидоха. Ей така! Но съм уверен, че ще се върнат.

— Чудя се — отрони Кармоди.

— Убеден съм — заяви Белведер. — Но засега защо не останеш тук, Кармоди?

— Аз ли? Ами не мисля, че...

— Изглеждаш ми уморен от пътешествия — настоя Белведер. — Сигурен съм, че отдихът би ти се отразил добре.

— Да, попътувах донасита напоследък — призна Кармоди.

— И кой знае, току-виж, откриеш, че тук ти харесва — продължи Белведер. — Във всеки случай ще имаш уникалното преживяване най-модерният, най-съвременният град в света да е на твое разположение.

— Звучи интересно — каза Кармоди. — Ще трябва да помисля.

Градът Белведер будеше любопитство у него. Също и опасения. Щеше му се да научи какво точно се е случило местните жители.

ДВАДЕСЕТ И ТРЕТА ГЛАВА

По настояване на Белведер тази нощ Кармоди се настани да спи в разкошния младоженски апартамент на хотел „Крал Джордж Пети“. Сутринта се събуди освежен и изпълнен с признателност. Крайно се нуждаеше от тази временна загуба на съзнание.

Белведер му поднесе закуската на терасата и изпълни весел квартет на Хайдн, докато Кармоди се хранеше. Въздухът беше прекрасен. Ако Белведер не му беше казал, Кармоди никога не би се досетил, че е минал през филтри. Температурата и влажността също бяха изтънчено приятни. От терасата се откриваше великолепен изглед към западната част на Белведер — радваща погледа смесица от китайски пагоди, венециански пешеходни мостчета, японски канали, зелен хълм, коринтски храм, паркинг, нормандска кула и какво ли още не.

— Ти си прекрасна гледка — каза той на града.

— Толкова се радвам, че ти харесва — отвърна Белведер. — Проблемът за стила бе обсъждан от най-различни гледни точки, и то от деня, в който се зароди идеята за мен. Едната група държеше на съгласуваността — хармонична група от форми, сливаща се в хармонично цяло. Но това вече е правено. Множество образцови градове са такива. Те са неизменно скучни, изкуствени цялости, измислени от един човек или комитет, съвсем не като истинските градове.

— Но и ти си някак изкуствен, нали така? — подкачи го Кармоди.

— Естествено, изкуствен съм! Но не се преструвам, че не съм. Не съм никакъв си фалшив „град на бъдещето“ или псевдофлорентинско изчадие. Аз съм разнородна цялост. Предполага се, че съм интересен и стимулиращ ума, а наред с това съм функционален и практичен.

— Белведер, за мен ти си окей — каза Кармоди. — Всички образцови градове ли говорят като тебе?

— Не — отрече Белведер. — Засега повечето градове, образцови или не, не са произнесли нито дума. Но на техните жители това не се нравеше. Не им харесваха градове, които си вършат работата, без думичка да кажат. Така градът изглежда твърде грамаден, властен, бездушен. И затова ме създадох надарен с изкуствен интелект.

— Ясно.

— Чудя се дали ти е ясно. Изкуственият интелект е олицетворен в мен, а това е особено важно в епоха на обезличаване. То ми позволява да бъда искрено отзивчив. Дава ми възможност да подхождам творчески в реакциите си към изискванията на моите жители. Аз и жителите ми можем да се спогодим. Чрез непрекъснат съдържателен диалог можем да си помагаме взаимно в създаването на една действително годна за живот градска среда. И сме способни взаимно да се приспособяваме, без да губим своята индивидуалност.

— Звучи прекрасно — съгласи се Кармоди. — Само дето тук няма никого, с който да си водиш диалога.

— Това е единственият недостатък в целия замисъл — призна Белведер. — Но в момента имам тебе.

— Да, имаш мен — потвърди Кармоди и се запита защо ли думите отекнаха неприятно в ушите му.

— Разбира се, и ти имаш мен — продължи Белведер. — Това са отношения на взаимозависимост и са единствените, които си струва да имаш. Но какво ще кажеш, драги ми Кармоди, ако сега ти се изфукам малко? После можем да те настаним и узаконим.

— Какво?

— Не исках така да прозвучи — побърза да каже Белведер. — Това е просто недодялан официален израз. Но аз съм сигурен, че разбираш — взаимоотношенията предполагат и взаимни задължения на двете страни. Няма как да бъде иначе, нали?

— Е, освен при свободната частна инициатива.

— Опитваме се да избегнем подобни неща. Свободната инициатива се превръща в господство на чувствата и винаги води до беззаконие. Сега, ако нямаш нищо против, оттук...

Кармоди тръгна накъдето му беше казано, за да съзерцава великолепие то на Белведер. Направи обиколка из електроцентралата, системата за пречистване на водата, тежката и леката промишленост. Мина през музей и картинна галерия, през зала за боулинг, билиардна,

писта за картинг и кино. Умори се, заболяха го краката, искаше да поспре. Но Белведер настояваше да се изфука и Кармоди по задължение разгледа пететажната сграда на „Америкън Експрес“, португалската синагога, статуята на Бъкминстър Фулър, автогарата на „Грейхаунд“ и още няколко забележителности.

Най-сетне свърши. Кармоди стигна до извода, че чудесата на образцовия град са нито по-добри, нито по-лоши от чудесата на Галактиката. Красотата е скрита в погледа на възприемащия, ако не броим частичката, шмугнала се в състоянието на петите му.

— Сега един лек обяд? — попита Белведер.

— Превъзходно — одобри Кармоди.

Бе отведен до модерното „Рошамбо Кафе“, където започна с лека супа и завърши със сладкиши с лек крем.

— Какво ще кажеш за малко чудесен грюер накрая? — осведоми се Белведер.

— Не, благодаря. Нахраних се. Всъщност попрекалих.

— Но сиренето не засища. Тогава прекрасен камамбер?

— Не бих могъл да хапна повече.

— Или малко плодове асортти? Много освежаващо за устата.

— Устата ми се нуждае от освежаване — възпротиви се Кармоди.

— Поне ябълка, круша и една-две чепки грозде?

— Не, благодаря.

— Няколко черешки?

— Не, не, не!

— Храненето не е пълноценно без малко плодове — настоя Белведер.

— Моето е.

— Но само плодовете могат да ти осигурят някои важни за здравето витамини.

— Ще се оправя някак и без тях.

— Или, да речем, половин портокал, който ще обеля вместо тебе? Цитрусовите плодове въобще не натежават на стомаха.

— Няма къде да го сместя.

— Дори и четвъртинка портокал? Ами ако махна всички семки?

— Най-решително не.

— Бих се почувствал по-добре — увери го Белведер. — Знаеш ли, в мен е заложен стремеж към завършеност, а никое хранене не

може да се смята за завършено без плодове.

— Не! Не! Не!

— Добре де, не се превъзбуждай. Ако не ти харесва храната, която ти поднасям, твоя работа.

— Харесва ми!

— Но щом толкова ти харесва, защо не хапнеш малко плодове?

— Стига — предаде се Кармоди. — Дай ми грозде.

— Не искам нищо да ти натрапвам.

— Нищо не ми натрапваш. Моля те, дай ми грозде.

— Сигурен ли си?

— Дай ми! — кресна Кармоди.

— Тогава заповядай — Белведер му поднесе пищна чепка мускат. Кармоди я изяде до последното зрънце. Беше много вкусно.

— Извинявай — обади се Белведер. — Какво правиш?

Кармоди се надигна, седна и разтърка очи.

— Легнах да подремна — обясни той. — Има ли нещо лошо в това?

— Какво лошо може да има в толкова естествено желание?

— Благодаря — каза Кармоди и затвори очи.

— Но защо трябва да дремеш в кресло? — попита Белведер.

— Защото съм в него и вече съм полузаспал.

— Ще те заболи гърбът — предупреди го Белведер.

— Не се притеснявай — измънка Кармоди, все още стиснал клепачи.

— Защо не подремнеш както трябва? Ей там, на дивана?

— Вече си дремя удобно, където съм.

— Всъщност не ти е удобно — изтъкна Белведер. — Човешката анатомия не е приспособена към сън в седнало положение.

— В момента моята е — заяви Кармоди.

— Не е. Защо не опиташ на дивана?

— В креслото ми е добре.

— Но на дивана е по-добре. Кармоди, моля те, само опитай. Кармоди?

— А? Какво има? — попита събуденият Кармоди.

— Дивана. Определено смятам, че трябва да си починеш на дивана.

— Дадено! — съгласи се Кармоди, изправяйки се с усилие. — Къде е този диван?

Беше изведен от ресторанта, насочен надолу по улицата, зави по пресечка и влезе в здание с табела „Дрямката“. Там бяха разположени цяла дузина дивани. Кармоди се примъкна до най-близкия.

— Не този — спря го Белведер. — Изскочила му е една пружина.

— Няма значение — каза Кармоди. — Ще легна настрани.

— Така ще се схванеш.

— Исусе! — Кармоди стана. — Кой ще ми препоръчаш?

— Онзи в дъното. Като за крал е, най-големият тук. Податливостта на матрака е научно изчислена. А възглавниците...

— Добре, прекрасно, превъзходно. — Кармоди се изтегна на посочения му диван.

— Да ти пусна ли малко успокояваща музика?

— Не си прави труда.

— Както искаш. Тогава ще изключа осветлението.

— Бива.

— Искаш ли завивка? Разбира се, контролирам температурата тук, но спящите често изпитват субективно усещане за студ.

— Няма значение! Остави ме на мира!

— Добре де! — обиди се Белведер. — Нали знаеш, че не правя това за себе си. Лично аз не спя никога.

— Окей, извинявай.

— Всичко е наред.

Последва дълго мълчание. Накрая Кармоди стана.

— Какво има? — попита Белведер.

— Вече не мога да заспя — отвърна Кармоди.

— Опитай да затвориш очи и съзнателно да отпуснеш всеки мускул на тялото си, от пръстите на краката нагоре...

— Не мога да заспя! — извика Кармоди.

— Може би поначало не ти се е спяло? — предположи Белведер. — Но поне можеш да затвориш очи и малко да си починеш. И това ли няма да направиш заради мен?

— Не! — натърти Кармоди. — Не ми се спи и не искам да си почивам.

— Инат такъв! — намусено изрече Белведер. — Прави каквото искаш. Опитах всичко по силите си.

— Ъхъ — промърмори Кармоди на излизане от „Дрямката“.

Кармоди стоеше на извито мостче и съзерцаваше синята лагуна.

— Това е копие на моста Риалто във Венеция — обясни Белведер. — Разбира се, в умален мащаб.

— Знам — каза Кармоди. — Прочетох табелата.

— Очарователно е, нали?

— Ами да, хубаво си е. — Кармоди запали цигара.

— Много пушиш — сгълча го Белведер.

— Знам. Пуши ми се.

— Като твой медицински съветник се налага да изтъкна, че съществува установена зависимост между пушенето и рака на белите дробове. — Знам.

— Ако минеш на лула, ще подобриш шансовете си.

— Не обичам лулите.

— А какво ще кажеш за една пура?

— И пурите не обичам.

Той запали следващата цигара.

— Това ти е третата за пет минути — напомни Белведер.

— По дяволите, ще пуша колкото си искам и когато си искам! — разкрещя се Кармоди.

— Ами да, това ще направиш! Само се опитвах да те посъветвам за твое добро. Нима искаш да гледам безучастно как рушиш здравето си?

— Да.

— Не мога да повярвам, че точно това искаш да кажеш. Тук става дума за морална повеля. Човек може да постъпва в разрез със собствените си интереси, но на машината не е позволена такава извратеност.

— Махай ми се от главата — кисело изрече Кармоди. — Стига си ме командвал.

— Да те командвам ли? Драги ми Кармоди, нима съм те подлагал на каквато и да било принуда? Нима направих нещо друго, освен да ти дам някой и друг съвет?

— Може и така да е. Но говориш твърде много.
— Може пък да не говоря достатъчно, ако съдя по отговорите ти.
— Твърде много говориш — повтори Кармоди и запали поредната цигара.
— Тази ти е четвъртата за пет минути.
Кармоди отвори уста да изреве някоя мръсотия. После размисли и тръгна нанякъде.

— Това какво е? — попита Кармоди.
— Автомат за бонбони — уведоми го Белведер.
— Не ми прилича.
— И все пак точно това е. Дизайнът е леко променен проект на Саариномен за силос. Е да, смалих го и...
— Пак не ми прилича на автомат за бонбони. Как се управлява?
— Много е просто. Натисни червеното копче. Сега изчакай. Дръпни надолу едно от лостчетата в редица А, после натисни зеленото копче. Готово!

Шоколадче „Бейби Рут“ се плъзна в дланта на Кармоди.
— Хъ — изсумтя Кармоди.
Махна опаковката и захапа шоколадчето.
— Това истински „Бейби Рут“ ли е или копие?
— Истински. Претоварен съм с работа и прехвърлих на подизпълнител договора за шоколадовите и захарните изделия.
— Хъ — повтори Кармоди и остави опаковката да се изплъзне от пръстите му.
— Това — започна Белведер — е пример за немарливостта, на която винаги се натъквам.
— Най-обикновено парче хартия — рече Кармоди и се обърна да го погледне върху безупречната улица.
— Естествено, най-обикновено парче хартия. Но я го умножи по стотици хиляди жители и какво се получава?
— Стотици хиляди парчета хартия — веднага отговори Кармоди.
— Не мисля, че е смешно. Мога да те уверя, че не би поискал да живееш сред тези хартиени купчини. Нали ти пръв ще се оплачеш, ако улиците са затрупани от боклук? Но изпълняваш ли своята част от задължението? Някога изобщо почистваш ли? Как пък не! Оставяш

това на мен, макар че трябва да поддържам и всички останали функции на града, ден и нощ, без дори да почивам в неделя.

— Нужно ли е толкова да натякваш? — попита Кармоди. — Ще го вдигна.

Наведе се да прибере опаковката. Но тъкмо преди пръстите му да я докоснат, от най-близкия канализационен отвор изскочиха щипци, сграбчиха хартията и изчезнаха.

— Всичко е наред — успокой го Белведер. — Свикнал съм да чистя след хората. През цялото време все това правя.

— Брей!

— И не очаквам благодарности.

— Благодарен съм ти! Благодарен!

— Не, не си — възрази Белведер.

— Окей, може и да не съм. Ти какво искаш да кажа?

— Не искам нищо да казваш. Нека смятаме случката за приключена.

— Достатъчно ли ти беше? — попита Белведер след вечерята.

— Предоволно.

— Не яде много.

— Изядох колкото ми се искаше. Много вкусно беше.

— Щом е било вкусно, защо не яде повече?

— Защото нямаше къде да го сложа.

— Ако не си беше развалил апетита с онова шоколадче...

— Проклятие! Шоколадчето не ми е развалило апетита! Само че...

— Палиш цигара — напомни му Белведер.

— Тъхъ — отвърна Кармоди.

— Не можа ли да изчакаш още малко?

— Виж какво — започна Кармоди, — по дяволите, ама...

— Трябва да поговорим за нещо по-важно — припряно го прекъсна Белведер. — Мислил ли си с какво ще си изкарваш прехраната?

— Май нямаш достатъчно време да помисля за това.

— Добре, но аз помислих. Би било чудесно, ако станеш лекар.

— Аз? Нали трябва да изкарам няколко години в колежа, после да постъпя в медицинско училище и така нататък.

— Мога да уредя всичко това.

— Не ме интересува.

— Е... ами юрист?

— Никога.

— Инженерството е чудесна професия.

— Не и за мен.

— Какво мислиш за счетоводството?

— За нищо на света.

— Тогава какъв искаш да бъдеш?

— Пилот на самолети — по вдъхновение изрече Кармоди.

— О, я стига!

— Съвсем сериозно.

— Че аз дори нямам летище тук.

— Значи ще пилотирам другаде.

— Говориш така само за да ми правиш напук!

— Въобщо не си прав — възрази Кармоди. — Искам да бъда пилот, наистина искам. Винаги съм искал да бъда пилот! Честна дума!

Настъпи продължително мълчание. После Белведер каза:

— Изборът зависи само от тебе.

Беше казано с глас като смъртта.

— Къде отиваш?

— Излизам да се поразходя.

— В девет и половина вечерта?

— Ами да. Какво толкова?

— Помислих, че си уморен.

— Беше преди доста време.

— Ясно. Мислих си дали няма да останеш тук, за да си побъбрим на воля.

— Ами защо не побъбрим, когато се прибера?

— Не, няма нищо.

— Не държа на разходката. — Кармоди седна. — Хайде да си побъбрим.

— Вече не ми се бъбри. Моля те, не си пропускай разходката.

— Ами лека нощ — каза Кармоди.
— Моля?
— Казах „лека нощ“.
— Ще спиш ли?
— Разбира се. Късно е и съм уморен.
— Ще спиш сега, ей така?
— Защо пък не?
— Не че има особена пречка — измърмори Белведер, — освен че забрави да се измиеш.
— Ох... май забравих. Ще се измия сутринта.
— Откога не си се къпал?
— Отдавна. Ще се изкъпя сутринта.
— Няма ли да се почувстваш по-добре, ако го направиш сега?
— Не.
— Даже ако аз ти напълня ваната?
— Не! По дяволите, не! Ще спя!
— Прави само това, което желаш — каза Белведер. — Не се мий, не учи, не спазвай балансирана диета. Но и недей да ме обвиняваш.
— Да те обвинявам ли? За какво?
— За всичко.
— Ясно. Но точно за какво си мислеше?
— Не е важно.
— Тогава защо подхвана тази приказка?
— Само съм загрижен за тебе — каза Белведер.
— Съзнавам това.
— Би трябвало да разбираш, че за мен няма значение дали се миеш или не.
— Разбирам.
— Когато някой е загрижен, когато някой се ръководи от своите отговорности, не му е приятно да го псуват.
— Не съм те псувал.
— Не сега. Но по-рано през деня го направи.
— Ами... бях нервен.
— Заради пушенето е.

— Не започвай пак!

— Няма — каза Белведер. — Пуши като комин. Какво ли ме интересува? Дробовете са си твои, нали така?

— Адски си прав — отвърна Кармоди и запали цигара.

— Но вината е моя.

— Не, не е — отрече Кармоди. — Не говори така, моля те!

— Забрави го.

— Добре.

— Понякога се престарavam.

— Така си е.

— И положението ми става особено трудно, защото съм прав. Знаеш, че съм прав.

— Знам — потвърди Кармоди. — Прав си, прав си, винаги си прав. Прав, прав, прав, прав...

— Не се вълнувай толкова преди лягане — прекъсна го Белведер. — Би ли изпил чаша мляко?

— Не.

— Сигурен ли си?

Кармоди закри очите си с длани. Чувстваше се твърде особено. Освен това се чувстваше крайно гузен, крехък, мръсен, болнав и мърляв. Чувстваше се изцяло и непоправимо лош и знаеше, че винаги ще бъде така.

И някъде дълбоко в себе си намери сили. Извика:

— Сийдрайт!

— На кого крещиш? — попита Белведер.

— Сийдрайт! Къде си?

— С какво не ти угодих? — попита Белведер. — Само ми кажи с какво!

— Сийдрайт! — хленчеше Кармоди. — Ела да ме вземеш! Това не е правилната Земя!

Последва щракане, пращане и пукот, Кармоди се озова на друго място.

ДВАДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

Тряс! Скръц! Пляс! Ето че пак сме някъде, но кой знае къде, кога и в кое? Не и Кармоди, който се озова в един убедителен град, много приличащ на Ню Йорк. Приличаше, но това ли беше?

— Това Ню Йорк ли е? — попита се Кармоди.

— Откъде да знам, по дяволите? — с готовност му отговори един глас.

— Беше реторичен въпрос — каза Кармоди.

— Напълно съм наясно. Но тъй като имам диплома по реторика, отговорих.

Кармоди се огледа и установи, че гласът идваше от голям черен чадър в лявата му ръка. Попита:

— Ти моята Печалба ли си?

— Разбира се, аз съм — отвърна Печалбата. — Мисля, че не приличам на шетландско пони, нали?

— А къде се дяна преди, когато бях в образцовия град?

— Взех си кратък, напълно заслужен отпуск — обясни Печалбата. — И няма смисъл да се оплакваш. Отпуските са предвидени в договора между Сдружените печалби на Галактиката и Лигата на печелившите.

— Не се оплаквам — възрази Кармоди. — Аз само... Както и да е. Това място несъмнено прилича на моята Земя. Точно като Ню Йорк.

Намираще се в град. С натоварено движение — и на хора, и на разни возила. Имаше многобройни театри, щандове за франкфуртери, много хора. Също безбройни магазини с обяви, че се закриват и затова разпродават цялата стока независимо от цената. Неоновии реклами блестяха навсякъде. Виждаха се много ресторанти, като най-вече се набиваха в очи „Западният“, „Южният“, „Източният“ и „Северният“. Всички предлагаха специалитети с печено и оскъдна гарнитура от картофи. Но освен тях се забелязваха „Североизточният“, „Югозападният“, „Източно-североизточният“ и „Западно-северозападният“. В киното на отсрещната страна на улицата даваха „Апокрифите“ („По-велики и по-чудати от Библията“), с участието на

хиляди артисти и статисти. Наблизо беше разположена и дискотеката „Омфалос“, където фолк-рок група, наричаща се „Говната“, свиреше вресливата си музика, на която танцуваха невръстни девизи със заголени пъпчета.

— Голямо оживление — произнесе Кармоди и облиза устни.

— Чувам само шума на касовите апарати — с нравоучителен тон отбеляза Печалбата.

— Не бъди толкова тесногръда. Като гледам, май се прибрах вкъщи.

— Надявам се, че не си — каза Печалбата. — Това място ми действа на нервите. Моля те да огледаш внимателно и да се увериш. Помни, че подобие то не винаги означава съвпадение.

Пред него беше входът към станция на метрото. Видя, че е застанал на ъгъла на Петдесета улица и Бродуей. Да, беше се върнал у дома. Енергично се запъти към метрото и тръгна надолу по стъпалата. Беше едновременно познато, вълнуващо и тъжно. Мраморните стени бяха влажни от лигоч, а лъскавата единствена релса излизаше от единия тунел, за да потъне в отсрещния...

— Ох — промърмори Кармоди.

— Какво става? — попита Печалбата.

— Нищо особено — отговори Кармоди. — Май ще се разходя по улиците.

Понечи да се върне, тихо стъпваше нагоре към небето, очертано в рамката на входа. Но събралата се тълпа се изпречи пред него. Кармоди ги разбутваше, а те го избутваха назад. Мокрите стени на станцията потрепнаха и започнаха да се свиват ритмично. Лъскавата релса се освободи от тунела, уви се като метален език и се стрелна към него. Кармоди побягна, разблъскваше като кегли хората пред себе си. Смътно осъзнаваше, че те незабавно се изправяха, сякаш имаха тежести в петите. Мраморните плочи под краката му станаха меки и лепкави. Краката му затъваха, човешките фигури го обградиха плътно, а релсата увисна над главата му.

Кармоди извика:

— Сийдрайт! Измъкни ме оттук!

— И мен! — извика Печалбата.

— И мен! — кресна коварният хищник.

Защото беше именно той, хитроумно маскиран като метро, за да се пъкне Кармоди в устата му.

Нищо не се случи. Кармоди имаше ужасното предчувствие, че Сийдрайт може би е излязъл да обядва или е в тоалетната, или говори по телефона. Синият правоъгълник на небето се смалчаваше — изходът се затваряше. Фигурите наоколо губеха приликата си с хора. Стените станаха лилавочервени, надигнаха се, потрепнаха и се свиха. Тънката релса се уви гладно около глезените на Кармоди. В тялото на хищника се чу мощно примляскване, последвано от изобилно лигавене. (Кармодиядите са печално известни със свинщината си и пълното пренебрежение към приличието, когато се хранят.)

— Помощ! — писна Кармоди, докато стомашните сокове разяждаха подметките на обувките му. — Сийдрайт, помогни ми!

— Помогнете му, помогнете му! — ридаеше Печалбата. — Или ако това ви се струва прекалено трудно, помогнете на мен! Измъкнете ме отук и аз ще публикувам обяви във водещите вестници, ще събера комитети, ще организирам групи за действие, ще разнасям плакати по улиците, само и само Кармоди да не си иде от този свят неотмъстен. И ще се посветя на...

— Стига сте бръщолевили — каза глас, в който Кармоди разпозна гласа на Сийдрайт. — Унизително е. А вие, мистър Кармоди, в бъдеще би трябвало да сте наясно, преди да се набутате в устата на вашия хищник. Моята служба не е предназначена да измъква някого на косъм.

— Но този път ще ме спасите, нали? — примоли се Кармоди. — Нали? Нали?

— Вече е сторено — каза Сийдрайт.

И когато Кармоди се озърна, разбра, че наистина вече бе сторено.

ДВАДЕСЕТ И ПЕТА ГЛАВА

Сийдрайт май не се справи много добре с прехвърлянето, защото след кратък празен момент Кармоди се озова на задната седалка в такси. Намираще се в град, твърде наподобяващ Ню Йорк, и изглежда участваше в разговор.

— Та какво разправяхте? — попита шофьорът на таксито.

— Нищо — отговори Кармоди.

— А, аз пък си помислих, че нещо говорите. Аз казах, че ей това е то — новата сграда „Фламарион“, ей там.

— Знам — чу се да казва Кармоди. — Участвах в построяването й.

— Ама сериозно? Страхотна е! Приключихте я вече, нали така?

— Да — потвърди Кармоди. Извади цигарата от устата си и се намръщи. — Приключих и с тези цигари.

Поклати глава и изхвърли цигарата през прозореца на колата. Тези думи и постъпки се сториха напълно естествени на една част от него (дейното съзнание). Но друга част от него (размишляващото съзнание) наблюдаваше развеселено.

— Ей, ама защо не казахте по-рано? — обади се шофьорът. — Я опитайте една от моите.

Кармоди погледна отворения пакет в ръката на шофьора.

— Значи пушите „Кулз“?

— Те са ми любимите — каза шофьорът. — „Кулз“ имат лек дъх на ментол и желания вкус!

Кармоди вдигна вежди, за да изрази недоверие. Въпреки това взе пакета, издърпа поредния гвоздей за ковчега си и го запали. Усмехнатият шофьор го наблюдаваше в огледалото. Кармоди пое дима, показва изненадата и удоволствието си, издиша бавно и с наслада.

— Ей! — каза той. — Тези си ги бива!

Шофьорът кимна мъдро.

— И ние, дето пушим „Кулз“, това си мислим... Пристигнахме, сър. „Уолдорф-Астория“.

Кармоди му плати и понечи да излезе от таксито. Шофьорът се обърна към него, все още усмихнат.

— Ей, мистър. Ами моите „Кулз“?

— Ох! — сепна се Кармоди.

Върна пакета. Размениха си усмивки с шофьора. После таксито отмина и Кармоди застана пред „Уолдорф-Астория“.

Носеше дебело палто „Бърбери“. Можда да научи това от етикета, който вместо отвътре на яката беше здраво пришит отвън на десния ръкав. Огледа се и видя, че всички етикети по него бяха отвън — всеки можеше да разбере, че имаше риза „Ван Хьозен“, вратовръзка „Графиня Мара“, костюм „Харт, Шафнер & Маркс“, чорапи „Ван Камп“ и обувки от мека кожа „Лойд & Хейг“. На главата си бе сложил борсалино, произведено в Милано от „Райму“. Ръцете му бяха пъхнати в ръкавици от еленова кожа „Л. Л. Бийн“. На китката му се забелязваше самонавиващ се часовник („Одемар Пикар“) с хронометър, календар и будилник, всичко това прибавено към гарантирана точност от плюс-минус шест секунди на година.

И накрая леко ухаеше на мъжки одеколон „Оук Мос“ от „Аберкромби & Фич“.

Смяташе това за доста добра екипировка, макар и далеч от първокласната. Беше на ниво, но очакваше повече от себе си. Имаше амбиции, замисляше начини да се издигне, стремеше се да стане човек, който си налива „Чивас Регал“ по всяко време, освен на Коледа, носи ризи от „Брукс Брадърс“, блейзери от „Ф. Р. Типлър“, слага си лосион след бръснене „Оникс“ на „Лентерик“, облича сака от „Пол Стюарт“...

Но за стоки като тези беше нужна Потребителска оценка А-АА-ААА вместо неговата най-обикновена В-ВВ-ААА, в която бе затънал злополучно поради произхода си. Нужна му беше тази оценка! Не беше ли достатъчно добър за това? По дяволите, нали в Станфорд беше пръв сред състудентите си по Потребителски технологии! А неговият Индекс на ползването от три години надхвърляше деветдесетте процента! Колата му, „Додж Ферет“, беше безупречна! Би могъл да посочи и други примери.

Но защо не го издигаха?

Нима беше възможно да не го следят внимателно?

Кармоди побърза да освободи съзнанието си от тези еретични мисли. Имаше по-неотложни грижи. Днес си бе поставил неблагоприятна задача. Това, което трябваше да предприеме през следващия час, можеше да му струва работата и да го запрати в безликите маси от пролетарии-потребители на Нестандартни второкласни стоки от Изтока (НВСИ).

Беше още рано, но той се нуждаеше от укрепване на духа за предстоящото изпитание. Влезе в бара на „Уолдорф“.

Привлече погледа на бармана. Бързо, преди мъжът отсреща да заговори, Кармоди каза:

— Ей, приятел, дай още едно.

Фактът, че човекът нищо не му бе давал досега и следователно, формално погледнато, не можеше да му даде още едно, нямаше никакво значение.

— Заповядай, братле — усмихна му се барманът. — „Балантайнс“ притежава истинския аромат и желания вкус.

Кармоди съзнаваше, че би трябвало той да каже тези думи. Уловиха го в крачка. Отпи замислено от бирата си.

— Том?

Кармоди се обърна. Беше Тейт Стийн от Леония, щат Ню Джърси, стар приятел и съсед, който пиеше „Кока-Кола“.

— Чудно — подхвана Стийн, — не знам дали си забелязал? С „Кока-Кола“ всичко ти потръгва както трябва.

Кармоди се оказа хванат натясно, без готова реплика. Изгълта бирата си на един дъх и подвижна на бармана:

— Ей, приятел, дай още едно!

Хитрината беше слабовата, но по-добра от нищо. — Какво ново? — каза той на Стийн.

— Жена ми отиде на почивка. Реши да си позволи една седмица в Маями и замина с „Америкън Еървейз“, най-добрите линии за хора, жадуващи за слънце.

— Страхотно — отзова се Кармоди. — Тъкмо изпратих Хелън, тя замина за Насау. И ако мислиш, че Бахамските острови са прекрасни през илюминатора на самолета, почакай само да стъпиш на тях. Знаеш ли, тъкмо снощи я попитах защо в този наш забързан свят някой би пожелал да пътува до Европа по море? А тя ми каза...

— Чудесна идея — прекъсна го Стийн. И с пълно право. Рекламата на параходни линии „Холанд-Америкън“ беше твърде дълга, за да прозвучи правдоподобно в разговор. — Аз пък си мисля дали да не отидем цялото семейство в Страната на Марлборо...

— Добро хрумване — вметна Кармоди, — в края на краищата...

— ... Има какво да ти хареса в „Марлборо“ — довърши Стийн.

И този път правото беше на негова страна — нали той подхвана девиза.

— Няма спор.

Побърза да допие бирата си и извика:

— Ей, приятел, дай още едно! Бира „Балантайнс“!

Но знаеше, че не поддържа разговора както трябва. Какво му ставаше, за Бога? Именно за такъв момент, точно за такова положение съществуваше задължителен диалог. Не можеше обаче да си го спомни, като че не го намираше в паметта си...

Стийн, спокоен и уверен с новия, подобрен син „Секрет“, с който бе напръскал косматите си подмишници, се сети пръв.

— Когато съпругите ни заминат — засмя се той, — налага се ние да перем.

Кармоди направо беше натикан в ъгъла! Нямаше друг изход, освен да подхване размяната на реплики.

— Ами така си е. — Но смехът му прозвуча кухо. — Помниш ли онова с „Моето пране е по-бяло от твоето“?

И двамата мъже отделиха миг за презрително кискане. После Стийн погледна ризата си, погледна и ризата на Кармоди, намръщи се, вдигна вежди, отвори уста и изобрази учудване, изумление, стъписване.

— Ей! Но моята риза наистина е по-бяла от твоята!

— Божичко, вярно е! — възкликна Кармоди, без да си направи труда да сравнява. — Чудна работа. Използваме еднакви перални, с еднакви програми. И еднакви избелители... Нали?

— Аз използвам „Клорокс“ — безгрижно рече Стийн.

— „Клорокс“ — умислено повтори Кармоди. — Да, от това ще да е! Моят избелител е твърде слаб!

Той изобрази престорено раздражение, а Стийн показа, че тържествува. Кармоди се зачуди дали да поръча още една бира, но

предишните две не му се усладиха. Каза си, че Стийн беше твърде бърз, за да се мери с него.

Кармоди плати бирите с кредитната си карта от „Америкън Експрес“ и тръгна към офиса си на Пето авеню 666, петдесет и първи етаж. Поздрави колегите си с демократично дружелюбие. Неколцина се опитаха да го въвлекат в своите рекламни диалози, но той не им обърна внимание. Кармоди знаеше, че житейското му положение е отчайващо. През нощта обмисляше достъпните му възможности за избор. Тревогите му причиниха тежко главоболие и киселини в стомаха, едва не пропусна телевизионното състезание, спонсорирано от „Чарлстън“. Но неговата съпруга Хелън (която никъде не беше заминала) му даде таблетка „Алка-Зелцер“, която премахна болките в миг, и вечерта продължи, ала не преди и двамата да възхвалят с първокласни реплики „Алка-Зелцер“. Проблемите му обаче не изчезнаха с това. И когато Хелън в три сутринта му съобщи, че Томи и малкият Тинкър тази година имали с 32 процента по-малко кариеси в сравнение с миналата, той отвърна: „Ами да... От пастата за зъби «Крест»!“ Но не го каза от душа, макар че Хелън много мило му даде възможност да изрече репликата си.

Той знаеше, че никоя съпруга не може да подхранва мъжа си с достатъчно уводни реплики към диалози, за да постигне успех. Ако човек иска да напредне в Потребителската оценка, ако иска да се покаже достоен за нещата, придаващи смисъл на живота — например свръхсъвременна вила в швейцарски стил, дълбоко в Необятните простори на Мейн, или „Порше“ 911 S, купувано от хора, различаващи се от останалите, или пък стереоуредба „Ампекс“ за онези, които се задоволяваха само с най-доброто... Е, ако иска подобни неща, трябва да ги заслужи. Парите не са достатъчни, положението в обществото не е достатъчно, обикновеното старание не е достатъчно. Длъжен си да докажеш, че действително принадлежиш към хората от Друга Класа, за които са предназначени тези стоки. Трябва да рискуваш всичко, за да спечелиш всичко.

— Дявол го взел! — изруга Кармоди и удари с десния си юмрук по лявата длан. — Зарекох се да го направя и ще го направя!

Той дръзко се насочи към кабинета на мистър Юберман, неговия шеф, и дръзко отвори вратата.

Стаята беше празна. Мистър Юберман още не беше дошъл.

Кармоди влезе в кабинета. Щеше да почака. Стисна челюсти, сви устни, а между веждите му се появиха три отвесни бръчки. Полагаше усилия да се овладее. Юберман щеше да се появи всеки миг. И когато влезеше, Том Кармоди щеше да му каже: „Мистър Юберман, можете да ме уволните, но имате лош дъх.“ Тук щеше да направи пауза. И да натърти: „Лош дъх!“

Толкова лесно му се струваше, докато обмисляше, ала е толкова трудно да се направи! Но човек е длъжен да се възправи в защита на чистоплътноста във всичките й разновидности, длъжен е и да се бори за повишението си. Кармоди знаеше, че в този миг погледите на онези полумитични същества, на Производителите, са приковани в него. Ако преценят, че е достоен...

— Добрутро, Кармоди! — дългокракият Юберман нахълта в кабинета си.

Лицето му с орлов нос беше красиво. Посребрената коса на скулите показваше неговото издигнато положение. Очилата му с рогови рамки бяха с цели три сантиметра по-широки от очилата на Кармоди.

— Мистър Юберман — започна Кармоди с потрепващ глас, — можете да ме уволните...

— Кармоди — прекъсна го шефът и неговият гръден глас преряза слабите гърлени звуци на Кармоди, както хирургическият скалпел „Персона“ разрязва тлъстините, — днес открих изумителен освежител за уста. Нарича се „Скоуп“. И съм сигурен, че ще имам свеж дъх през целия ден.

Кармоди се усмихна иронично. Какво фантастично съвпадение! Късметът бе натъкнал шефа на същия освежител за уста, който Кармоди се канеше да му препоръча. И имаше резултат! Дъхът на мистър Юберман вече не вонеше като помийна яма след проливен дъжд. Сега беше сладък като целувка (естествено, за момичетата, Кармоди нямаше такива наклонности).

— Чувал ли си за тази марка? — попита Юберман и излезе от кабинета си, без да дочака отговор.

Кармоди се усмихна още по-иронично. Пак се провали. Усещаше обаче несъмнено облекчение от този си провал. Потреблението, присъщо на ръководния персонал, беше ужасно изморително, невероятно съсипващо. И подхождаше на точно определени хора, но може би той не принадлежеше към тях. Ами ако беше успял? И сега можеше да предусети съжалението, с което би изоставил своите потребителски изделия от нивото на петдесет и осемте процента — талоните си за „Ралей“, шапката си от свински велур, вратовръзките в делови стил, бизнесменското куфарче от модерна пластмаса, стереоуредбата KLN модел 24, особено своето най-модерно палто от „Лейкланд“, изработено от вносна, мека, разкошна новозеландска вълна от стригани за първи път овце. И по принуда щеше да се освободи от останалите скъпи на сърцето му семейни предмети.

— Понякога нещата потръгват тъкмо когато си мислиш, че си закъсал — рече си Кармоди.

— Нима? За какво говориш, мътните те взели? — отвърна си Кармоди.

— О, Господи! — възкликна Кармоди.

— Тъхъ — потвърди Кармоди. — Малко бързичко се приспособи, а?

Двамата Кармоди се спогледаха, сравниха бележките си и стигнаха до един извод. Сляха се.

— Сийдрайт! — извика Кармоди. — Вземи ме оттук!

И Сийдрайт, на когото можеше да се разчита, направи точно каквото се искаше от него.

ДВАДЕСЕТ И ШЕСТА ГЛАВА

С присъщата си точност Сийдрайт го изпрати в друг от вероятностните земни светове. Прехвърлянето стана дори по-бързо от един миг. Всъщност беше толкова бързо, че времето забоксува малко назад и Кармоди преживя странното усещане, че реагира още преди да има на какво. Разбира се, това беше противоречие, съвсем дребно, но все пак незаконно. Сийдрайт се погрижи да извърши стандартната процедура по отстраняване и никой не си направи труда да уведоми съответните власти. Така ефектът бе сведен до нула, ако пренебрегнем износването на пространствено-времевия континуум, но Кармоди дори не го забеляза.

Озова се в малко градче. На пръв поглед нямаше никакви проблеми да познае мястото. Този град беше или имаше претенциите да бъде Мейпълуд, щат Ню Джърси. Кармоди живя в него от третата до осемнадесетата си година. Това беше неговият дом, ако можеше да твърди, че някъде има свой дом.

По-точно казано, това беше неговият дом, ако градът беше такъв, какъвто изглеждаше. Кое то тепърва трябваше да бъде доказано.

Стоеше на ъгъла на „Дюрънд Роуд“ и „Мейпълуд Авеню“, в горния край на града. Точно пред него беше търговският център. А зъд гърба му се простираха крайградските улички, богати на кленове, дъбове, кестени, брястове и различни други дървета. Вдясно се намираше читалнята на „Обществото за християнска наука“. Вляво беше гарата.

— А сега какво, пътешественико? — обади се глас близо до дясното му бедро.

Кармоди сведе поглед и видя, че носи доста внушително радиоапаратче. Веднага позна, че това е Печалбата.

— Значи се върна — отбеляза Кармоди.

— Да съм се върнала ли? Никъде не съм ходила.

— Нещо не се мяркаше в последния вероятностен свят.

— То е, защото не се престара да ме търсиш. Бях в джоба ти, във формата на зле направен фалшив римски денарий.

— И как би трябвало да узная това? — заяде се Кармоди.

— Ами нужно е само да попиташ — отвърна му Печалбата. — По природа съм склонна към превъплъщения и съм непредсказуема дори за себе си. Но това вече го знаеш. Задължително ли е да обявявам присъствието си всеки път, когато отидем някъде?

— Няма да е излишно.

— Гордостта не ми позволява такова подтикнато от безпокойство поведение — твърдо отсече Печалбата. — Отговарям, когато ме повикат. Ако не ме повикат, не си въобразявам, че някой се нуждае от присъствието ми. Беше напълно очевидно, че ти нямаше нужда от мен в предишния вероятностен свят. Затова използвах възможността да отскоча до ресторанта на Слоклол, за да похапна донасита, отбих се и в химическото чистене на Хаганихт, за да ме поизлъскат, влязох и в кръчмата „Слънчев фар“ на Варинел за една бира и поприказвах малко с един приятел, който случайно беше там, след това...

— Как си успяла да направиш всичко това? — попита Кармоди.
— Не останах в онзи свят дори половин час.

— Вече ти казах, че за нас двамата времето не тече еднакво.

— Да, така е... Но къде се намират тези места?

— Обяснението ще ни отнеме доста време. Дори бих казала, че е по-лесно да отидеш там, отколкото да обясниш как се отива там. Все едно, тези места не са подходящи за тебе.

— Защо?

— Ами... причините са много. Но ще ти изтъкна само една от тях — не би одобрил храната, която поднасят в кръчмата „Слънчев фар“.

— Вече те видях да ядеш орिति — припомни й Кармоди.

— Да, несъмнено. Но орिति са рядък деликатес, вкусни хапки, които ти се падат два-три пъти в живота. А в „Слънчев фар“ ние, Печалбите, и сродните ни видове се храним с онова, което ни поддържа живота.

— И какво е то?

— Не би искала да научиш — предупреди го Печалбата.

— Искам да науча.

— Знам, че искаш. Но след като го чуеш, ще ти се иска да не си искал.

— Хайде, изплюй камъчето — подкани я Кармоди. — С каква храна си поддържате живота?

— Добре, господин Любопитко. Но да не забравиш, че ти настоя да научиш. Основната ми храна съм самата аз.

— Кой?

— Самата аз. Знаех си, че няма да ти хареса.

— Твоята храна си самата ти? Тоест казваш ми, че се гощаваш със собственото си тяло?

— Именно.

— Майната му — промълви Кармоди. — Освен че е отвратително, не е и възможно. Не можеш да поддържаш живота си със самия себе си!

— Мога и го правя — отвърна Печалбата. — И много се гордея с този факт. От морална гледна точка това е превъзходен пример за лична свобода.

— Но това просто е невъзможно! Нарушава закона за съхранение на енергията или на масата, или каквото там беше. Адски сигурен съм, че нарушава някакъв природен закон.

— Вярно е, но само в особен смисъл — съгласи се Печалбата. — Ако проучиш въпроса по-внимателно, според мен ще проумееш, че невъзможността е повече привидна, отколкото действителна.

— По дяволите, това пък какво означава?

— Не знам — призна си Печалбата. — Такъв отговор дават всички наши учебници. И досега никой не се е усъмнил в това.

— Я да си изясним нещата. Ти наистина ли ми казваш, че буквално ядеш части от самата себе си?

— Да — отговори Печалбата. — Това ти казвам. Макар че не бива да отнасяш отговора ми само до плътта. Черният ми дроб е особено вкусен, стига да го накълцаш с твърдо сварено яйце и с малко пилешка мазнина. Ребърцата са ми вършили работа за някоя бърза вечеря между другата работа. Докато бутчетата ми трябва да бъдат нежно опушени в продължение на няколко седмици, преди да...

— Стига! — потърси се Кармоди.

— Извинявай.

— Само това ми кажи — как може тялото ти да осигури достатъчно храна за тялото ти (колко смешно звучи!) през целия ти живот?

— Ами — замислено промълви Печалбата, — първо, аз не съм някакъв лакомник.

— Май не се изразих ясно. Питам те как можеш да осигуриш на тялото си достатъчно количество храна, ако непрекъснато изчерпваш това количество, за да храниш тялото си с него?

— Боя се, че не те разбирам — каза Печалбата.

— Нека опитам пак. Искам да кажа — ако поглъщаш своята плът...

— Точно това правя — прекъсна го Печалбата.

— Ако поглъщаш своята плът и използваш погълнатото, за да храниш същата тази плът... Момент. Да речем, че си тежала двадесет и пет килограма...

— Само искам да вметна, че на родната си планета тежах точно двадесет и пет килограма.

— Чудесно! Добре тогава. Ако тежиш двадесет и пет килограма и, да речем, за една година изядеш двадесет килограма от себе си, за да поддържаш живота си, какво ти остава?

— Пет килограма — налучка Печалбата.

— Да ме убие Господ, не разбираш ли какво ти говоря? Просто не можеш да се храниш със самата себе си дълго време.

— Защо да не мога? — попита Печалбата.

— Заради Закона за намаляващите порции — обясни Кармоди с леко замаяна глава. — След време няма да ти остане с какво да се храниш и ще умреш.

— До болка ми е ясно — въздъхна Печалбата. — Но смъртта е неумолим факт, неизбежен както за ядящите себе си, така и за ядящите други. Всичко и всеки умира, Кармоди, независимо с какво или с кого се храни.

— А бе, ти се майтапиш с мен! — нададе вой Кармоди. — Ако наистина така ги разбираше нещата, щеше да си труп само след седмица!

— Животът на някои насекоми продължава само един ден — напомни му Печалбата. — Всъщност ние, Печалбите, доста добре сме се уредили с дълголетие. Спомни си, че колкото повече изядаме, толкова по-малко имаме да храним и толкова по-дълго ни стига оставащото. А времето е важен фактор в самоизяждането. Повечето Печалби похапват от бъдещето си по време на детството и така си

оставят действителното тяло непокътнато чак до навлизането в зрелостта.

— И как похапват от бъдещето си? — попита Кармоди.

— Сега не мога да ти обясня. Просто го правим, това е всичко. Например аз изгълтах съществуването си през годините от осемдесетата до деветдесет и втората — и без това тогава умът изкуфява, не би ми харесало. А сега ограничавам порциите от себе си и мисля, че ще успея да изкарам някак до седемдесет и няколко години.

— От тебе ме цепи главата! — възкликна Кармоди. — И малко ми се гади.

— Така ли било? — възмути се Печалбата. — Доста е нахално да ти се гади! Кръвожаден касапин такъв, а колко животински мръвки си погълнал досега? Колко беззащитни ябълки си сдъвкал, колко репички си изтръгнал безмилостно от убежището им в пръстта? Не крия, случвало се е да изям някое орिति. Но ти в Съдния ден ще трябва да се изправиш срещу стадата, които си изплюскал. И те ще застанат срещу тебе, Кармоди, стотици крави с топли кафяви очи, хиляди беззащитни пилета, безкрайни редици малки мили агънца. Да не говорим за горите от опустошени плодни дръвчета и декарите ограбени зеленчукови градини. Аз ще си платя за онези орिति, но ти как ще изкупиш вината си за пищящите тълпи от твари и растения, чийто живот си отнел, за да пируваш с него? Как, Кармоди, как?

— Млъквай! — викна Кармоди.

— О, дадено — намуси се Печалбата.

— Ям, защото съм принуден. То е част от същността ми. И с това е казано всичко.

— Щом така смяташ.

— Да, проклетие, така смятам! Сега ще млъкнеш ли и ще ме оставиш ли да се съсредоточа?

— Повече няма да продумам, освен да те попитам в какво искаш да се съсредоточиш?

— Това тук прилича на родния ми град — обясни Кармоди. — Опитвам се да реша той ли е или не е той.

— Ами че това не е някакво особено затруднение. Човек си познава родния град, нали така?

— Не. Никога не съм се вглеждал внимателно в него, докато живях тук, а след като напуснах, не съм си спомнял често за града.

— Ако ти не можеш да прецениш кой е твоят дом и кой не е — мъдро заключи Печалбата, — никой не може. Надявам се, че разбираш това.

— Разбирам.

Кармоди бавно тръгна по „Мейпълуд Авеню“. Внезапно го обзе страшното предчувствие, че каквото и да реши, ще сбърка.

ДВАДЕСЕТ И СЕДМА ГЛАВА

Кармоди се взираше, докато вървеше и мъдруваше за онова, в което се взираше. Мястото му изглеждаше такова, каквото би трябвало да му изглежда. Отдясно се намираше киното на Мейпълуд. Днес прожектираха „Сага за Елефантин“, френско-италиански приключенски филм, режисиран от Жак Марат, блестящия млад режисьор, дал на света трогателната „Песен за моите рани“ и задъханата комедия „Париж на четиринадесети“. В града за кратко беше и новата вокална група „Яконен и Лишеите“.

— Филмът май е забавен — отбеляза Кармоди.

— Не ми е по вкуса — отвърна Печалбата.

Кармоди спря пред галантерийния магазин на Марвин и надникна през витрината. Видя мокасини и каубойски ботуши, карирани куртки, широки и ярко оцветени кърпи за врат, бели ризи с големи яки. На съседния щанд за списания огледа последния брой на „Колиърз“, прелисти „Либърти“, плъзна поглед по „Мънсис“, „Блек Кет“ и „Спай“. Току-що бяха докарали сутрешното издание на „Сън“.

— Е? — обади се Печалбата. — Това ли е?

— Още проверявам. Но засега изглежда съвсем приемливо.

Пресече улицата и надникна в закусвалнята на Едгар. Нищо не се бе променило. Зад бара седеше хубавичко момиче, което отпиваше от чаша газирана вода. Кармоди веднага я позна.

— Лана Търнър! Ей, Лана, как си?

— Добре съм, Том — отвърна Лана. — Отдавна не сме се виждали.

— Ходих с нея в гимназията — обясни той на Печалбата, когато продължиха по пътя си. — Чудно как човек си спомня нещата едно по едно.

— Сигурно — неуверено изрече Печалбата.

По-нататък се пресичаха „Мейпълуд Авеню“ и „Саут Маунтийн Роуд“. На кръстовището стоеше полицаи и регулираше движението, но намери време да се ухили на Кармоди.

— Това е Бърт Ланкастър — обясни Кармоди. — Беше най-добрият защитник в щата, и то в най-добрия отбор, който Колумбийският колеж някога е имал. А я погледни натам! Онзи мъж, дето влиза в магазина за железария, махна ми! Това е Клифтън Уеб, директорът на нашата гимназия! А виждаш ли русата жена на следващата пресечка? Това е Джийн Харлоу. Беше сервитьорка в ресторанта. — Той сниши глас. — Всички разправяха, че била лесна мацка.

— Ти май познаваш много хора тук — измърмори Печалбата.

— Естествено! Нали тук израснах! Мис Харлоу влиза в козметичния салон на Пиер.

— И Пиер ли познаваш?

— Че как! Сега е фризьор, но по време на войната участвал във френската Съпротива. Как му беше фамилията? Ами да, Жан-Пиер Омон! Ожени се за едно от местните момичета — Керъл Ломбард.

— Интересно — със скука в гласа произнесе Печалбата.

— Ами поне за мен е интересно. Ето още един познат... Добър ден, господин кмете.

— Добър ден, Том — каза мъжът, докосна шапката си и отмина.

— Това е Фредрик Марч, нашият кмет — рече Кармоди. — Страхотен човек! Още си спомням дебатите му с местния радикал Пол Муни. Братче, никога не си чувал такова нещо.

— Хъмм — произнесе Печалбата. — Кармоди, във всичко това надушвам нещо странно. Нещо обезпокоително и нередно. Ти не го ли усещаш?

— Не — отсече Кармоди. — Казвам ти, израснал съм с тези хора, познавам ги по-добре от самия себе си. Я, ето я и Полет Годар. Тя е помощник-библиотекар. Здравсти, Полет!

— Здравсти, Том — отвърна жената.

— Не ми харесва това — не мирясваше Печалбата.

— Никога не съм я познавал добре — говореше Кармоди. — Излизаше с едно момче от Милбърн, май се казваше Хъмфри Богарт. Винаги ходеше с папийонки, представяш ли си? Веднъж се сби с Лон Чейни, чистача на училището. Помля го. Спомням си, защото по онова време се срещах с Джун Хавък, а нейната най-добра приятелка беше Мирна Лой, а Мирна познаваше Богарт и...

— Кармоди! — настоя Печалбата. — Внимавай! Не си ли чувал за псевдоаклиматизация? — Не ставай смешна! — срязва я Кармоди. — Колко пъти да ти повтарям, че познавам тези хора! Тук израснах и това е точното място човек да възмъжее! Тогава хората не бяха като сегашните лекета, наистина знаеха за какво живеят. Тогава хората бяха личности, а не сган!

— Ти твърдо ли си уверен? Твоят хищник...

— Майната му, не искам повече да те слушам. Виж! Ето го и Дейвид Нивън! Родителите му са англичани. — Тези хора тръгнаха към тебе — сочеше Печалбата.

— Ами да — потвърди Кармоди. — Отдавна не са ме виждали.

Той стоеше на кръстовището, а неговите приятели прииждаха по улиците и тротоарите, излизаха от магазините и заведенията. Бяха буквално стотици, всички засмени, всички стари приятели. Забеляза Алан Лъд, Дороти Ламур и Лари Бъстър Краб. Видя и Спенсър Трейси, Лайънъл Баримор, Фреди Бартоломю, Джон Уейн, Франсис Фармър...

— Тук има нещо сбъркано — заяви Печалбата.

— Нищо сбъркано няма — твърдеше Кармоди.

Тук бяха всичките му приятели, идваха все по-близо, протягаха ръце и той беше по-щастлив, отколкото във всеки миг, прекаран далеч от дома. Учудваше се как е могъл да забрави всичко. Но сега си припомняше.

— Кармоди! — изкрещя Печалбата.

— Какво?

— В този твой свят винаги ли има музика?

— За какво говориш?

— Говоря за музиката. Не я ли чуваш?

Кармоди за пръв път се вслуша. Свиреше симфоничен оркестър, но той не можеше да определи откъде звучи музиката.

— Откога е така?

— Откакто сме тук — осведоми го Печалбата. — Когато тръгна по улицата, започна лек барабанен ритъм. Когато мина край киното, един тромпет изпълни весела мелодийка. А щом надникна в закусвалнята, премина в нещо сладникаво, изсвирено от стотици цигулки. После...

— Било е филмова музика — мрачно каза Кармоди. — Цялата тази проклетия ми я изиграха, а аз дори не се усетих.

Франчът Тоун докосна ръкава му. Гари Купър отпусна тежката си десница върху рамото му. Леърд Крегър го прегърна приятелски. Шърли Темпъл се вкопчи в десния му крак. Другите напиреха с усмивки на лицата.

— Сийдрайт! — викна Кармоди. — За Бога, Сийдрайт!

След което нещата станаха малко прекалено забързани, за да ги проумее.

ПЕТА ЧАСТ
ЗАВРЪЩАНЕ НА ЗЕМЯТА

ДВАДЕСЕТ И ОСМА ГЛАВА

Кармоди беше в Ню Йорк, на ъгъла на „Ривърсайд Драйв“ и Деветдесет и девета улица. На запад, над брега на Джърси, слънцето се спускаше зад хоризонта, а вдясно рекламата на „Спрай“ се издигаше в цялото си величие. Дърветата на Крайречния парк, пременени в зеленина и сажди, леко шумоляха сред отработените газове, нахлуващи откъм „Уестсайд Драйв“. Наоколо къртаха писъците на недоволни и изнервени деца, подсилени от някой и друг рев на не толкова недоволните и изнервени техни родители.

— Това ли е твоят дом? — попита Печалбата.

Кармоди погледна, за да се увери, че Печалбата отново се е превъплътила, този път в часовник тип „Дик Трейси“ със скрито стерео.

— Прилича — потвърди Кармоди.

— Местенцето ми се струва интересно — одобри Печалбата. — Оживено е. Харесва ми.

— Тъх — неохотно измънка Кармоди, въобще не беше сигурен какви чувства буди у него родният дом.

Закрачи. Лампите в парка светнаха. Майките с бебешките колички си тръгнаха и скоро паркът щеше да остане във владение на полицейските коли и крадците. Навсякъде наоколо смогът се прокрадваше безшумно. През него сградите се мерзелееха като изгубили посоката великани. И от двете страни отточните канали весело се изливаха в Хъдзън, а Хъдзън весело се вливаше в каналите.

— Ей, Кармоди!

Кармоди спря и се обърна. Към него забързано вървеше мъж. Беше облечен в делови костюм, леки обувки, бомбе и бял ленен шал. Кармоди позна Джордж Марунди, местен художник и негов познат.

— Здравсти бе, човече — Марунди стисна ръката му.

— Здравсти, здрасти — отговори Кармоди със съзаклятническа усмивка.

— Как си бе, човече? — попита Марунди.

— А бе, нали знаеш... — проточи Кармоди.

— Откъде да знам! Хелън питаше за тебе.

— Сериозно?

— Няма майтап. Дики Тейт прави купон другата събота. Идва ли ти се?

— Твърдо — отвърна Кармоди. — Как е Тейт?

— А бе, човече, знаеш как стават тия работи.

— Ясно — с искрено съчувствие каза Кармоди. — Още, а?

— А ти какво очакваш? — попита Марунди.

Кармоди сви рамене.

— Някой няма ли да ме представи? — попита Печалбата.

— Затваряй си човката! — изръмжа Кармоди.

— Ей, готин, какво имаш? — Марунди се наведе да погледне отблизо китката на Кармоди. — Мъничко касетофонче, а? Копеле, това е най-страхотното нещо. С програма ли работи?

— Не съм програмирана — обади се Печалбата. — Самостоятелна съм.

— Ей, чудно е! — възкликна Марунди. — Сериозно ти говоря. А бе, Мики Маус, друго знаеш ли да плямпаш?

— Що не си го начукаш, бе! — озъби се Печалбата.

— Стига! — напрегнато прошепна Кармоди.

— Олеле — ухили се Марунди. — Карми, тоя дребосък много се дуе, а?

— Такъв си е — съгласи се Кармоди.

— Откъде го изрови?

— Ами... намерих го, докато пътувах.

— Пътувал си, значи? Тъкмо си мислех защо не си се мяркал от няколко месеца.

— Затова е.

— И къде беше? — попита Марунди.

Кармоди замалко не каза, че е бил в Маями. Вместо това вдъхновено изрече:

— Бях из Вселената, в същинския Космос, където преминах през подобрани кратки преживявания, които отсега нататък ще назовавам действителност.

Марунди кимна с разбиране.

— Бил си на Пътешествие, човече?

— Да, вярно.

— И в това Пътешествие ти прозря молекулярното единство на всичко съществуващо и чу енергиите в своето тяло, познах ли?

— Не е точно така — отвърна Кармоди. — По време на това конкретно Пътешествие аз конкретно наблюдавах присъщите на други същества енергии и прозрях отвъд лично молекулярното в общо атомното. И по този начин Пътешествието ме убеди в реалността, да не говорим пък за съществуването на същества, различни от самия мен.

— Прилича ми на мощна дрога — отбеляза Марунди. — Откъде да си взема малко?

— Дрогата на Опитата се извлича от скучното растение на Преживяното — поучително изрече Кармоди. — Мнозина се стремят към обективното битие, но малцина го постигат.

— Не щеш да ме открянеш, а? — досети се Марунди. — Трай си, бебчо, всяко Пътешествие мога да го извъртя по-засукано от твоето.

— Съмнявам се.

— Не се съмнявам, че се съмняваш. Все тая. Ще дойдеш ли на Откриването?

— Какво Откриване?

— Човече, ти не само си пътувал, ами направо си се отнесъл. Днес ще бъде открита безспорно най-важната художествена изложба на нашето време, а току-виж, и на всички времена.

— И каква е тази естетическа перла?

— Натам съм тръгнал — рече Марунди. — Ела с мен.

Въпреки мърморенето на Печалбата Кармоди последва приятеля си. Вървяха към крайните квартали и Марунди снасяше последните клюки — как Комисията по антиамериканска дейност в Камарата на представителите била обвинена в антиамериканизъм, но се отървала с условна присъда; успехите на „Пепъридж Фарм“ в програмата „Замразеният“; как вчера пет въздушнопреносими американски дивизии успели да ликвидират петима виетнамски партизани; как по Ен Би Си тръгнал с шумен успех нов сериал „Приключения в капитализма на свободната инициатива“. Освен това Кармоди научи, че в пристъп на нечуван патриотизъм „Дженеръл Мотърс“ пратила рота от доброволци начело с вицепрезидент в Ксиен Ка, близо до камбоджанската граница.

Увлечени в приказки, най-сетне стигнаха до 106-а улица, където няколко сгради бяха съборени и на тяхно място се издигаше нова постройка. Приличаше на замък, но такъв Кармоди виждаше за пръв път. И се обърна към въодушевения Марунди за разяснение.

— Внушителната сграда, която виждаш пред себе си — започна Марунди, — е проектирана от архитекта Делванюей, който създаде и „Капан на смъртта 66“, знаменитата нюйоркиска платена магистрала — още никой не я е изминал от началото до края, без да попадне в злополука. Може би си спомняш, че същият Делванюей създаде плановете и за „Бляскавите кули“, най-новия бедняшки квартал на Чикаго, единствените бордеи в света, където формата произтича от функцията. Тоест това е първият мизерен квартал, гордо и открито проектиран като такъв, получил удостоверение за „неподлежащ на благоустройство“ от Президентската комисия по престъпно-изящни изкуства в Градска Америка.

— Забележително постижение — отбеляза Кармоди. — А как се нарича тази постройка?

— Това е творбата на неговия живот — заяви Марунди. — Това, приятелче, е Замъкът на Боклука.

Кармоди установи, че алеята към Замъка беше хитроумно застлана с яйчени черупки, обелки от портокали, костилки от авокадо и миди. Тя водеше към висок портал, чиито две колони се състояха от ръждясали пружини. Над портала с лакирани рибешки глави бе изписан девиз: „Прахосването в името на лукса не е порок. Умереността в насаждането на крайностите не е достойнство.“

Влязоха и тръгнаха по коридори от пресован картон, накрая излязоха в открит двор, където весело бликаше фонтан от напалм. Пресякоха го, за да стигнат до зала от алуминий, стомана, полиетилен, стирен, бакелит, бетон, имитация на кестенов фурнир, акрилан и винил. От нея се разклоняваха други коридори.

— Харесва ли ти? — попита Марунди.

— Още не знам — вдигна рамене Кармоди. — Какво е това, за Бога?

— Това е музей — обясни Марунди. — Първият музей на човешките отпадъци.

— Ясно. И как го приемат?

— За моя изненада — с възторг. Искам да кажа, че ние, художниците и интелектуалците, си знаехме колко е хубав, но не очаквахме широката публика толкова бързо да схване идеята. Обаче така стана. Те проявиха вродения си добър вкус и признаха това за единственото истинско изкуство на нашата епоха.

— Нима? Лично аз малко трудно бих могъл да го възприема.

Марунди го изгледа съжалително.

— Не съм предполагал, че точно ти ще се окажеш реакционер в естетиката. Какво би искал? Вероятно гръцки статуи и византийски икони?

— Твърдо не. Но защо да е нещо такова?

— Защото това, Кармоди, е действителното ни настояще, върху което трябва да се гради истинското изкуство. Потребяваме, следователно съществуваме! Но хората не проявяват желание да признаят този особено важен факт. Те извърнаха лице от Боклука, неунищожимия остатък от нашите удоволствия. Помисли си само — що е боклук? Не е ли той паметник на нашите потребности? Щом не правиш боклук, значи нямаш желаниа — това е древната максима на аналната незадоволеност. Защо ли пък да обсъждаме боклука? Как пък не! Че защо ли да говорим за секс, за чест или за другите съществени неща?

— Звучи разумно, изразено по този начин — призна Кармоди. — И все пак...

— Ела с мен, съзерцавай, учи се — прикани го Марунди. — Идеята се натрупва в теб също като боклука.

Отидоха в Залата на страничните шумове. Тук Кармоди се вслушваше в звуците на непрекъснато течащо тоалетно казанче, в пищната музика на уличната врява, във възбуждащия трясък на катастрофа, в гърления рев на тълпа. С тях се смесваха Съпровождащите шумове — бръмченето на бутален двигател, тракането на занитващ апарат, мощният грохот на пневматичен чук. По-нататък се намираще Залата на свръхзвуковия удар, от която Кармоди се измъкна бързешком.

— Правилно — одобри Марунди. — Опасно е. Но доста хора влизат в залата, някои остават по пет-шест часа.

— Ха! — възкликна Кармоди.

— Може и така да е. А сега ето го и ключовия звук на нашата изложба — любимия тътен на боклукчийски камион, смилащ боклука. Прекрасен е, нали? Оттук се минава към изложбата на празни бутилки. Тя е точно копие на метро. Предвидена е да възпроизвежда всяко друсане и залитане, а въздушната ѝ среда е специално задимена от „Уестингхауз“.

— Какви са тези крясъци? — попита Кармоди.

— Гласове на герои — отвърна Марунди. — Първият е на Ед Брун от „Грийн Бей Пекърс“, най-добър защитник в професионалната лига. След това е пискливото скимтене на последния кмет на Ню Йорк. После...

— Да продължим — предложи Кармоди.

— Бива. Вдясно е крилото на Графитите. Вляво е модел едно към едно на старовремска евтина квартира (за мен това е вдъхновен пример за романтика). А пред себе си виждаш нашата колекция от телевизионни антени. Тази е британски модел, около 1960 година. Забележи строгостта, съдържаността. Сравни я с камбоджанското изделие от 1959-а. Виждаш ли пищните извивки на източния модел? Това е народното изкуство, изразяващо се в жизнеспособна форма.

Марунди застана с лице към Кармоди и заговори убедено:

— Виж и повярвай, приятелю. Това е прииждащата вълна на бъдещето. Някога хората се съпротивявали на последствията от всекидневното. Но тези времена отминаха безвъзвратно. Сега знаем, че изкуството е самият предмет и свойството му да преминава в разточителство. Не попарт, бързам да отбележа, което се присмива и преувеличава. Това е народно изкуство, то просто съществува. Това е епохата, когато ние безусловно приемаме неприемливото и по този начин изявяваме естествеността на нашата изкуственост.

— Не ми харесва! — възпротиви се Кармоди. — Сийдрайт!

— Кого викаш? — попита Марунди.

— Сийдрайт! Сийдрайт! По дяволите, махни ме оттук!

— Той превъртя — затюхка се Марунди. — Някъде наблизко да има лекар?

Незабавно се появи нисък набит мъж в цял гаширизон. Носеше малка черна чанта със сребърна табела, на която беше изписано „Малка черна чанта“.

— Аз съм лекар — заяви той. — Я да го прегледам.

— Сийдрайт! Къде си, да пукнеш дано?

— Хъммммм, ясно — проточи лекарят. — Този човек проявява всички признаци на остра загуба на халюцинации. Хъм. Да, опипвам главата и откривам твърд масивен израстък. Дотук е нормално. Но другото... хъм, изумително! Горкият човек буквално умира от глад за илюзии.

— Докторе, можете ли да му помогнете? — попита Марунди.

— Точно навреме ме повикахте. Състоянието е обратимо. Разполагам с божественото лекарство за всички болки.

— Сийдрайт!

Лекарят извади кутия от Малката черна чанта и сглоби лъскава спринцовка.

— Стандартното ободряващо средство — обясни той на Кармоди. — Няма защо, за което да се притеснявате, не би навредило и на дете. Съдържа изключително приятна смес от ЛСД, барбитурати, амфетамини, транквилизатори, психостимулатори и други полезни неща. И мъничко арсеник, придава блясък на косата. Сега стойте мирно...

— Проклет да си, Сийдрайт! Измъкни ме оттук!

— Боли само докато има болка — увери го лекарят, насочи иглата и я заби.

В същия миг или почти в същия Кармоди изчезна.

В Замъка настъпи смайване и бъркотия, те отшумяха чак когато всеки си боцна дозата. След това пренебрегнаха случката с олимпийско спокойствие. Свещеник напевно редеше към Кармоди:

— Ти, който беше в повече, сега се възнасяш към великото царство на Излишното в небесата, където има място за всички ненужни неща...

Но Кармоди, тласкан от верния Сийдрайт, продължи напред през безбройни светове. Движеше се в посока, която е най-уместно да наречем „надолу“, през безкрайни потенциални Земи, в гъмжилото от невероятностите и накрая в поредиците от въображаемите невъзможности.

Печалбата го гълчеше:

— Кармоди, ти изостави собствения си свят! Съзнаваш ли това?

— Да, съзнавам.

— И вече няма път назад.

— И това съзнавам.

— Предполагам, надявал си се да намериш някоя засукана утопия сред всичките тези светове? — с явна подигравка попита Печалбата.

— Не е точно така.

— Тогава какво?

Кармоди поклати глава и отказа да отговори.

— Каквото ще да е, можеш да го забравиш — горчиво каза Печалбата. — Твоят хищник те следва по петите и неминуемо ще се превърне в твоята смърт.

— Не се съмнявам — изрече Кармоди със странна невъзмутимост. — Но от гледна точка на дългосрочните планове никога не съм очаквал да се измъкна жив от тази Вселена.

— В това няма никакъв смисъл — увери го Печалбата. — Ти загуби всичко.

— Не съм съгласен — възрази Кармоди. — Позволи ми да изтъкна, че в този миг още съм жив.

— Прието. Но само в този миг.

— Ами аз винаги съм бил жив само в този миг! — възкликна Кармоди. — Никога не съм могъл да разчитам на нещо повече. Грешка беше да очаквам друго. И мисля, че това си остава вярно във всички възможни и мислими обстоятелства на моя живот.

— И какво се надяваш да постигнеш с този твой миг?

— Нищо. И всичко.

— Вече въобще не те разбирам — захленчи Печалбата. — В тебе нещо се промени, Кармоди. Какво е то?

— Нещо дребно — обясни Кармоди. — Просто се отказах от надеждата за дълголетие, която никога не съм имал. Махнах се от мошеническата игра, която Боговете въртят между другото. Вече не ме интересува под коя кутийка е бобеното зърно на безсмъртието. Не ми е нужно. Имам своя миг и той ми стига.

— Свети Кармоди! — изрече Печалбата с най-хапливия си сарказъм. — Само една невидима сянка те дели от смъртта! И сега какво ще правиш със своя жалък миг?

— Ще продължа да го живея — усмихна се Кармоди. — Точно за това са миговете.

Източник: <http://sfbg.us>

Издание:

ИЗМЕРЕНИЯТА НА ЧУДЕСАТА. 1995. Изд. Камея, София. Изд. Орфия, София. Биб. Кристална библиотека Фантастика, No.3. Роман. Превод: [от англ.] Владимир ЗАРКОВ, Иван МАДАНСКИ [Dimensions of Miracle, by Robert SHECKLEY]. Печат: Полипринт, Враца. Формат: 20 см. Страници: 212. Цена: 85.00 лв. ISBN: 954-8340-11-9 (Камея) (не е отпеч.)

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.